

ဗုဒ္ဓသည် ထာဝရဘုရားလော
 ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ရိလိဂျင်းလော
 ဗုဒ္ဓဘာသာသည် သိပ္ပံနှင့် ညီညွတ်သလော
 တမလွန်ဘဝကို မည်သို့ သက်သေပြမည်နည်း
 လူ့အရည်ချင်းနှင့် လူတန်းစား ဘာကြောင့် ကွဲရသနည်း
 ပိဋကတ်သုံးပုံကို မည်သို့ ဖွဲ့စည်းထားသနည်း
 နိဗ္ဗာန်ဟူသည် အဘယ်နည်း
 နိဗ္ဗာန်ကို မည်သို့ သိနိုင်သနည်း

ဗုဒ္ဓမိန့်ချုပ်

Buddhism in a Nutshell
 by
 Narada Thera

အရှင်ကောလာသ
 ဓမ္မာစရိယ၊ B.A (Philo) M.A. (Buddhism) မြန်မာပြန်သည်
 ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ

Buddhism in a Nutshell

Contents

Chapter I		
THE BUDDHA	85	
Chapter II		
THE DHAMMA: IS IT A PHILOSOPHY?	90	
Chapter III		
IS IT A RELIGION?	95	
Chapter IV		
IS BUDDHISM AN ETHICAL SYSTEM?	99	
Chapter V		
SOME SALIENT FEATURES OF BUDDHISM	101	
Chapter VI		
KAMMA OR THE LAW OF MORAL CAUSATION	107	
Chapter VII		
RE-BIRTH	114	
Chapter VIII		
PATICCA SAMUPPADA	119	
Chapter IX		
ANATTA OR SOUL-LESSNESS	122	
Chapter X		
NIBBANA	127	
Chapter XI		
THE PATH TO NIBBANA	129	

ဗုဒ္ဓဓမ္မအနှစ်ချုပ်

Buddhism in a Nutshell
by Narada Thera

အရှင်ကောလာသ

ဓမ္မာစရိယ၊ B.A (Philo) M.A. (Buddhism) မြန်မာပြန်သည်

၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ

မာတိကာ

ဘာသာပြန်သူ၏နှုတ်ခွန်းဆက်	၈-၈
ကျမ်းပြုသူ အရှင်နာရဒမထေရ်	ဆ-၉
အခန်း ၁ မြတ်ဗုဒ္ဓ	၁-၁၁
အခန်း ၂ မြတ်ဓမ္မ	၁၂-၁၉
အခန်း ၃ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဖန်းဆင်းရှင် ဗဟိုပြု ဘာသာတရားလော	၂၀-၂၅
အခန်း ၄ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ကိုယ်ကျင့်တရားရေးရာ စနစ်တစ်ခုလော	၂၆-၂၈
အခန်း ၅ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ ထင်ရှားသော သွင်ပြင်များ	၂၉-၃၉
အခန်း ၆ ကမ္မ သို့မဟုတ် ကိုယ်ကျင့်တရား ကြောင်းကျိုးနိယာမ	၄၀-၅၁
အခန်း ၇ တမလွန်ဘဝ	၅၂-၅၉
အခန်း ၉ အနတ္တ သို့မဟုတ် ဝိညာဉ်ကောင်မရှိ	၆၄-၇၁
အခန်း ၁၀ နိဗ္ဗာန်	၇၂-၇၄
အခန်း ၁၁ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်	၇၅-၈၃

ပုံနှိပ်ရာဇဝင်
254 N Wickiup Road
Apache Junction Junction, AZ 85219
(480) 288-0789

၇ အရှင်ကေလာသ မြန်မာပြန်

ဗုဒ္ဓဓမ္မအနှစ်ချုပ်

အထောက်အကူပြုမည်ဟု ယုံမှတ်ပါသည်။ ဤကျမ်းစာကို မြန်မာပြန် ရာ၌ ကံအကြောင်းနှင့် အနတ္တအကြောင်းကို မြန်မာဘာသာဖြင့် စဉ် စားရသည်မှာ အတော်အတန် ခက်ခဲမှုရှိခဲ့သည်။ ဝိထိအကြောင်း၊ ကံ အကြောင်း၊ ဘဝကူးပုံ၊ ရုပ်ဗီဇအကြောင်းတို့ကို မြန်မာပြန်ဆိုရန်နှင့်ရန် ကျမ်းစာရှင်၏ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း၏ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ကိုပါ တိုက်ဆိုင် လေ့လာဖတ်ရှုခဲ့ရသည်။

ဤကျမ်းကို ဖတ်ရှုခြင်းဖြင့် မိရိုးဖလာဗုဒ္ဓဝါဒီ တစ်ယောက်အဖို့ တောက်ထွန်းသည့် ဗုဒ္ဓဝါဒအတွေးအမြင် တစ်ရပ် လင်းလက်သွားနိုင် မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒီမဟုတ်သူတစ်ယောက်နှင့် ကြုံဆုံခဲ့ ပါကလည်း ထက်မြက်သည့် ဗုဒ္ဓဝါဒီတစ်ယောက်ပီပီ ‘အဘူတံ အဘူတ တော နိဗ္ဗေတေတဗ္ဗံ (အမှားကို အမှားတည်းဟု ဖြေရှင်းရမည်)၊ ဘူတံ ဘူတတော ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ (အမှန်ကို အမှန်ပါဟု ဝန်ခံရမည်)’ ဟူသော ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ ဩဝါဒတော်နှင့်အညီ မိမိ၏ ယုံကြည်မှုအကြောင်းကို တစ်ဖက်သားအား အချက်ပိုင်ပိုင် ပြောပြနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

အရှင်ကေလာသ
၁၃၆၇ ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၂ ရက်။

ဘာသာပြန်သူ၏ နှုတ်ခွန်းဆက်

လွန်ခဲ့သော ၂၇ နှစ်ခန့်က ရန်ကုန်-လပွတ္တာ ဧရာဝတီသင်္ဘောပေါ်တွင် အသက် ၄၀ အရွယ် ဗုဒ္ဓဘာသာမဟုတ်သူ မြန်မာလူမျိုး ဒကာတစ် ယောက်နှင့် စကားစမြည် ပြောခဲ့ဖူးသည်ကို ယနေ့တိုင် အမှတ်ရနေ၏။ ထိုဒကာမှာ ဘာသာတရားအကြောင်း ဆွေးနွေးချင် သို့မဟုတ် သူ့ဘာ သာသည်သာ မှန်ကန်ပြီး သာလွန် ကောင်းမွန်ကြောင်း ထောက်ပြချင်၊ ထိုထက်ပိုမိုစွာဆိုရမူ ခပ်ရိုးရိုး ခပ်စုတ်စုတ် ဦးပွင်းငယ်ကို ‘နိပ်’ ချင် ပုံရသည်။ ထိုစဉ်က ရဟန်းဖြစ်ခါစ ရဟန်းဝါမရသေး၊ သို့သော် ‘မော့ စရိယဘွဲ့’ ရပြီးဖြစ်၍ ပရိယတ္တိအခြေအနေအရ အညံ့ကြီးမဆိုသာချေ။ ထိုဒကာမှာ အင်္ဂလိပ်စကားလုံးများ ညှပ်၍ညှပ်၍ ပြောတတ်သည်ကို သတိပြုမိ၏။ ပြောခဲ့သည်များမှ တစ်ချို့ကို မှတ်မိနေသေး၏။

‘ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားက လူတွေကို ဘာလုပ်ပေးနိုင်လို့လဲ၊ သေ ပြီးပဲခွာ’။ ထိုအခါ ပွင်းငယ်က ‘ဦးပွင်းလဲ ကောင်းကင်မှာ မိုးတိမ်ပဲ တွေ့တယ်၊ ခင်းဗျားပြောတဲ့ ထာဝရဘုရားဆိုတာကို လုံးဝမတွေ့ဘူး၊ ခင်ဗျားကော တွေ့ဖူးလား’ဟု ပြန်ပြော၏။ ဒကာက ‘အသက်မရှိတဲ့ ရုပ်တုဆင်းတုကို ရှိခိုးဦးချ နေတာကကော’ဟု တွန့်၏။ ပွင်းငယ်က ‘ဘာမှမရှိတဲ့ ကောင်းကင်ပြင်ကို မော့ကြည့်ပြီး လက်ဝါးဖြန့် တောင်း ခံတာကကော၊ မြင်နေရတဲ့ ရုပ်တုဆင်းတုတွေကမှ လှုပ်ချင်လှုပ်လာဦး မယ်’ဟု တုံ့ပြန်၏။ ဒကာက ‘ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုတာ ဘာလဲ၊ ပြောစမ်းပါ အုံး’ဟု ဝေဖန်မေးသည်။ ‘သီလံ နာမ ဗုဒ္ဓသာသနဿ အာယု’ ပါဠိစာပိုဒ် ကို ရွတ်ပြီး တတ်စွမ်းသမျှ ပြန် ‘နှက်’သည်။ သို့တစေ နိုင်အောင်သာ ပြောရသည်၊ ဟန်ကျပန်ကျ ချက်ပိုင်အောင် မပြောနိုင်ဘဲ တစ်ခုခု လိုနေသည်ဟု မိမိကိုယ်ကို ခံစားမိခဲ့သည်။

ယနေ့ အနောက်တိုင်းသားတို့နှင့် တွေ့သောအခါလည်း အလား တူ မေးခွန်းများကိုပင် မေးကြသည်ကို တွေ့ရ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုမေးခွန်း

များကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ဖြေနိုင်အောင် စာအုပ်စာတမ်းများ ရှာဖွေလေ့လာ ဖတ်ရှု၍ ပြင်ဆင်ထားရသည်။ ယင်းသို့ ပြင်ဆင်ရင်း ငယ်စဉ်က မိမိ၌ လိုအပ်နေခဲ့သည်များကို သိမြင်လာသည်။ ထိုအချိန်က မိမိတို့မှာ ငယ်လတ်၊ ကြီး၊ ဓမ္မစရိယ စာသင်သားဘဝ တစ်လျှောက်လုံး ယင်းသို့ သော အကြောင်းအရာများကို ပြောဆိုဆွေးနွေးသည့် အလေ့အကျင့် နည်းပါးခဲ့ခြင်း၊ သူတစ်ပါး ဘာသာတရားအကြောင်း ဗဟုသုတခေါင်းပါးခြင်း၊ ကမ္ဘာစာပေနှင့် အလှမ်းဝေးခြင်းစသည်တို့မှာ အဓိကအကြောင်းများဖြစ်မည်ဟု ယူဆသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင်မူ နိုင်ငံတော်အဆင့် ပရိယတ္တိတက္ကသိုလ်ကြီးများ၌ ဘာသာသန္တရ (ပါဠိနှင့်မြန်မာစာမှ တစ်ပါးသော ဘာသာစကားများ)နှင့် ဘာသာတရားများ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာမှုတို့ကို သင်ကြားပို့ချနေသဖြင့် အလွန်နှစ်လို အားရဖွယ်ကောင်း၏။

‘ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုတာ ဘာလဲ’ဟု ဗုဒ္ဓဝါဒီမဟုတ်သူ တစ်ယောက်က မေးသော် မည်သည့်အချက်ကို အဓိကထားပြီး ဒါကို ဗုဒ္ဓဘာ ခေါ်သည်ဟု တစ်ချက်တည်းပြတ်အောင် ဖြေဆိုမည်နည်း။ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဟု ဖြေမည်လား သို့တည်းမဟုတ် ‘ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် ဟောတာဟာ ဗုဒ္ဓဘာသာပဲပေါ့’ ခပ်လွယ်လွယ် ဖြေမည်လား။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး သစ္စာလေးပါးကိုပင် ပြောမည်လား။ ပြင်ဆင်မထားလျှင် လွယ်မယောင်နှင့် အလွန် ဖြေရခက်သော မေးခွန်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ထက် ဒလိုင်းလားမား ဗုဒ္ဓဘာသာလား၊ တရုတ်လား၊ ချင်လား၊ ယိုးဒယားလား၊ သီဟိုဠ်လား၊ ဘာဗုဒ္ဓဘာသာလဲဟု မေးလာသော် ပို၍ပင် အလှမ်းဝေးသွားသည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏အဆုံးအမကို ဗုဒ္ဓသာသနာ သို့မဟုတ် ဗုဒ္ဓဘာသာဟုခေါ်သည်။ ထို့ထက် အနည်းငယ် ပိုမိုဖွင့်ဆိုလျှင် အနည်းဆုံး ဗုဒ္ဓအကြောင်း ပါရမည်။ ဗုဒ္ဓအကြောင်းကို ပြောရာ၌ ယုတ္တိနည်းကျ ဗုဒ္ဓဝါဒီ မဟုတ်သူ တစ်ယောက် မပြင်းနိုင်သည့် အရေးကြီးအချက်များကို ဖော်ထုတ်ရမည်။ ယင်းနောက် အရေးပါသည့် ဓမ္မပိုင်းကို ဆွေးနွေးရမည်။ ကံနှင့် ဘဝသံသရာ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ် ၈

သည်တို့မှာ ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ မပြောမပြီး အရေးကြီးသည့် အချက်များဖြစ်သည်။ ဓမ္မပိုင်းကို ဆွေးနွေးရာတွင် လက်တွေ့ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကျင့်စဉ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်ကံအကြောင်းကို အသားပေး ဆွေးနွေးသင့်ပြီး လက်တွေ့၌ အတိအကျမပြနိုင်ဘဲ ယုံကြည်မှုတွင် အတော်အတန် အမှီသဟဲပြုသော ကံ၊ တမလွန်ဘဝနှင့် ဘဝသံသရာ၊ နိဗ္ဗာန်အကြောင်းတို့ကိုမူ ဆွေးနွေးခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ အခြေအနေကို ကြည့်၍ တင်ပြသင့်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် တိုတောင်းသည့် မိနစ်သုံးဆယ် တစ်နာရီအချိန်အတွင်း ယင်းတို့ကို ငုံ့မိအောင် ဖြေဆိုရန်မှာ မလွယ်ကူချေ။ သို့တစေ ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရာများကို နှစ်နာရီသုံးနာရီကြာ ထိုင်နားထောင်ရန်လည်း မဖြစ်နိုင်သဖြင့် ရသည့်အချိန်အတွင်း လိုရင်းကွက်တိ အနှစ်ချုပ်မိအောင် ပြောပြနိုင်ဖို့ ကြိုးစားရန်မှလွဲ၍ အခြားနည်းလမ်း မရှိချေ။

ယင်းသို့ နည်းလမ်းရှာဖွေလေ့လာစဉ် သီဟိုဠ်ဆရာတော် အရှင် နာရဒရေးသေသည့် ကျမ်းစာများကို ရှာဖွေ ဖတ်ရှုမိသည်။ ယင်းတို့ အနက် 'Buddhism in Nutshell' မှာ တိုတိုကျဉ်းကျဉ်းနှင့် လိုရင်းကို မိသော ကျမ်းစာဖြစ်သည်။ ကျမ်းပြုသူသည် အနောက်တိုင်းဒဿနနှင့် အနောက်တိုင်း ဘာသာတရားကိုလည်း နှိုင်းစပ်သဖြင့် ယင်းတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ် ဖော်ပြချက်များမှာ ယုတ္တိနည်းကျပြီး အလွန်ထိမိသည်။ အရေး အသား ခန့်ထည်သလောက် စကားလုံးဝေါဟာရများ အားကောင်းပြီးဆွဲဆောင် မှုရှိသည်။ ‘ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုတာ ဘာလဲ’ ဟူသော မေးခွန်းအတွက် သင့်မြတ်သော အချက်အလက် များစွာကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်မှာ သေချာပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းကျမ်းကို မြန်မာနိုင်ငံ သာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ လွန်ခဲ့သော နှစ် ၂၀ ကျော်ကပင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေထားပြီး ဖြစ်သည်။ မြန်မာပညာရှင်အချို့လည်း ကဏ္ဍတစ်ခုကို ဖြစ်စေ၊ တစ်အုပ်လုံးကိုဖြစ်စေ မြန်မာဘာသာပြန်ဆို ထားပြီးဖြစ်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

သို့တစေ စာဖတ်သူများအနေဖြင့် မူရင်းအင်္ဂလိပ်ဘာသာနှင့် မြန်မာပြန်များကို တိုက်ဆိုင်ပြီး နှိုင်းယှဉ်ဖတ်ရှုပါက နားလည်မှုကို ပိုမို

နှင့်အတူ တရုတ်ပြည်သို့ ယဉ်ကျေးမှုကိုယ် စားလှယ်အဖြစ် ကြွရောက် စဉ် ဗုဒ္ဓဓာတ်တော်များကို ပင့်ဆောင်သွားခဲ့သည်။ ထိုခရီးစဉ်၌ ဝန်ကြီးချုပ် ချူအင်လိုင်နှင့် ဘာသာတရားအကြောင်း ရင်နှီးဖော်ရွေစွာ ဆွေးနွေးခွင့်ရခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ ကင်ဆင်တန်(Kensington)မြို့ရှိ ဆာ ဆီရေလ်ဒေ ဇိုင်ဆာ (Sir Cyril de Zoysa) ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် လန်ဒန်ဗုဒ္ဓဝိဟာရဗွင်ပွဲကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ဆာ ဆီရေလ်ဒေ ပဋိပတ္တိပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် ယင်းကျောင်းပွင့်ပွဲသို့ အရှင်နာရဒ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ယင်း ဝိဟာရ၏ ပထမဆုံးသော ကျောင်းထိုင်ဆရာတော်အဖြစ် ခန့်အပ်ခံရ သော်လည်း ဗုဒ္ဓဓမ္မပြန့်ပွားရေးအတွက် တစ်စက်မတ်မတ် ဆောင်ရွက်လိ သဖြင့် လန်ဒန်ဗုဒ္ဓဝိဟာရ၌ ခေတ္တသီတင်းသုံးခဲ့သည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင် င်၌ ကျင်းပသည့် ဘာသာပေါင်းစုံ ကွန်ဗရင့်သို့ တက်ရောက်ပြီး ‘မျက်မှောက် အခြေအနေ အပေါ် ဗုဒ္ဓဝါဒအမြင် (The Buddhist View of the Contemporary Situation)’ ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ဆွစ်ဇာလန် လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာအဖွဲ့ တစ်ခုဖွဲ့စည်းလျက် အပြန်တွင် အီဂျစ်၊ ဂရိနှင့် ရောမမြို့များသို့ လည်ပတ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဩစတြေးလျနှင့် အာဖရိက တိုက်မှ တန်ဖန်းနီးယားနိုင်ငံသို့လည်း ကြွရောက်ခဲ့သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံရှိ သီရိလင်္ကာသံအမတ်နှင့် မြန်မာသံအမတ် ဦး ဝင်းတို့က ဝါရှင်တန်တွင် ဝါဆိုသီတင်းသုံးရန် ပဋိပတ္တိပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် အခြားနိုင်ငံများသို့ ကြွမည့်ခရီးစဉ်ရှိသဖြင့် ခေတ္တသာသီတင်းသုံး နိုင်ခဲ့သည်။ ဝါရှင်တန်တွင် သီတင်းသုံးစဉ် ဝါရှင်တန်အထိမ်းအမှတ် ကျောက်တိုင်ဝင်း၌ ဟောပြောပွဲကြီးတစ်ခု လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

၁၉၆၆၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၁ ရက်နေ့ထုတ်၊ သီဟိုဠ်နေ့စဉ်သတင်းစာ (Ceylon Daily News - 21.12.1966) သို့ အရှင်နာရဒမထေရ်က အောက်ပါ အတိုင်း ပြောပြခဲ့သည် -

‘ဘုန်းကြီးအနေနဲ့ နိုင်ငံခြား သာသနာပြုရာမှာ ဘာသာခြားတစ် ယောက်ကို ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ကူးပြောင်းအောင် မကြိုးစားပါဘူး။ စိတ်

အရှင်နာရဒမထေရ် (၁၈၉၈-၁၉၈၃)

သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၊ ကိုလံဘိုမြို့ရှိ ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက် နာယက ဆရာတော် အရှင်နာရဒမထေရ်သည် ပြည်တွင်းပြည်ပ သာသနာပြု ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်ဖြစ်သည်။ အရှင်မြတ်အား သီရိလင်္ကာပြည်သူအများ ကြည်ညိုကြသကဲ့သို့ အနောက်တိုင်းသားများ လက်ခံနိုင်အောင် ကြောင်းကျိုး များထုတ်ပြုပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် စာပေအများအပြား ရေးသားခဲ့ခြင်း ကြောင့် အရှင်မြတ်အား ပြည်ပမှပုဂ္ဂိုလ်များလည်း လေးစားကြသည်။ အရေးကောင်းသကဲ့သို့ အဟောအပြောလည်း ကောင်းသူဖြစ်သည်။ ဝေါဟာရရှေးချယ်ပြီး စနစ်တကျ နှိုင်းယှဉ် ဟောပြောလေ့ရှိသည်ဟု ဆို သည်။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို သင်ပြဟောကြားရာ၌ အထူးကျော်ကြားသည်။

၁၈၉၈ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၄ ရက်တွင် ကိုလံဘိုမြို့၊ ရိမန်ကက် သလစ်ဘာသာဝင်အများစု နေထိုင်ပြီး နာမည်ကျော် ကိုလံဘိုကသီ ဒရယ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်း တည်ရှိသည့် ကောတဟေန(Kotahena) ရပ်ကွက်၌ အလယ်အလတ် လူတန်းစား မိဖုန်းပါးမှ မွေးဖွားသည်။ သို့ရာတွင် သီရိလင်္ကာ လူမျိုးအများစုက ၎င်းတို့၏ ကလေးငယ်များကို ခရစ်ယန်အမည်ပေးကြသည်ကို ဝေဖန်ကဲ့ရဲ့သူ သာသနာပြုပုဂ္ဂိုလ်ကျော် အနာဂါရိကဓမ္မပါလ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိသော ရပ်ကွက်လည်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ပင် ဖခင် ကာလောနိသ ပေရေရ (Kalonis Perera) မိခင် ပါဘီ လိန ဒေ သီလဝ(Pabilina de Silva)တို့က အရှင်မြတ်၏ ငယ်မည်ကို သုမနပါလ (Sumanapala) ဟုအမည်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်အခါ အထက်တန်းပညာကို ယင်းရပ်ကွက်ရှိ ခရစ်ယန်ဗဟုသုတတိုးမြှင့်ရေး အဖွဲ့ တစ်ခုက ဖွင့်လှစ်သည့်ကျောင်း၌ ပညာသင်ယူခဲ့ပြီး ယင်းနောက် တစ်ရပ်ကွက်တည်းရှိ စိန့်ဗင်နက်ဒစ်ကောလိပ်သို့ ဝင်ရောက်သည်။ ယင်း ကောလိပ်၌ အခြားဘာသာရပ်များနှင့်အတူ ခရစ်ယန်ကျမ်းစာ များကို သင်ယူရသည်။ ငယ်ဆရာများအနက် ကက်သလစ်ဘုန်းတော် ကြီး ဂျိမ်းစ် (၁၉၇၇ ကွယ်လွန်) သည် လူငယ်သုမနပါလ၏ တည်ငြိမ်မှု

ကို နှစ်သက်ပြီး ရိုမန်ကက်သလစ်ဘုန်းကြီး ဖြစ်စေချင်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ သို့ရာတွင် သုမနပါလ၏ပါရမီကား ဂျိမ်းစ်ဆန္ဒနှင့် ပြောင်းပြန် ဖြစ်သွားသည့်ပြင် ၎င်း၏ ခရစ်ယန်ဘာသာ ဗဟုသုတသည် အနောက်တိုင်း၌ ဗုဒ္ဓသာသနာပြုသောအခါ များစွာ အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။

ဘာသာတရားကိုင်းရှိုင်းပြီး ဓမ္မကိုကောင်းစွာသိသူ ဝဇီရာရာမကျောင်းဒကာ ဦးလေးတော်သည် ကျောင်းထိုင်ဆရာတော် အရှင်ဝဇီရဉာဏထံသို့ တူတောင်မောင်အား ခေါ်ဆောင်သွားလေ့ရှိသည်။ အရှင်ဝဇီရဉာဏထံထေရ်ကား သီလသိက္ခာနှင့်အလွန်ပြည့်စုံပြီး ပါဠိ၊ သက္ကတနှင့် သီဟိုဠ်ဘာသာစာပေ၌ ကျွမ်းကျင်သည့်ပြင် သီဟိုဠ်ဘာသာ ကဗျာဆရာလည်းဖြစ်လျက် ဗုဒ္ဓဘာသာ မဟုတ်သူများပါ လေးစားခံရသည်။ သုမနပါလသည် ပရမနန္ဒအမည်ရှိ တနင်္ဂနွေကျောင်း၌လည်း တက်ခဲ့သဖြင့် စိတ်ထဲ၌ ဗုဒ္ဓသာသနာနှင့် နီးစပ်နေခဲ့လျက် ရဟန်းဘောင်သို့ ဝင်ရောက်ရန် စိတ်ညွတ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သို့ဖြင့် အသက် ၁၈ နှစ်ပြည့်မွေးနေ့တွင် ဦးလေး၏အစီအစဉ်ဖြင့် နာရဒအမည်ယူ၍ သာမဏေပြုပြီး လူမထွက်တော့ဘဲ အသက် ၂၀ တွင် ရဟန်းအဖြစ် ခံယူခဲ့သည်။ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမှာ အရှင်ရေဝတဖြစ်ပြီး ဓမ္မာစရိယ (စာသင်ဆရာ)မှာ အရှင်ဝဇီရဉာဏထေရ်ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်ကျောင်းတွင် နေစဉ်ကပင် ဝဇီရဉာဏထေရ်၏ ညီတပည့်ဖြစ်သူ အရှင်ပါလိတထေရ်ထံ၌ သက္ကတဘာသာကို လေ့လာခဲ့သည်။

ရဟန်းပြုပြီးနောက် သီဟိုဠ်ယူနီဗာစီတီသို့ ဝင်ရောက်ပြီး ကိုယ်ကျင့်တရား၊ ယုတ္တိဗေဒနှင့် ဒဿနပညာရပ်များကို သင်ယူသည်။ ယင်းဘာသာရပ်အားလုံးမှာ နောင်အခါ ၎င်း၏ဓမ္မဒူတခရီးအတွက် အလွန်အသုံးဝင်ခဲ့သည်။ အရှင်နာရဒသည် ကွယ်လွန်သူ ဒေါက်တာ ပေရေရ (Dr. Pereira) တည်ထောင်ခဲ့သည့် ‘ဗုဒ္ဓဥပဋ္ဌာကအဖွဲ့’သို့ ဝင်ရောက်ပြီး ယင်းအဖွဲ့က ကျင်းပသည့် အပတ်စဉ် ဓမ္မသာကိစ္ဆာ ဆွေးနွေးပွဲများသို့ တက်ကြွစွာ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ယင်းဆွေးနွေးပွဲများမှ သာသနာပြုလုပ်ငန်းအတွက် မျိုးစေ့ရခဲ့သည်။

၁၉၂၉ ခုနှစ်၊ အသက် ၃၁ နှစ်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ဗာရာဏသီမြို့ အနီးရှိ မိဂဒီဝန်၌ ဆောက်လုပ်ပြီးစီးသွားသည့် မူလဂန္ထကုဋိဝိဟာရ ဆောက်အံ့သစ် ဖွင့်လှစ်သည့် အမ်းအနားသို့ သီရိလင်္ကာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့်အတူ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဗုဒ္ဓဂယာမဟာဗေဒိစေတီအား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ ပိုင်ဆိုင်ရန်အတွက် အရေးဆိုရာတွင် သီရိလင်္ကာ ရဟန်းကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်လှုပ်ရှားခဲ့သည်။ ယင်းနောက်မကြာမီတွင် အရှင်နာရဒသည် တရုတ်၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို၊ ဗီယက်နမ်၊ မြန်မာနှင့် အခြားသော အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသို့ ဓမ္မဒူတခရီး ထွက်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားဘုရင်က အရှင်မြတ်အား ‘သီရိမဟာသာဓု’ ဘွဲ့ပေးအပ်ခဲ့သည်။

အာရှ သာသနာပြုလုပ်ငန်းများအနက် အအောင်မြင်ဆုံးမှာ အင်ဒိုနီးရှား၊ နီပေါနှင့် ဗီယက်နမ်များတွင် ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၄ တွင် အင်ဒိုနီးရှားသို့ကြွပြီး ဗောဓေဗုဒ္ဓဇေတီ၌ အနုရာဓမြို့ မဟာဗေဒိ ပင်ပွားကို စိုက်ပျိုးနိုင်ခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှား၌ ပထမဆုံး အခြေချခဲ့သည့် ထေရဝါဒရဟန်းတော်လည်းဖြစ်သည်။ ၁၉၅၉ ခုနှစ် ဗုဒ္ဓနေ့တွင် တရုတ်လူမျိုး ၂၊ အင်ဒိုနီးရှား ၂ နှင့် ဗာလီကျွန်းသား ၂ တို့ကို ရဟန်းပြုပေးခဲ့သည်။ ယင်းနောက် အင်ဒိုနီးရှားသို့ အကြိမ်ကြိမ် ကြွရောက်ခဲ့သည်။ အရှင်မြတ်အနေဖြင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှာ မိမိနိုင်ငံကဲ့သို့ ဖြစ်နေပြီး ၁၇ ကြိမ်ကြွရောက်ခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲ အပြင်းထန်ဆုံး အချိန်မှာပင် မစွန့်ခွာဘဲ ဗီယက်နမ် ဒီယကာများနှင့်အတူ နေထိုင်လျက် ဗုဒ္ဓဘာသာ အထက်တန်းကျောင်း အများအပြားဖွင့် လှစ်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။

နီပေါနိုင်ငံသို့ ၆ ကြိမ် ကြွရောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်က ကြွရောက်သော ခရီးစဉ်တွင် နီပေါရဟန်းတော် အမိတနန္ဒ၊ သီဟိုဠ်ဆရာတော် အရှင်ပိယဒဿီတို့နှင့်အတူ နီပေါမှထွက်ပြေးနေကြရသော ထေရဝါဒရဟန်းတော်များ ဌာနေသို့ ပြန်ခွင့်ပြုရန်နှင့် ဗုဒ္ဓနေ့ကို ပြည်သူ့ရုံးပိတ်ရက်အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးရန်တို့အတွက် နီပေါဘုရင်ထံ အရေးဆိုခဲ့သည်။ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ဓမ္မရုစိအမည်ရှိ တရုတ်ရဟန်းတော် တစ်ပါး

ဝင်စားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေသိအောင် ဗုဒ္ဓဓမ္မကို တင်ပြရုံသက်သက်ပါ။
အဲဒီလို စိတ်ဝင်စားတဲ့လူတွေ အများအပြား တွေပါတယ်။ ဖန်ဆင်း
ရှင် ထာဝရဘုရားကို ယုံတဲ့လူတွေကိုတော့ သူတို့အနေနဲ့ ထာဝရ
ဘုရားကိုယုံလို့ အကျိုးရှိတယ်ဆိုရင် ထာဝရဘုရားကို အားရပါး
ရသာ ယုံစမ်းပါ။ ဒါပေမဲ့ ဘုန်းကြီးအနေနဲ့ကတော့ အဲဒီထာဝရ
ဘုရားကို အားမကိုးဘဲ ပိုပြီး လုပ်နိုင်ပါတယ်လို့ ပြောပြခဲ့ပါတယ်’

အရှင်မြတ်သည် Buddhism in a Nutshell အပြင် A Manual of
Abhidhamma (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်)၊ The Buddha
and his Teachings, A Manual of Buddhism စသောကိုယ်တိုင်ရေး
ကျမ်းစာများ နှင့် The Dhammapada နှင့် The Dighajanu Sutta, Mangala
Sutta စသော သုတ္တန်များကိုလည်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။
Buddhism in a Nutshell မှာ ဘာသာများစွာဖြင့် ပြန်ဆိုထုတ် ဝေခြင်း
ခံရသည်။

၁၉၈၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂ ရက်နေ့၊ သက်တော် ၈၆ သိက္ခာ
၄၆ အရတွင် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၊ ကိုလံဘိုမြို့၌ ပျံလွန်တော်မူသည်။

Nothing to surpass the Path

Buddhist or not Buddhist, I have examined every one of the great religious systems of the world, and in none of them have I found anything to surpass, in beauty and comprehensiveness, the Noble Eightfold Path and the Four Noble truths of the Buddha. I am content to shape my life according to that path.

Prof. Rays Davids

အနှိုင်းမဲ့ လမ်းစဉ်

ဗုဒ္ဓဝါဒီလို့ ဆိုဆိုမဆိုဆို ကျွန်ုပ်အနေနဲ့ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ကြီး မြတ်တဲ့ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု စနစ်တိုင်းကို စူးစမ်းလေ့ လာခဲ့ရာမှာ မည်သည့်ဘာသာတရားတွင်မှ လှပတောက် ပြောင်မှုရော နားလည်နိုင်မှုအရပါ ဗုဒ္ဓရဲ့ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး သစ္စာလေးပါး မြတ်တရားထက် သာလွန်တဲ့ အရာကို ကျွန်ုပ် မတွေ့ဖူးပါ။ ကျွန်ုပ်ဟာ ကျွန်ုပ်ရဲ့ဘဝကို ဒီလမ်း စဉ်နှင့်အညီ ပုံဖော်ပြီး နေထိုင်တာကို နှစ်သက် ပီတိ ဖြစ်ရပါတယ်။

ပါမောက္ခ ရေးစ် ဒေးဗစ်စ်
(လန်ဒန် PTS အသင်းကို ထည်ထောင်သူ)

လွဲမရသည့် မတည်မမြဲပြောင်းလဲမှု အနိစ္စသဘာဝကို မလွန်ဆန်နိုင်ဘဲ နောက်ဆုံး၌ တပည့်သဘာဝများအား မိမိတော်ကြားခဲ့သည့် ဓမ္မကို ဆရာအဖြစ်မှတ်ယူရန် မိန့်ကြားလျက် သက်တော် ၈၀ အရွယ်၌ ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူသည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် လူသားတစ်ယောက်ဖြစ်သည်။ လူသားတစ်ယောက်အဖြစ် မွေးဖွားခဲ့ပြီး လူသားတစ်ယောက်ကဲ့သို့ နေထိုင်လျက် လူသားတစ်ယောက်ကဲ့သို့ပင် ဘဝအဆုံးသတ်တော်မူသွားသည်။ လူသားတစ်ယောက် ဖြစ်သော်လည်း ဗုဒ္ဓသည် အံ့ဖွယ်မဟာလူသား (အစ္ဆရိယမနုဿ)ဖြစ်လျက် နတ်ဘုရားအနေဖြင့် (မိမိကိုယ်ကို) လုံးဝ မိန့်ဆိုခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ဤအရေးပါသည့် အချက်ကို အလေးပေး မိန့်ကြားတော်မူခဲ့ပြီး ကိုယ်တော်မြတ်အနေဖြင့် ထာဝရတည်မြဲသူ နတ်ဗြဟ္မာဖြစ်သည်ဟု မည်သူမျှ မှားယွင်းစွာ ထင်မြင်ယူဆသွားစေရန် တစ်စွန်းတစ်စမျှ ချန်မထားခဲ့ချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ နတ်ဘုရားကဲ့သို့ ကိုးကွယ်ပသခြင်းမျိုး မရှိသည်မှာ ကံကောင်းသည်။ သို့တစေ ‘ဖန်ဆင်းရှင်ထာဝရဘုရားကို တစ်စက်မျှ မယုံသော်လည်း ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ကဲ့သို့ အလုံးစုံသိ ဘုရားနှင့်တူသူ’ ဆရာမျိုး တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မရှိကြောင်း မှတ်သင့်သည်။

ဗုဒ္ဓသည် အချို့ယူဆသကဲ့သို့ ဟိန္ဒူဘုရား ဗိဿုနု ဝင်စားသူ မဟုတ်သကဲ့သို့ တစ်ကိုယ်ရေ လွတ်မြောက်မှုဖြင့် သူတစ်ပါးတို့အား မိမိစိတ်တိုင်းကျ ကယ်တင်ပေးသူလည်း မဟုတ်ချေ။ စင်ကြယ်မှုရော ညစ်ကျမှုပါ မိမိတို့အပေါ်တွင်သာ တည်မှီသောကြောင့် မိမိတို့ လွတ်မြောက်မှုအတွက်လည်း မိမိတို့အပေါ်တွင်သာ တည်မှီကြောင်း တပည့်များအား ဗုဒ္ဓ ဟောကြားသည်။ မိမိနှင့် မိမိသဘာဝတို့၏ ဆက်နွယ်မှုကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြပြီး ကိုယ့်ကိုယ်ကိုအားကိုးမှုနှင့် တစ်ကိုယ်ရေလို့လ ကြိုးကုတ်မှု၏ အရေးပါမှုကို အထူးပြုမြှောက်ဟုလျက် ‘ဘိက္ခုတို့ကိုယ်တိုင် အားထုတ်ကြရမည်။ တထာဂတ (ဘုရားရှင်)တို့ကား လမ်းညွှန်သူများသာ ဖြစ်ကြ၏’ ဟု ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြတော်မူသည်။

အခန်း ၁ မြတ်ဗုဒ္ဓ

ဘီစီ ၆၂၃ ခုနှစ် မေ(ကဆုန်)လ၏ လပြည့်နေ့တွင် ကမ္ဘာပေါ်၌ အကြီးမြတ်ဆုံးသော ဆရာအရှင်ဖြစ်ရန် ပါရမီပါလာသည့် သိဒ္ဓတ္ထဇောတမ အမည်ရှိ အိန္ဒိယမင်းသားတစ်ပါး နီပေါဒေသအတွင်း ဖွားမြင်တော်မူခဲ့သည်။ စည်းစိမ်ရင့်ခွင်တွင် ကြီးပြင်းရလျက် မင်းသားတစ်ပါး တတ်မြောက်သင့်သော အတတ်ပညာကို ရရှိပြီးနောက် လူသားတစ်ယောက်အနေဖြင့် မင်းသားသိဒ္ဓတ္ထသည် အိမ်ထောင်ပြု၍ သားတစ်ယောက် ထွန်းကားခဲ့သည်။

မင်းသား၏ စဉ်းစားမြော်မြင်တတ်သောသဘာဝနှင့် အနှိုင်းမဲ့ ကရုဏာတရားက မင်းသားဘဝရှိ မတည်မြဲသည့် ရုပ်ပိုင်းပျော်ရွှင်မှုကို ခံစားရန် မင်းသားအား ခွင့်မပြုခဲ့ချေ။ မင်းသားသိဒ္ဓတ္ထသည် ဘဝဒုက္ခကို နားမလည်သော်လည်း ဆင်းရဲနေကြသည့် လောကသားတို့အပေါ် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း သနားကရုဏာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ သာယာချမ်းမြေ့ပြီး ပြည့်စုံသည့်ဘဝတွင် မင်းသားသိဒ္ဓတ္ထသည် သောက၏ ကျယ်ပြောနက်ရှိုင်းမှု

^၁ အချို့ပညာရှင်များက မြတ်ဗုဒ္ဓကို ဘီစီ ၅၆၃-တွင် ဖွားမြင်သည်ဟုယူဆကြပြီး အချို့ကမူ ဘီစီ ၆၂၃-ဟု ယူဆသည်။ မြန်မာနှစ် ၁၃၆၂-သည် (သက္ကရာဇ်မြို့ကိန်း ဧကကေအဋ္ဌဒွေး ထပ်ပေါင်း၍) ရောက်ဆဲ သာသာနာနှစ် ၂၅၄၄-ဖြစ်သည်။ ယင်းမှ ရောက်ဆဲ အေဒီ ၂၀၀၁ ကို နုတ်သော် ဘီစီ ၅၄၃ ကျန်သည်။ ယင်းသည် မြတ်ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်စံသည့်နှစ် (ပထမသံဂါယနာတင်သည့်နှစ်) ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓဖွားနှစ်ကို မြန်မာတို့က (သက်တော် ၈၀ ထပ်ပေါင်း၍) ဘီစီ ၆၂၃-ဟု လက်ခံသည်။ ဘီစီ ၅၄၃ နှင့် ရောက်ဆဲ အေဒီကို ပေါင်း၍ရသော ခုနှစ်သည် ဗြိတိသျှခေတ်မတိုင်မီ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံသုံး ဧကောဇာသက္ကရာဇ်လည်း ဖြစ်သည်။ မဟာဝံသကျမ်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာပြန်သူ ပါဠိပညာရှင် ဝီလျံဂိုင်ဂါ (Wilhelm Geiger) သည် ကမ္ဘာ့သမိုင်း၊ အိန္ဒိယသမိုင်း၊ ဧကရာဇ်စာများနှင့် ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုခြင်း ဘီစီ ၆၂၃ မှ နှစ်ပေါင်း ၆၀-နုတ်ပစ်ခဲ့သဖြင့် ဗုဒ္ဓဖွားမြင်တော်မူသောနှစ်အယူအဆ နှစ်မျိုး ကွဲပြားသွားရသည်။

ကို သဘောပေါက်ခဲ့သည်။ ကရုဏာရှင် မင်းသားသိဒ္ဓတ္ထအဖို့ လောကီ ဖျော်ရွှင်ဖွယ် အလုံးစုံနှင့်ပြည့်စုံသည့် စံနန်းဆောင်သည် နှစ်လိုဖွယ် နေရာတစ်ခု မဟုတ်တော့ချေ။ ထွက်တော်မူ နန်းကစွာရန် အချိန် ရောက်ခဲ့လေပြီ။ အာရုံငါးပါးဆိုင်ရာ ဖျော်ရွှင်မှုများ၏ အချည်းနှီးဖြစ်ပုံ ကို သိမြင်သွားခြင်း၌ သက်တော် နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်မြောက်တွင် လောကီ ဖျော်ရွှင်မှုအားလုံးကိုစွန့်ပြီး ရိုးစင်းသည့် အဝါရောင် ရဟန်းဝတ်ရုံကို ဝတ်ဆင်လျက် သစ္စာတရားကို ရှာဖွေရင်း အသပြာမရှိ တစ်ကိုယ် တည်း လှည့်လည်ခဲ့သည်။

ယင်းဖြစ်ရပ်ကား မဖြစ်စဖူးထူးကဲသော ဥဒါန်းတွင်ရစ်သည့် မဟာဘိနိက္ခမန (ကြီးမြတ်သော တောထွက်ခြင်း) ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ မင်းသားသိဒ္ဓတ္ထသည် အသက်အရွယ် အိုမင်းရင့်ရော်ချိန်တွင် မဟုတ်ဘဲ ငယ်ရွယ်စဉ်မှာပင် တောထွက်ခဲ့ခြင်း၊ ဆင်းရဲမွဲတေ၍ မဟုတ်ဘဲ ကြွယ်ဝကိုလို ပြည့်စုံစဉ်မှာပင် တောထွက်ခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ တင်းကျပ်ပြီး အပြင်းအထန် ခြိုးခြံသည့် ရဟန်းကျင့်စဉ် (ဒုက္ကရစရိယ)ကို မကျင့်သုံးဘဲ ဝိမုတ္တိ(လွတ်မြောက်မှု)ကို မရနိုင်ဟု ရှေးခေတ်က ယုံကြည်ယူဆကြသောကြောင့် မင်းသားသိဒ္ဓတ္ထသည် ပြင်းထန်သည့် ကျင့်စဉ်ပုံစံအားလုံးကို အသည်းအသန် အားထုတ်ခဲ့ သည်။ ‘နိုးကြားပြီးရင်း နိုးကြားရင်း ခြိုးခြံပြီးရင်း ခြိုးခြံရင်းတို့ဖြင့် ထပ်လောင်းလျက်’ မင်းသားသည် ခြောက်နှစ်တိုင်တိုင် မဟာပုရိသ တို့၏ အားထုတ်မှုကို ပြုတော်မူသည်။

မင်းသား၏ခန္ဓာကိုယ်သည် အရိုးစုန်းပါးသို့ လျော့ကျသွားသည်။ မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို ညှဉ်းဆဲလေ မိမိ၏ပန်းတိုင်သည် မိမိမှ ပိုမိုဝေးစွာ ကျန်ခဲ့လေဖြစ်သည်။ မင်းသား ပြင်းထန်စွာ အားထုတ်ခဲ့သည့် နာကျင်ခံ ခက်ပြီး မအောင်မြင်သော ဒုက္ကရစရိယသည် လုံးဝအချည်းနှီးဖြစ် ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ မင်းသားသည် ယခုအခါ (ယင်း)ကိုယ်ပိုင် အ တွေ့အကြုံအားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို အားနည်းစေပြီး စိတ်ဓာတ် ပြီးငွေ့ ဆုတ်ယုတ်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အတ္တကိလမထ (မိမိကိုယ်ကိုညှဉ်း

ပန်းခြင်း)၏ လုံးဝ အကျိုးမရှိပုံကို အကြွင်းမဲ့ သိမြင်သွားသည်။

အဖိုးမဖြတ်နိုင်သည့် ယင်းကိုယ်ပိုင် တွေ့ကြုံသိရှိမှု၏ လမ်းညွှန် ချက်ဖြင့် ဗုဒ္ဓလောင်းလျာ မင်းသားသည် နောက်ဆုံး၌ ကာမသုခလ္လိကာ နုယောဂ (ကာမဂုဏ်ချမ်းသာ ဖျော်ရွှင်ခံစားမှု) နှင့် အတ္တကိလမထာ နုယောဂ (ကိုယ်ခန္ဓာကို နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှု)ဟူသော အစွန်းတရားနှစ် ပါးကို ရှောင်ရှားလျက် ဒုက္ကရစရိယမဟုတ်သည့် ကျင့်စဉ်တစ်ရပ်ကို လိုက်နာရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂသည် စိတ်ပိုင်း ဘဝတိုးတက်မှုကို ဆုတ်ယုတ်စေပြီး အတ္တကိလမထာနုယောဂမူကား ဆင်ခြင်တုံတရားကို ဆုတ်ယုတ်စေသည်။ ဗုဒ္ဓလောင်းလျာ မင်းသား ကိုယ်တိုင် တွေ့ရှိခဲ့သည့် နည်းလမ်းသစ်ကား မဇ္ဈိမပဋိပဒါ (အလယ် အလတ်လမ်းစဉ်)ဖြစ်ပြီး ယင်းသည် နောင်အခါတွင် ဗုဒ္ဓဓမ္မ၏ ဝိသေသ လက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

နှစ်လိုဖွယ် တစ်နံနက်တွင် ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှတ်မှု၌ နက်ရှိုင်းစွာ အာရုံဝင်စားခဲ့ကာ မည်သည့် တန်ခိုးစွမ်းအားရှင်၏ ကူညီခြင်း လမ်းညွှန် ခြင်းမျှမရှိဘဲ မိမိ၏လုံ့လအားထုတ်မှုနှင့် အသိပညာကိုသာ အမှီသဟဲပြု ၍ ကိလေသာအလုံးစုံကို ပယ်ရှားပစ်ခြင်း၌ စိတ်ဓာတ်စင်ကြယ်လျက် သဘာဝမှန်ကို အရှိအတိုင်းသိမြင်သွားပြီးနောက် သက်တော် ၃၅-နှစ် အရွယ်၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရ(ဗုဒ္ဓဖြစ်)တော်မူသည်။ ဗုဒ္ဓ(ဘုရား) အဖြစ်ဖြင့် မွေးဖွားလာခဲ့သည် မဟုတ်ဘဲ မိမိ၏ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှုဖြင့် ဗုဒ္ဓ(ဘုရား) ဖြစ်လာသည်။ ရှင်တော်မြတ် ဟောကြားခဲ့သော ကျင့်စဉ် အားလုံး၏ ပြီးပြည့်စုံသည့် စံပြပုံစံအနေဖြင့် အနှိုင်းမဲ့ မဟာကရုဏာ တော်အားလျော်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်နှင့် ပြည့်စုံလျက် မြတ်ဗုဒ္ဓ သည် မည်သည့် တစ်ကိုယ်ရည် ပုဂ္ဂလိကရည်ရွယ်ချက်ကိုမျှ အဓိက မထားဘဲ မိမိ၏အဖိုးတန်လှသည့် ကျန်ရှိသည့် ဘဝသက်တမ်းကို လောကအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရန် မြှုပ်နှံခဲ့သည်။

၄၅-နှစ်ကြာ အလွန်အောင်မြင်သည့် ဘဝသက်တမ်း ကုန်ဆုံးပြီး နောက် မြတ်ဗုဒ္ဓသည် အခြားလူသား သတ္တဝါ အားလုံးကဲ့သို့ပင် ရှောင်

ရှင်းလင်းပေးသည်။ အသိပညာ နည်းပါးသူများအား လမ်းညွှန်ပေးသည်။ အောက်ခြေမှပုဂ္ဂိုလ်များအား မြင့်တင်ပေးသည်။ မြင့်မြတ်သူများအား ပိုမို ကျက်သရေရှိစေသည်။ ဆင်းရဲချမ်းသာ သူတော်စင် လူမိုက်မဟူ ရှင်တော်မြတ်အား ထပ်တူညီမျှ ချစ်မြတ်နိုးကြသည်။ အာဏာထန်ပြင်းသူ ဖြောင့်မတ်သူ ဘုရင်မင်းများ၊ ထင်ရှားမထင်ရှား မင်းညီမင်းသားများနှင့် အထက်တန်းလွှာများ၊ ရက်ရောသူ ကပ်စေးနဲ့သူ သန်းကြွယ်သူဌေးများ၊ မာနထောင်လွှားသူ နှိမ်ချသူ ပညာရှင်များ၊ ခိုကိုးရာမဲ့ သူဆင်းရဲများ၊ အောက်တန်းကျသူ အမှိုက်ပုံတွင် ရှာဖွေစားသောက်ရသူများ၊ ကောက်ကျစ်သူ လူသတ်သမားများ၊ အထင်သေးခံရသူ ပြည့်တန်ဆာများ၊ ယင်းသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးသည် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ ပညာ ကရုဏာ (ပြဋ္ဌာန်းသည်) စကားလုံး များကြောင့် အကျိုးဖြစ်ထွန်းကြသည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ မြင့်မြတ်သည့် စံနမူသည် သတ္တဝါအားလုံးအဖို့ အားတက်ဖွယ် အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ တည်ငြိမ်အေးချမ်းသော သွင်ပြင်သည် ကြည်ညိုသူများ၏အမြင်တွင် စိတ်သက်သာရာရစေသည့် ရုပ်ပုံဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် သည်းခံရေးတရားတော်အား လူအားလုံးက ဖော်မပြနိုင်သော ပျော်ရွှင်မှုဖြင့် ကြိုဆိုခဲ့ကြပြီး ယင်းသည် ကြားနာခွင့် လိုက်နာ ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသူတိုင်းအား ထာဝရ အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓဓမ္မ ထိုးဖောက် ထွန်းတောက်ခဲ့သည့် နေရာတိုင်းတွင် ယင်း (ဓမ္မ)သည် အသီးသီးသော လူမျိုးများ၏ စရိုက်လက္ခဏာအပေါ် ခိုင်မြဲသည့် စွဲမက်ဖွယ်ထင်ဟပ်မှု တစ်ရပ်ကို ထားပစ်ခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ နိုင်ငံအားလုံး၏ ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ခြင်းမှာ အဓိကအားဖြင့် ဗုဒ္ဓ၏အထက်တန်းကျသော အဆုံးအမများကြောင့်ဖြစ်ရသည်။ အမှန်သော် သီဟိုဠ်၊ မြန်မာ၊ ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဗီယက်နမ်၊ လော၊ နီပေါ၊ တိဗက်၊ တရုတ်၊ မွန်ဂိုလီးယား၊ ကိုရီးယား၊ ဂျပန်စသည်ကဲ့သို့သော ဗုဒ္ဓဘာသာ နိုင်ငံအားလုံးသည် ဗုဒ္ဓဝါဒတည်းဟူသော ပုခက်အတွင်း၌

ဗုဒ္ဓသည် လမ်းစဉ်ကိုညွှန်ပြပြီး ကျွန်ုပ်တို့၏ စင်ကြယ်မှုအတွက် လိုက်နာကျင့်သုံးရန် ယင်းလမ်းစဉ်ကို ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ ထားခဲ့သည်။

‘ကယ်တယ်ခံရခြင်းအတွက် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များအား အားကိုးခြင်းမှာ ဖြစ်နိုင်ခြေမရှိသော်လည်း မိမိကိုယ်ကို အားကိုးခြင်းကား အကျိုးရှိသည်။’ သူတစ်ပါးအား အားကိုးခြင်းဟူသည် မိမိ၏လုံ့လစွမ်းပကားကို အရှုံးပေးခြင်းဟု ဆိုလိုရာ ရောက်သည်။

မိမိကိုယ်ကို အားကိုးရန် တပည့်သာဝကများအား ရှင်းလင်းရာ၌ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က မဟာပရိနိဗ္ဗာန်သုတ်တော်၌ ‘သင်တို့သည် မိမိကိုယ်ကို ကျွန်းကဲ့သို့ပြု၍ နေထိုင်ကြလော့။ မိမိကိုယ်ကို အားကိုးရာပြု၍ နေထိုင်ကြလော့။ အခြားအရာများ၌ အားကိုးရာကို မရှာကြနှင့်’ဟု မိန့်တော်မူသည်။ ယင်း မြင့်မြတ်လှသည့် စကားတော်များကား ကိုယ့်ကိုယ်ကို မြင့်တင်ပေးလျက် ရှိကြသည်။ မိမိ၏ရည်ရွယ်ချက် အောင်မြင်ပြီးမြောက်ဖို့ မိမိကိုယ်တိုင် လုံ့လအားထုတ်ရန် မည်မျှအရေးပါကြောင်းနှင့် အပြစ်ကိုခွင့်လွှတ်(သည်ဆို)သည့် ကယ်တင်ရှင်များထံမှ ထုတ်နုတ်ရွေးချယ်ခံရမှုကို ရှာဖွေခြင်းနှင့် စိတ်ကူးယဉ် နတ်ဘုရားများအား တောင်းပန်ဝပ်လျှိုးမှု သို့မဟုတ် အကျိုးမတုံ့ပြန်သော တောင်းဆိုချေမှုနှင့် အဓိပ္ပာယ်မဲ့ ယဇ်ပူဇော်မှုများဖြင့် နောက်ဘဝတစ်ခု၌ မသေချာ မရေရာသောပျော်ရွှင်မှုကို တောင့်တခြင်းတို့မှာ မည်မျှ ပေါ့ပျက်ပြီး အချည်းနှီးဖြစ်ကြောင်း ယင်းစကားတော်များက ဖော်ပြသည်။

တစ်ဖန်တုံ ဗုဒ္ဓသည် ဗုဒ္ဓအဖြစ်ကို ငါသာပိုင် လက်ဝါးကြီးအုပ် မတောင်းဆိုချေ။ အမှန်စင်စစ် ဗုဒ္ဓအဖြစ်ဟူသည် မည်သည့် အထူးကောင်းချီးပေးခံရသူ၏ သီးခြားပိုင်ဆိုင်မှုမျှ မဟုတ်ချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် မည်သူမဆို မျှော်လင့်တောင့်တနိုင်သော ဖြစ်နိုင်ခြေရှိ ပါရမီတို့၏ အမြင့်ဆုံးအဆင့်သို့ ဆိုက်ရောက်ခဲ့ပြီး ဆရာစား (အာစရိယမုဋ္ဌိ)မချန်ဘဲ ယင်းနောက်ဆုံးအဆင့်သို့ ရောက်နိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော လမ်းပြောင့်လမ်းမှန်ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓ၏ဟောကြားချက်များအရ မည်သူမဆို လိုအပ်သည့် လုံ့လကြိုးကုတ်ကို ပြုလုပ်ခဲ့မှု ယင်း

အမြင့်ဆုံး ပြည့်စုံမှုအဆင့်ကို မျှော်မှန်းနိုင်သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် လူသားတို့အား ကောက်ကျစ်သည့် အပြစ်ရှိသူများဟု ခေါ်ဝေါ်လျက် ပြစ်တင်ရှုတ်ချခြင်းမပြုဘဲ ယင်းသို့ပြုမည့်အစား လူသည် သန္ဓေပါအရ နှလုံးသားစင်ကြယ်ကြောင်း မိန့်ကြားလျက် လူသားတို့ကို နှစ်သိမ့်အားပေးတော်မူသည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ အမြင်တွင် လောကသည် မကောက်ကျစ်၊ သို့တစေ အဝိဇ္ဇာဖြင့် ဖုံးလွှမ်းမြှေးယှက်ခြင်း ခံကြရသည်။ မိမိတပည့်များအား စိတ်ပျက်စေခြင်းနှင့် မြင့်မြတ် သည့်အခြေအနေကို မိမိသာထိုက်တန်ကြောင်း ပြဆိုခြင်းတို့အစား လူတိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓအဖြစ် အနုသယဓာတ် တည်ရှိနေသဖြင့် တပည့်သာဝကတို့အား မိမိကို အတုလိုက်၍ကျင့်သုံးရန် အားပေး တိုက်တွန်းတော်မူသည်။ နောက်တစ်မျိုး ဆိုရာမူ လူတိုင်း ဗုဒ္ဓဘုရားများ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

ဗုဒ္ဓဖြစ်ရန် စိတ်အားထက်သန်သူအား ဗောဓိသတ္တဟုခေါ်ပြီး စာပေနည်းဖြင့် အသိပညာ(ပွင့်လန်းမည့်) ပုဂ္ဂလ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယင်းဘုရားလောင်းအယူအဆသည် ဤအတ္တဗဟိုပြုလောကအား ထာဝစဉ် အပ်နှင်းထားပြီးဖြစ်သည့် အလှပဆုံး အရည်မွန်ဆုံးသော ဘဝကျင့်စဉ် ဘဝနေနည်း တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ (လောကအား) အလုပ်အကျွေးပြုလျက် စင်ကြယ်သည့် ဘဝတစ်ခုထက် ပိုမိုမြင့်မြတ်သည့် မည်သည့်အရာ အဘယ်မှာရှိပါအံ့နည်း။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် လူသားတစ်ယောက်အနေဖြင့် ဗုဒ္ဓအဖြစ်ကို ရရှိခဲ့ပြီး ကိန်းဝပ်နေသည့် မမြင်နိုင်ကောင်းသော ဖြစ်နိုင်ခြေများနှင့် လူသား၏ ဖန်တီးနိုင်စွမ်းကို လောကသို့ ကြေညာတော်မူခဲ့သည်။ လူသား၏ ကံကြမ္မာကို စိတ်တိုင်းကျ ချုပ်ကိုင်ထားသူ မမြင်တွေ့ရသည့် အနန္တတန်ခိုးရှင် တစ်ဆူတည်းသော ထာဝရဘုရားသခင်ကို လူသားတို့ အပေါ်မှာထားရှိပြီး လူသားအား အနန္တတန်ခိုးတစ်ရပ်ကို ကျိုးခွံစေမည့် အစား လူတန်ဖိုးကို မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။ လူသည် မိမိ၏လွတ်မြောက်မှု(ဝိပုတ္တိ)နှင့် စင်ကြယ်မှု(ဝိသုဒ္ဓိ)တို့ကို ပြင်ပရှိ ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင် သို့မဟုတ် ဟောပြောသူ ဓမ္မဆရာများကို အမှီအခိုမပြုဘဲ ကိုယ်တိုင်

ကျင့်ကြံအားထုတ်မှုဖြင့် ရရှိနိုင်ကြောင်း ဟောကြားတော်မူသည်မှာ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သာ ဖြစ်ချေသည်။ အတ္တဗဟိုပြုလောကအား ကိုယ်ကျိုးစွန့် ဆောင်ရွက်မှုဟူသော မြင့်မြတ်သည့် အယူအဆကို ဟောကြားခဲ့သည်မှာ ရှင်တော်ဗုဒ္ဓပင်ဖြစ်သည်။ ဂုဏ်ကျက်သရေကို သိန်ငယ်စေသည့် အမျိုးဇာတ်စနစ်ကို တော်လှန်ဆန့်ကျင်ပြီး လူသားချင်း တန်းတူညီမှုကို ဟောကြားလျက် ဘဝခရီးတစ်လျှောက် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်အား တောက်ပြောင်စေရန် အားလုံးအတွက် တူညီသည့် အခွင့်အရေးများကို ပေးအပ်ခဲ့သည်မှာ မြတ်ဗုဒ္ဓပင် ဖြစ်သည်။

ဘဝကဏ္ဍသစ်ဖွင့်ပြီး ပြည့်စုံမှုကို လိုလားသူဖြစ်မည့် ဇာတ်နိမ့်ဇာတ်မြင့် သူတော်စင် လူသတ်သမားဟူသော ဘဝ အခြေအနေတိုင်းမှ လူအားလုံးတို့အတွက် အောင်မြင်မှုနှင့် ကြီးပွားချမ်းသာမှုတံခါးကို ဖွင့်ထားကြောင်း ဗုဒ္ဓရှင်တော် မြတ်က မြွက်ဟတော်မူသည်။

အမျိုးဇာတ် အသားရောင် သို့မဟုတ် ရာထူးတို့ကို ခွဲခြားခြင်း မပြုဘဲ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ထိုက်တန်သူ အမျိုးသား အမျိုးသမီး နှစ်ရပ်လုံးအတွက် ဒီမိုကရေစီနည်းကျကျ ဖွဲ့စည်းထားသည့် သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် မိမိ၏ တပည့်များအား ဓမ္မ၏ကျေးကျွန် ဖြစ်ရန်ရော မိမိကိုယ်တိုင်၏ လက်အောက်ခံ ဖြစ်ရန်အတွက်ပါ တွန်းအားမပေးဘဲ လုံးဝ အတွေးအမြင် လွတ်လပ်မှုကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ကိုယ်တော်မြတ်၏ အားပေးစကားများဖြင့် မိသားစုနှင့်ကွေ့ကွင်းသူများအား သက်သာရာ ရစေတော်မူခဲ့သည်။ စွန့်ပစ်ခံ နာမကျန်းသူများအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ခဲ့သည်။ လျစ်လျူရှုခံရသည့် ဆင်းရဲသူများအား ကူညီစောင့်ရှောက်ခဲ့သည်။ လမ်းပျောက်နေသူများအား ဂုဏ်တက်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးပြီး ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူတို့၏ စာရိတ္တပျက်ပြားမှုဘဝကို စင်ကြယ်စေသည်။ အားငယ်သူများအား အားပေးပြီး ကွဲပြားနေသူများအား ညီညွတ်စေသည်။ မသိမိုက်မဲသူများအား အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းစေသည်။ နက်နဲသည့်အရာကို ဖြေဆို

အခန်း ၂

မြတ်ဗွေ

ဗွေ(ဗုဒ္ဓဝါဒ)သည် ဒဿန(တွေးခေါ်မြော်မြင်မှု)လော။

ယုံကြည်ကိုးကွယ်သူများထံမှ မျက်ကန်းယုံကြည်မှုကို မတောင်းဆိုမှု ၍၊ တရားသေ လှေခါးထစ်ဝါဒကို မဟောကြားဘဲ အယူသည်း ဘာသာရေးအစီအရင်နှင့် အခမ်းအနားများကို အားမပေးသော်လည်း စင်ကြယ်စွာ နေထိုင်တွေးခေါ် ခြင်းအားဖြင့် အမြတ်ဆုံးအသိပညာနှင့် ကိလေသာအားလုံးမှ လွတ်မြောက်မှုကို ရရှိရန် တပည့်တစ်ယောက် အား လမ်းညွှန်သည့် နည်းလမ်းကောင်းကို ထောက်ခံလျက်၊ ဗုဒ္ဓရှင် တော်မြတ် ဟောကြားတော်မူခဲ့သော ရန်လိုပုန်းထားမှု မပါသည့် ကိုယ် ကျင့်တရားနှင့် ဒဿနဆိုင်ရာနည်းစနစ်ကို ဓမ္မဟုခေါ်ပြီး ဗုဒ္ဓဝါဒအဖြစ် ထင်းရှူးစွာ သိမှတ်ကြသည်။

မဟာကရုဏာရင် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီဖြစ်သော် လည်း လူသားတို့အတွက် ရှင်တော်မြတ် အပြည့်အစုံထားပစ်ခဲ့သည့် မြတ်ဗွေသည်ကား မူရင်းအတိုင်း စင်ကြယ်စွာ တည်ရှိဆဲဖြစ်သည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓသည် မိမိဟောကြားချက်များအား ရေးသားမှတ်တမ်းတင် ထားခဲ့ခြင်း မရှိသော်လည်း မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ထင်ရှားသည့် တပည့်သာဝက အများက ယင်းတို့ကို နှုတ်ရအာဂုံဆောင်၍ ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြပြီး နောင် လာနောင်သား အစဉ်အဆက် နှုတ်အားဖြင့် ဆင့်ကမ်းခဲ့ကြသည်။

ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် များမကြာမီ ဓမ္မနှင့်ဝိနယကို ကျွမ်းကျင် တော်မူကြသော ရဟန္တာဝါဒီများသည် ရှင်တော်မြတ်ဟောကြားတော် မူသည့်အတိုင်း တိုက်ဆိုင်ညှိနှိုင်း၍ ပထမသံဂါယနာတင်ခဲ့ကြသည်။ ဗုဒ္ဓ ရှင်တော်မြတ်ဟော ကြားတော်မူခဲ့သော တရားဓမ္မအားလုံးကို ကြားနာ ရန် အခွင့်ထူးရရှိတော်မူခဲ့သော အရှင်အာနန္ဒာကဓမ္မကို ရွတ်ကြားခဲ့ပြီး၊ တစ်ချိန်တည်းတွင် အရှင်ဥပါလိမထေရ်က ဝိနယကို ရွတ်ဆိုခဲ့သည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓ

ကြီးပြင်းခဲ့ကြသည်။ ဤမြင့်မြတ်သည့် ဆရာအရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်ခဲ့ သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀ ကျော်လွန်ခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း ရှင်တော် မြတ်၏ အနှိုင်းမဲ့ နှစ်လိုဖွယ်လက္ခဏာသည် ရှင်တော်မြတ်အား သိလာ သူအားလုံးအပေါ် ကြီးမားသည့် လွှမ်းမိုးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ သံမဏိစိတ်ဓာတ်၊ နက်နဲသည့် ပညာ၊ အနန္တ မေတ္တာ၊ မဟာကရုဏာ၊ ကိုယ်ကျိုးမဲ့ဆောင်ရွက်မှု၊ သမိုင်းတွင်ရစ်သည့် မဟာဘိနိက္ခမန (လောကီစည်းစိမ်ကို စွန့်လွှတ်မှု)၊ အလုံးစုံ စင်ကြယ်မှု၊ ဆွဲဆောင်သည့် ဥပမိရုပ်၊ ဓမ္မပြန့်ပွားရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် စံပြနည်း စနစ်နှင့် ရှင်တော်မြတ်၏ အဆုံးစွန် အောင်မြင်မှု ဤအလုံးစုံသော အချက်များသည် ကမ္ဘာ့လူဦးရေ ငါးပုံတစ်ပုံခန့်မျှအား ရှင်တော်မြတ် အား မိမိတို့၏ ဘာသာတရားဆိုင်ရာ ဆရာအရှင်အဖြစ် ဝမ်းသာစွာ လက်ခံရန် တွန်းအားပေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်အား တောက်ပြောင်သည့် ထောမနာပေးခြင်းပြု လျက် သီရိရာဇကရစ်ရှုနာ (Sri Radhakrishna) က ဤသို့ဖော်ပြသည် ‘ဗုဒ္ဓဂေါတမနှင့်စပ်လျှင် ကျွန်ုပ်တို့မှာ တွေးခေါ်မြော်မြင်မှုနှင့် လူသားမျိုး နွယ်နှင့် ဆိုင်သည့် ဘဝအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးသလောက် မည်သူနှင့်မဆို (ယှဉ်လျှင်) ဒုတိယနေရာတွင်မရှိသူ၊ ၎င်း၏ လွှမ်းမိုးမှုသည် အခြားမည် သူထက်မဆို ကျယ်ပြန့်နက်ရှိုင်းမှု ယုတ်လျော့ခြင်းမရှိဘဲ ဘာသာ တရား အစဉ်အလာကို တည်ထောင်သူအဖြစ် အားလုံး၏ လေးစား ရိုသေမှုကိုခံရသူ အရှေ့တိုင်းမှ ပညာရှိတစ်ဆူကို ရရှိကြခြင်းဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓ ရှင်တော်မြတ်ကား ကမ္ဘာ့အတွေးအခေါ်သမိုင်း၏ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းကို ခံရ သူ၊ ရည်မှန်သည့် လူသားအားလုံး၏ အများဆိုင်အဖွေ အနှစ်ဖြစ်ချေ၏။ အကြောင်းမူ အသိပညာဂုဏ်ရှိန်၊ ကိုယ်ကျင့်တရားရေးရာ ပြင်းပြမှုနှင့် စိတ်ပိုင်းဘဝ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုတို့ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခံရပါမူ ဗုဒ္ဓသည် သမိုင်း တွင် အကြီးမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်များအနက် တစ်ဆူဖြစ်ရသည်မှာ သံသယ ဖြစ်ဖွယ် မလိုသောကြောင့်တည်း’။

အိပ်ချ်ဂျီ ဝဲလ် (H.G. Wells)က ‘သမိုင်းတွင် အကြီးမြတ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်

သုံးယောက်’ (The Three Greatest Men in History)ကျမ်း၌ ဤသို့ရေးသည် ‘ဗုဒ္ဓအား ရိုးသားသော ကိုင်းရှိုင်းသော တစ်ကိုယ်တည်းနေသော ဉာဏ်အလင်းအတွက် ကြိုးပမ်းနေသော လူသားတစ်ယောက်၊ ထင်ရှားသည့် လူသားဥပဓိရုပ်ရှိသူအဖြစ် ရှင်းလင်းစွာ တွေ့ရပြီး စိတ်ကူးယဉ်နတ်ဒေဝီအဖြစ် မတွေ့ရချေ။ ဗုဒ္ဓသည် လူသားအားလုံးနှင့်ဆိုင်သော ကိုယ်ကျင့်တရားရေးရာ တရားဓမ္မကိုလည်း လူသားတို့အား ပေးအပ်ခဲ့၏။ ကျွန်ုပ်တို့၏ အကောင်းဆုံးသော ခေတ်သစ် အတွေးအမြင်များသည် ဗုဒ္ဓ၏ဓမ္မနှင့် အနီးစပ်ဆုံး လိုက်လျောညီထွေရှိ၏။ ဗုဒ္ဓက ဆင်းရဲဒုက္ခအားလုံးနှင့် မကျေနပ်မှုအားလုံးသည် တစ်ကိုယ် ကောင်းဆန်မှုကြောင့် ဖြစ်ကြောင်း ဟောကြားခဲ့၏။ လူသားတစ်ဦးသည် တည်ငြိမ်မှုဖြစ်မလာနိုင်မီတွင် ၎င်း၏ အာရုံတရားများအတွင်း သို့မဟုတ် ၎င်းကိုယ်တိုင်အတွင်း အသက်ရှင်မှုကို ရပ်စဲရမည်ဖြစ်၏။ ယင်းနောက် လူသားသည် ကြီးမြတ်သူအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ၏။ ဗုဒ္ဓသည် ခရစ်မပေါ်မီ နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ ခန့်ကပင် မတူခြားနားသည့် ဝေါဟာရဖြင့် လူသားတို့အား ကိုယ်ကျိုးစွန့်မှုတရားကို ဟောကြားတိုက်တွန်းတော်မူခဲ့၏။ အခြား တစ်နည်းဆိုရမူ ဗုဒ္ဓသည် ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ကျွန်ုပ်တို့၏လိုအပ်ချက်များနှင့် ပိုမိုနီးစပ်ခဲ့၏။ ဗုဒ္ဓသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ တစ်ကိုယ်ရေ အရေးပါမှုနှင့် အကျိုးဆောင်ရွက်မှုတွင် ခရစ်တော်ထက် ပိုမိုရှင်းလင်းပြီး ထာဝရတည်မြဲသူပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သလောဟူသော အချက်နှင့် ပတ်သက်၍မူ (ခရစ်တော်ထက်) သံသယဖြစ်စရာ ပိုနည်း၏။

စိန့် ဟီလေရီ (St. Hilaire) က ‘ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် ဟောကြားတော်မူသည့် ကိုယ်ကျင့်တရားအားလုံး၏ မြီးပြည့်စုံသော ပုံစံဖြစ်သည့် ရှင်တော်မြတ်၏ဘဝသည် ယင်းကိုယ်ကျင့်တရားအပေါ် စွန်းထင်းမှုမရှိချေ’ ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။

ဖော့စ်ဗိုးလ် (Fausboll)က ‘ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်အကြောင်း ကျွန်ုပ်သိရလေ ရှင်တော်မြတ်အပေါ် ကြည်ညိုလေ ဖြစ်ပါ၏’ ဟု ဆိုသည်။

ရှင်တော်မြတ်၏ ကျိုးနွံသူ တပည့်တစ်ယောက်အနေဖြင့်မူ ‘ရှင်တော်မြတ်အကြောင်း ကျွန်ုပ်သိရလေ ရှင်တော်မြတ်အပေါ် ကြည်ညိုရလေ၊ ရှင်တော်မြတ်အပေါ် ကြည်ညိုရလေ ရှင်တော်မြတ်အကြောင်း ကျွန်ုပ်သိရလေ ဖြစ်ပါ၏’ ဟု ဆိုမည်ဖြစ်သည်။

၁၅) စရိယာပိဋက (ကိုယ်ကျင့်တရား ထုံးနည်းများ)

အဘိဓမ္မာပိဋက၌ တိုတောင်းပြတ်သားပြီး ရိုးရှင်းသည့် သုတ္တန် ဒေသနာတော်များနှင့်နှိုင်းစာမူ အမှန်ပင် ဗုဒ္ဓဓမ္မ၏နက်နဲသော အတွေး အမြင်များပါဝင်သဖြင့် ဤပိဋကသည် ပိဋကတ်သုံးပုံအနက် အရေးအပါဆုံးနှင့် စိတ်ဝင်စား ဖွယ်အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။

သုတ္တပိဋက၌ ဝေါဟာရဒေသနာကို တွေ့ရပြီး အဘိဓမ္မပိဋကတွင် ပရမတ္ထဒေသနာကို တွေ့ရသည်။

ပညာရှင်တစ်ယောက်အဖို့ အဘိဓမ္မပိဋကသည် အဖိုးမဖြတ်နိုင်သော လမ်းညွှန်၊ စိတ်ပိုင်းဘဝ တိုးတက်ပြီးသူများအဖို့ အသိပညာဆိုင်ရာ ကုသရေးတစ်ရပ်၊ သုတေသီပညာရှင်များအဖို့ ဒဿနအာဟာရတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ စိတ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသည်။ တွေးသိချက်များကို အဓိကအားဖြင့် ကိုယ်ကျင့်တရားရှုထောင့်မှ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အမျိုးအစား ခွဲခြားသည်။ စေတသိက်များကို ရေတွက်ပြသည်။ စိတ်တစ်မျိုးစီ ဖွဲ့စည်းပုံကို အသေးစိတ်ဖော်ပြသည်။ တွေးသိမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ခရေစေ့တွင်းကျ ဖော်ပြသည်။ လူအများ စိတ်ဝင်စားသော်လည်း ဝိသုဒ္ဓိ(စင်ကြယ်မှု)နှင့် ပတ်သက်မှုမရှိသော မသက်ဆိုင်သည့် ပြဿနာများကို တမင်သက်သက် ဘေးဖယ်ထားခဲ့သည်။

ရုပ်အကြောင်းကို အကျဉ်းမျှ ဆွေးနွေးသည်။ ရုပ်တရား၏ အခြေခံဖွဲ့ စည်းပုံ၊ ရုပ်တရား၏ အရည်အသွေး၊ ရုပ်တရား၏ ရင်းမြစ်များနှင့် ရုပ်နှင့်စိတ်တို့၏ ဆက်နွယ်မှုတို့ကို ရှင်းပြသည်။

အဘိဓမ္မာသည် သတ္တဝါဆိုသည်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသော အခြေခံနှစ်ခုဖြစ်သည့် စိတ်နှင့်ရုပ်တို့ကို အရှိအတိုင်း နားလည်နိုင်စေရန် စုံစမ်း လေ့လာသည်။ ထိုအခြေခံများအပေါ် အရင်းတည်၍ ဒဿန (တွေးခေါ် မြော်မြင်မှု) တစ်ရပ် တိုးတက်ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုဒဿနကို အခြေပြုလျက် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အန္တိမပန်းတိုင်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ရန် ကိုယ်ကျင့်တရားရေးရာ စနစ်တစ်ခုအဖြစ်သို့ တိုးတက်ပြောင်းလဲခဲ့သည်။

အဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်းရှိသည်

ယနေ့ခေတ်ပုံစံဖြင့် (တွေ့ရှိရသည့်) ပိဋကတ်သုံးပုံကို ဖော်ပြပါ ရဟန္တာမထေရ်ကြီးများ စုစည်း စီစဉ်ထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘာသာတရား ကိုင်းရှိုင်းသည့် သီရိလင်္ကာဘုရင် ဝဇ္ဇဂါမဏိမင်း လက်ထက်အတွင်း ဘီစီ ၈၃ တွင် ဗုဒ္ဓဝါဒသမိုင်းတွင် ပထမဆုံးအကြိမ် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၌ ပိဋကတ်သုံးပုံကို ပေထက်အက္ခရာ တင်ခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓ(ဟောကြားသော) တရားဓမ္မများ၏ အနှစ်သာရများပါဝင်သည့် အတွဲပေါင်း များစွာရှိသည့် ပိဋကတ်သုံးပုံကား သမ္မာကျမ်းစာ၏ ဆယ့်တစ်ဆခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ပိဋကတ်သုံးပုံနှင့် သမ္မာကျမ်းစာတို့အကြား သိသာထင်ရှားသည့် ခြားနားချက်ကား ပိဋကတ်သုံးပုံမှာ သမ္မာကျမ်းစာကဲ့သို့ (တဖြည်းဖြည်း ဖြည့်စွက်ရေးသားမှုဖြင့်) တိုးပွားလာသည့် ကျမ်းစာ မဟုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

စကားလုံးအဓိပ္ပာယ် ကောက်ယူမှုအရ တိပိဋက၌ ခြင်းတောင်းသုံးခုပါဝင်သည်။ ယင်းတို့မှာ စည်းမျဉ်းခြင်း တောင်း (ဝိနယပိဋက)၊ ဒေသနာခြင်းတောင်း (သုတ္တပိဋက)နှင့် အဆင့်မြင့်ဒေသနာခြင်းတောင်း (အဘိဓမ္မပိဋက)တို့ ဖြစ်သည်။

ရှေးအကျဆုံး သမိုင်းဝင်အဖွဲ့အစည်း (သံဃာ)၏ အရေးပါသည့် အရာအဖြစ် ယူဆအပ်သည့် ဝိနယပိဋကသည် အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်လာတိုင်း ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီတို့ အနာဂတ်တွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရန် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် ပညတ်တော်မူခဲ့သော စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့် အဓိက ပတ်သက်သည်။ ဝိနယပိဋက၌ ဗုဒ္ဓသာသနာ တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းလာပုံအကြောင်းကို အသေးစိတ်ဖော်ပြသည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ ဘဝနှင့် သာသနာပြု မှတ်တမ်းကိုလည်း (ယင်း၌) ဖော်ပြထားသည်။ ဝိနယပိဋကသည် အရေးပါပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည့် ရှေးခေတ်သမိုင်း၊ အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှု၊ အနုပညာ၊ သိပ္ပံစသည့် အကြောင်းအရာအချို့ကို သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ဖော်ပြသည်။

ယင်းပိဋက၌ အောက်ပါအတိုင်း ငါးကျမ်းပါဝင်သည်

- ၁) ပါရာဇိကပါဠိ ဂရုက (ကြီးလေး) သိက္ခာပုဒ်များ

- ၂) ပါဗိတ္တိယပါဠိ လဟုက (ပေါသေး) သိက္ခာပုဒ်များ ယင်းနှစ်ကျမ်းကို ဝိဘင်္ဂံ ဟုခေါ်သည်
- ၃) မဟာဝဂ္ဂပါဠိ မဟာဝါ (အခန်းကြီး)ပါဠိတော်
- ၄) ဓူဠဝဂ္ဂပါဠိ ဓူဠဝါ (အခန်းငယ်) ပါဠိတော် ယင်းနှစ်ကျမ်းကို ခန္ဓက ဟုခေါ်သည်
- ၅) ပရိဝါရပါဠိ ပရိဝါ (အခြံအရံ) ပါဠိတော်

သုတ္တပိဋကတွင် အဓိကအားဖြင့် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ကိုယ်တိုင် များစွာ သောအကြောင်းအရာ အားလျော်စွာ ဟောကြားတော်မူသော သုတ္တန် များပါဝင်သည်။ ထို့ပြင် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ အရှင်အာနန္ဒာနှင့် အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် စသည်ကဲ့သို့သော ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ ထင်ရှားသည့် တပည့်သာဝကများ ဟောကြားသည့် သုတ္တန်အနည်းအကျဉ်းလည်း ယင်း၌ ပါရှိသည်။ အကြောင်းအရာအမျိုးမျိုး ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီးတို့၏ စရိုက်အထွေထွေနှင့် သင့်တော်စေရန် ဟောကြားတော်မူသည့် ဒေသနာ တော်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့် ယင်းသုတ္တပိဋကသည် ဆေးညွှန်းကျမ်းနှင့် ပမာတူလှသည်။ သုတ္တန်ဒေသနာတော်များ၌ ရှေ့ နောက် မညီသကဲ့သို့ထင်ရသော ဟောတော်မူချက်အချို့ ပါရှိကောင်း ပါရှိနိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ယင်းတို့မှာ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်အနေဖြင့် အခါ ကာလအလိုက် အကြောင်းအရာပါ ရည်ရွယ်ချက်နှင့်ညီစေရန် ဟော ကြားတော်မူသဖြင့် မှားယွင်းစွာ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူမှု မပြုသင့်ချေ။

ဥပမာအနေဖြင့်ပြုရမူ အတ္တဝိညာဉ်ကောင်နှင့် ယင်းအလားတူ မေး ခွန်းအား (စုံစမ်းလိုသူက မသိမိုက်မိစွာ မေးမြန်းသမှု ပြုရုံမျှတွင်) မဖြေ ကြားဘဲ ဆိတ်ငြိမ်စွာ နေတော်မူလိမ့်မည် သို့မဟုတ် မေးမြန်းသူသည် စိတ်အားထက်သန်သည့် အမှန်တကယ် တရားရှာဖွေသူ ဖြစ်ကြောင်း သိတော်မူပါက အသေးစိတ် ဖြေကြားတော်မူလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ဒေ သနာတော်အများစုကို အဓိကအားဖြင့် ဘိက္ခုတို့၏ အစီးအပွားအတွက် ရည်ရွယ်ပြီး အကျင့်မြတ် (ဗြဟ္မစရိယ) နှင့် ယင်းကို ဖွင့်ဆိုဟောကြား

ချက်များနှင့် ပတ်သက်ကြသည်။ သုတ္တပိဋက၌ အိမ်နေသူ လူဝတ် ကြောင်များ၏ ရုပ်ပိုင်းရော ကိုယ်ကျင့်တရားအရပါ တိုးတက်မှုနှင့် ပတ် သက်သည့် အခြားများစွာသော ဒေသနာတော်များလည်း ပါဝင်သည်။

ဤပိဋကကို နိကာယ် သို့မဟုတ် အစုအပေါင်း ငါးမျိုးဖြင့် ခွဲခြား သည်။ ယင်းတို့မှာ

- ၁) ဒီဃနိကာယ (သုတ္တန်ရှည်များပေါင်းချုပ်)
 - ၂) မဇ္ဈိမနိယာယ (မတိုမရှည်သုတ္တန်များပေါင်းချုပ်)
 - ၃) သံယုတ္တနိကာယ (တူညီရာစုပေါင်း ဒေသနာပေါင်းချုပ်)
 - ၄) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ (နိပါတ်စဉ်တူညီရာ ဒေသနာပေါင်းချုပ်)
 - ၅) ခုဒ္ဒကနိကာယ (သုတ္တန်တိုများပေါင်းချုပ်) တို့ဖြစ်သည်။
- အမှတ် (၅) နိကာယ်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဆယ်ငါးကျမ်း ခွဲခြားသည်

- ၁) ခုဒ္ဒကပါဌ (တိုသည့် ပါဠိတော်များ)
- ၂) ဓမ္မပဒ (သစ္စာဓမ္မလမ်းစဉ်)
- ၃) ဥဒါန (ဝမ်းမြောက်စွာ မြွက်ဆိုချက်များ)
- ၄) ဣတိဝုတ္တက ('ဤသို့ကြားနာခဲ့ရ၏'ဖြင့် အစပြုသော ဒေသနာ တော်များ)
- ၅) သုတ္တနိပါတ (ဒေသနာတော်ပေါင်းချုပ်)
- ၆) ဝိမာနဝတ္ထု (ဗိမာန်ရှင်များဝတ္ထု)
- ၇) ပေတဝတ္ထု (ပြိတ္တာဝတ္ထု)
- ၈) ထေရဂါထာ (မထေရ်တို့၏ဟောကြားချက်များ)
- ၉) ထေရီဂါထာ (ထေရီတို့၏ဟောကြားချက်များ)
- ၁၀) ဇာတက (ဇာတ်တော်များ)
- ၁၁) နိဒ္ဒေသ (ဖွင့်ဆိုချက်များ)
- ၁၂) ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ (ထိုးထွင်းသိမြင်ကြောင်းလမ်းစဉ်)
- ၁၃) အပဒါန (ရဟန္တာတို့၏အကြောင်း)
- ၁၄) ဗုဒ္ဓဝံသ (ဗုဒ္ဓတို့၏အကြောင်း)

အခန်း ၃

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဗန်းဆင်းရှင် ထာဝရဘုရားသခင် ဗဟိုပြု
ဘာသာတရားလော။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ‘တန်းခိုးရှင်အား ကျိုးနွံသစ္စာခံခြင်းဖြင့် ယုံကြည်ဝတ်ပြု ဆု
တောင်းသည့် စနစ်မဟုတ်’သဖြင့် အများနားလည်ထားသည့် အဓိပ္ပာယ်
ဖြင့် ဘာသာတရား (Religion) တစ်ခုလည်း မဟုတ်ချေ။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ကိုးကွယ်သူများထံမှ မျက်ကန်းယုံကြည်မှုကို မ
တောင်းဆိုချေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ ယုံကြည်မှုသက်သက်ကို ခွာထုတ်လျက် ပါဠိ
ဘာသာဖြင့် သဒ္ဓါဟုခေါ်သော အသိပညာအခြေခံသည့် ယုံကြည်မှုဖြင့်
အစားထိုးသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓရှင်အပေါ် တပည့်သာဝကတစ်ယောက် ထားရှိ
သည့် ယုံကြည်မှုသည် ထင်ရှားသည့် ဆေးဆရာအပေါ် လူနာက ထား
ရှိသည့် ယုံကြည်ချက်မျိုး၊ သို့မဟုတ် ကျောင်းသားက မိမိဆရာအပေါ်
ထားရှိသည့် ယုံကြည်ချက်မျိုး ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် မြတ်ဗုဒ္ဓအား
ဝိမုတ္တိလမ်းစဉ်ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့သူဖြစ်၍ ကိုးကွယ်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒတစ်ယောက်သည် (ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က) ရှင်တော်မြတ်၏
ပုဂ္ဂိုလ်ရေးစင်ကြယ်မှုဖြင့် မိမိကို ကယ်တင်လိမ့် မည်ဟူသော မျှော်လင့်
ချက်ဖြင့် ဗုဒ္ဓအား ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သည်မဟုတ်ချေ။ ဗုဒ္ဓသည် ယင်း
သို့သော အာမခံချက်မျိုးကို မပေးချေ။ ဗုဒ္ဓ၏တန်ခိုးစွမ်းရည်သည်
အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၏ မစင်ကြယ်မှုများကို ဆေးကြောသုတ်သင်ပစ်ရန်
မဟုတ်ချေ။ တစ်စုံတစ်ယောက်သည် အခြားတစ်ယောက်အား စင်
ကြယ်အောင်ဖြစ်စေ ညစ်နွမ်းအောင်ဖြစ်စေ မပြုလုပ်နိုင်ချေ။

ဗုဒ္ဓသည် ဆရာအနေဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ကို သင်ကြားပေးသော်လည်း
ကျွန်ုပ်တို့၏ စင်ကြယ်မှုအတွက်မူ ကျွန်ုပ်တို့မှာသာ တာဝန်ရှိသည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒတစ်ယောက်သည် ဗုဒ္ဓအား ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ခြင်းပြု
သော်လည်း မည်သည့် ကိုယ့်ကိုယ်ကို လက်မြောက် အရိုးပေးမှုမျိုးကို
မှ မလုပ်ချေ။ ဗုဒ္ဓ၏ တပည့်သာဝကဖြစ်လာခြင်းဖြင့် ဗုဒ္ဓဝါဒတစ်ယောက်

မြတ်ဓမ္မ

- ၁) ဓမ္မသင်္ဂဏီ (ဓမ္မကို အုပ်စုခွဲခြားခြင်း)
- ၂) ဝိဘင်္ဂ (ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသည့် ကျမ်း)
- ၃) ကထာဝတ္ထု (အချေအတင်ဆွေးနွေးချက် မှတ်စုများ)
- ၄) ပုဂ္ဂလပညတ္တိ (ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီးကို ဖော်ပြခြင်း)
- ၅) ဓာတုကထာ (ဓာတ်အကြောင်းဆွေးနွေးချက်)
- ၆) ယမက (အစုံအစုံသောကျမ်း)
- ၇) ပဋ္ဌာန (ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်ပြကျမ်း)

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်ရော ပညာတတ်
ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်ပါ ဓမ္မကိုဟောကြားခြင်း ဖြစ်၍ ပိဋကတ်သုံးပုံတွင်
ကလေးငယ်များအတွက် နို့ချိုကိုရနိုင်ပြီး လူကြီးများအတွက် အသားကို
ရရှိနိုင်သည်။ ယင်းပါဠိတော်ကျမ်းများတွင် ဖော်ပြထားသည့် တရား
မြတ်ကား သစ္စာတရား လက်တွေ့အချက်များနှင့် ပတ်သက်လျက် ယ
နေ့ နက်နဲသောအမှန်တရားအဖြစ် လက်ခံနိုင်ပြီး မနက်ဖြန် စွန့်ပစ်ရ
သည်သာဖြစ်သော အဆိုအမိန့် (သီအိုရီ)များ ဒဿနများနှင့် သက်ဆိုင်
ခြင်းမရှိချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ကျွန်ုပ်တို့အား ထူးခြားအံ့ဩဖွယ်
ဒဿနဆိုင်ရာ သီအိုရီများကို ပေးအပ်ခဲ့ခြင်း မဟုတ်သည်သာမက အ
သစ်ဖြစ်သည့် ရုပ်သိပ္ပံယူဆချက်တစ်ရပ်ကို စွန့်စားဖော်ထုတ်ခဲ့သည်
လည်း မဟုတ်ချေ။ ရှင်တော်မြတ်သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ ဝိမုတ္တိ (လွတ်
မြောက်မှု)နှင့် ပတ်သက်သရွေ့ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓတို့၌ ရှိသည့်တရားကို ရှင်း
ပြပြီး အနှိုင်းမဲ့ လွတ်မြောက်မှုလမ်းစဉ်ကိုသာ လုံးဝဟောကြားတော်မူ
သည်။ သို့ရာတွင် အမှတ်မထင်ပင် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ခေတ်သိပ္ပံ
များစွာနှင့် ဒဿနပညာရှင်များစွာတို့၏ ရှေးပြေးဖြစ်ခဲ့သည်။

ရှူပင်ဟောင်ဝါ (Schopenhauer)က ၎င်း၏ ‘ဆန္ဒနှင့်အတွေးကမ္ဘာ’
(World as Will and Idea) အမည်ရှိ စာအုပ်၌ အနောက်တိုင်း ရှုထောင့်ဖြင့်
ဒုက္ခသစ္စာနှင့် ယင်း၏ အကြောင်းတရားကို တင်ပြခဲ့သည်။ စပီနိုဇာ
(Spinoza)ကမူ ထာဝရအစစ်အမှန်တရားတစ်ခု တည်ရှိမှုကို မငြင်းသော်
လည်း ထာဝရတည်မြဲသော အရာအားလုံး ပြောင်းလဲမှုသာသာဝရှိ

ကြောင်းယူဆခဲ့သည်။ ၎င်း၏အလိုအရမူ ‘ပြောင်းလဲမှုမရှိ ခဏသဘော (လည်း)မဟုတ်ဘဲ မပြောင်းမလဲ အမြဲရှိပြီး ထာဝစဉ် တည်တံ့သော အသိပညာအာရုံတစ်ခုကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်းဖြင့်’ သောကကို လွန် မြောက်နိုင်သည်။ ဗာကလေ(Berkely)ကမူ မခွဲခြမ်းနိုင်တော့သည့် အက် တမ် (အနုမြူ)ဆိုသော အရာသည် ဒဿနနယ်လွန် စိတ်ကူးဖြင့် တွေး တောမူဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဟျမ်း(Hume)က စိတ်အကြောင်း ကို မဆုတ်မနစ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပြီးနောက် သိစိတ်တွင် မတည်မြဲသည့် စိတ်၏အခြေအနေ (စေတသိက်)များ ပါဝင်ကြောင်း ကောက်ချက်ချခဲ့ သည်။ ဗာဂ်ဆန်(Bergson)သည် ပြောင်းလဲမှုဓမ္မကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ ပါမောက္ခ ဂျိမ်းစ် (Prof. James)ကား စိတ်ဖြစ်စဉ်ကို ညွှန်ပြခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀-ကျော်အချိန် က ဂါမိမြစ်ဝှမ်းဒေသတွင် သီတင်းသုံးနေထိုင် စဉ်အတွင်း ယင်းဖော်ပြ ပြီး အမြဲမရှိခြင်း(အနိစ္စ)၊ ဆင်းရဲခြင်း(ဒုက္ခ)နှင့် ငါကောင်ကိုယ်ကောင်မရှိ အတ္တမဲ့ (အနတ္တ) ဟူသောဓမ္မကို ဟောကြားတော်မူခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် မိမိသိပြီးတရားဓမ္မအားလုံးကို ဟောတော် မမူခဲ့ကြောင်း နားလည်သင့်သည်။ အခါတစ်ပါး၌ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် တောတန်းတစ်ခုကို ဖြတ်သန်းစဉ် သစ်ရွက် လက်တစ်ဆုပ်စာမျှကို ကောက်ယူတော်မူပြီး ‘ဘိက္ခုတို့၊ ငါဘုရား ဟောကြားတော်မူပြီးသော အရာသည် ငါဘုရား၏လက်တော်၌ရှိသော သစ်ရွက်နှင့်တူပေ၏။ ငါဘု ရား ဟောကြားတော်မူရသေးသောအရာသည် တောတန်းအတွင်းရှိ သစ်ရွက်များအရေအတွက်နှင့် ပမာတူပေ၏’ ဟု မိန့်ကြားတော်မူသည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် လူနည်းစုနှင့်ပတ်သက်သောဓမ္မ လူများနှင့် ပတ်သက်သောဓမ္မဟု ခွဲခြားခြင်းမပြုဘဲ လူသား၏ စင်ကြယ်မှုအတွက် လုံးဝလိုအပ်သည်ဟု ရှင်တော်မြတ် ယူဆသည်ကိုသာ ဟောကြား တော်မူသည်။ ဗုဒ္ဓသည် မိမိ၏ သာသနာပြုလုပ်ငန်းနှင့် မဆိုင်သည့် မေး ခွန်းများနှင့်ပတ်သက်၍မူ တမင်မင်သက်သက် နှုတ်ဆိုတိနေခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် သိပ္ပံပညာနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသည်မှာ သံသယ ဖြစ်ဖွယ်မလိုသော်လည်း သိပ္ပံသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမှန်တရားများနှင့် အဓိကပတ်သက်ပြီး ဗုဒ္ဓဝါဒမူ ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် စိတ်ပိုင်းဘဝအမှန် တရားများကို ဖွင့်ဆိုသောကြောင့် ယင်းတို့ကို မျဉ်းပြိုင် တရားဓမ္မများ အဖြစ် မှတ်ယူသင့်သည်။ ယင်း(ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့်သိပ္ပံပညာ) ဓမ္မအသီးသီး၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ခြားနားသည်။

ဗုဒ္ဓဟောကြားတော်မူခဲ့သော ဓမ္မကား ကျမ်းစာအုပ်များတွင် သိမ်း ဆည်းထားရုံမျှမဟုတ်သကဲ့သို့ သမိုင်း သို့မဟုတ် စာပေရှုထောင့်မှ လေ့လာရမည့် ဘာသာရပ်တစ်ခုလည်း မဟုတ်ချေ။ ယင်းနှစ်မျိုးနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် ဓမ္မကို လက်တွေ့အားထုတ်ခြင်းမရှိဘဲ အမှန်တရားကို နားလည်နိုင်မည်မဟုတ်သောကြောင့် ဓမ္မဟူသည်ကား သင်ယူရမည့် အရာဖြစ်ပြီး တစ်စုံတစ်ယောက်၏ နေ့စဉ်ဘဝကျင့်ထုံးအနေဖြင့် ကျင့် ကြံရမည့်တရား ဖြစ်သည်။ ဓမ္မဟူသည် သင်ယူရမည့်အရာ ထိုထက် ကျင့်ကြံရမည့်အရာ ထိုထက် ထိုးထွင်းသိမြင်ရမည့်အရာဖြစ်ပြီး အလျင် အမြန် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းမှာ ဓမ္မ၏ပန်းတိုင်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မွေး သေသမုဒ္ဒရာ (သံသရာ)မှ လွတ်မြောက်မှုမှာ ဓမ္မ၏အဓိက ရည်ရွယ် ချက်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုလိုလျက် ဓမ္မဟူသည်ကို ဖောင်နှင့်ဥပမာပြုသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အသိပညာကိုချစ်ခြင်း အသိပညာကိုရှာ ဖွေ ခြင်းမျှ မဟုတ်သောကြောင့် ဗုဒ္ဓဝါဒအား ဒဿနပညာသက်သက် တစ်ခု အနေဖြင့် အတိအကျမခေါ်နိုင်ချေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဒဿနပညာရပ် တစ်ခု နှင့် အလွန်နီး စပ်နိုင်သော်လည်း ယင်းသည် အလွန်အလွန် နားလည် နိုင်သော အရာဖြစ်သည်။

ဒဿနပညာရပ်သည် ဗဟုသုတ အကြားအမြင်နှင့် အဓိကသက် ဆိုင်ပြီး လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုနှင့် မပတ်သက်ဘဲရှိလျက် ဗုဒ္ဓဝါဒမူကား ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းတို့ကို အထူးပြုသည်။

ပန်ခြင်းများအစား မိမိကိုယ်ကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်စင်ကြယ်ခြင်းနှင့် ဗောဓိဉာဏ်သို့ ဦးတည်နိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာရှုမှတ်ခြင်းများရှိသည်။ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ ရှုမှတ်ခြင်းဟူသည် တိတ်ဆိတ်စွာ အတွေးထဲ နစ်ပျောနေခြင်းလည်း မဟုတ်၊ စိတ်ကို အာရုံတစ်ခုမရှိဘဲ ဗလာကျင်းထားခြင်းမျိုးလည်း မဟုတ်ချေ။ ယင်းသည် အသက်ဝင်လှုပ်ရှားသည့် အားထုတ်ခြင်း တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းသည် နှလုံးသားကိုရော စိတ်ကိုပါ အားဆေးသဖွယ် အကျိုးပြုသည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ဆုတောင်းခြင်းများ၏ အကျိုးမရှိပုံအကြောင်းကို မြွက်ဟတော်မူသည်သာမက အသိဉာဏ် ကျေးကျွန် ပြုခံခြင်းအဖြစ် ပြစ်တင်ရှုတ်ချတော်မူသည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒီတစ်ယောက်သည် ကယ်တယ်ခံရရန် ဆုတောင်းခြင်း မပြုသင့်သော်လည်း မိမိကိုယ်ကို အားကိုးလျက် မိမိ၏ လွတ်လပ်မှုကို ရယူအောင်မြင်သင့်သည်။

‘ဆုတောင်းမှုများသည် ဘုရားသခင်နှင့် ကိုယ်ကျိုးငဲ့ ဈေးဆစ်မှုဟူသော ပုဂ္ဂလိကဆက်သွယ်မှုအသွင်ကို ဆောင်၏။ ယင်းသည် လောကီရေးရည်ရွယ်ချက်ရှိ အာရုံများကို ရှာဖွေပြီး အတ္တအမြင်ကို တိုးပွားစေ၏။ အခြား တစ်ဖက်တွင် ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှတ်ခြင်းကား မိမိကိုယ်ကို ပြောင်းလဲစေ၏’ ဟု သီရိရာဇဝရစ်ရှုနာ(Sri Radhakrishna)က ဆိုသည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒတွင် အခြားအားလုံးသော ဘာသာတရားများမှာကဲ့သို့ နာခံရန်နှင့်ထိတ်ရွံ့ရန် အနန္တတန်ခိုးရှင် ထာဝရဘုရားတစ်ဆူမရှိချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် အလုံးစုံသိ နေရာအနှံ့ရှိ စကြဝဠာတန်ခိုးရှင်ကို မယုံကြည်ချေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ ကောင်းကင်ဘုံ(မှပဂ္ဂိုလ်)နှင့် ဆက်သွယ်မှုများ သို့မဟုတ် ကောင်းကင်ဘုံ (မှပဂ္ဂိုလ်)များ၏ တမန်တော်များ မရှိချေ။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် လူသားတို့၏ကံကြမ္မာကို ချုပ်ကိုင်ပြီး တမင်သက်သက် ဆုလာဘ်နှင့် ပြစ်ဒဏ်ကိုပေးသော မည်သည့် အဆင့်မြင့် တန်ခိုးအာဏာကိုမျှ ခယတုပ်ဝပ် မပြုချေ။ ကောင်းကင်ဘုံမှ ထာဝရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖွင့်ဟ ဟောကြားချက်များ ဆိုသည်ကို မယုံကြည်သောကြောင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ

သည် ၎င်း၏လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မြော်မြင်မှုကို မစွန့်လွှတ်ချေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒီသည် လွတ်လပ်သည့် ကိုယ်ပိုင် စိတ်ဆန္ဒကို လေ့ကျင့်နိုင်ပြီး ကိုယ်တိုင် ဗုဒ္ဓဖြစ်လာနိုင်သည်အထိပင် မိမိ၏အသိဉာဏ်ကို တိုးတက်အောင် အားထုတ်နိုင်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အစမှတ်မှာ ကြောင်းကျိုးဆင်ခြင်ခြင်း သို့မဟုတ် နားလည်ခြင်း အခြားတစ်မျိုးဆိုရမူ သမ္မာဒိဋ္ဌိ (မှန်သောအမြင်) ဖြစ်သည်။

အမှန်တရား ရှာဖွေသူများအား ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က အောက်ပါ အတိုင်း မြွက်ကြားသည်

‘တစ်ဆင့်စကား ကြားရုံမျှဖြင့် (ရှေးပဝေသဏီကပင် ယင်းကို ကြားဖူးသည်ဟု ယူဆလျက် ဟုဆိုလိုသည်) မယုံကြည်ကြနှင့်။ အစဉ်အလာဖြစ်ရုံမျှဖြင့် (ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် များစွာက ဆင်းသက်လာသည်ဟုယူဆလျက် ဟုဆိုလိုသည်) မည်သည့် အရာကိုမျှ လက်မခံကြနှင့်။ သင်တို့၏ ကျမ်းဂန်နှင့် ကိုက်ညီရုံမျှဖြင့် မည်သည့်အရာကိုမျှ လက်မခံကြနှင့်။ မှန်းဆ၍ သိရုံမျှဖြင့် မည်သည့်အရာကိုမျှ လက်မခံကြနှင့်။ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရုံမျှဖြင့် မည်သည့်အရာကိုမျှ လက်မခံကြနှင့်။ အကြောင်းယုတ္တိကို ဆင်ခြင်ရုံဖြင့် မည်သည့်အရာကိုမျှ လက်မခံကြနှင့်။ မိမိ၏ ကြိုတင်တွက်ဆထားသည့် သိမြင်ချက်နှင့် ကိုက်ညီသော ကြောင့်မျှဖြင့်လည်း မည်သည့်အရာကိုမျှ လက်မခံကြနှင့်။ လက်ခံထိုက်ပုံရသည်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်မျှဖြင့် (ဟောပြောသူက လူကောင်း ဖြစ်ပုံရသဖြင့် ၎င်း၏စကားကို လက်ခံသင့်သည်ဟု ယူဆလျက်ဟု ဆိုလိုသည်) မည်သည့်အရာကိုမျှ လက်မခံကြနှင့်။ ဤရသေ့ရဟန်း ပုဂ္ဂိုလ်ကား ကျွန်ုပ်တို့ လေးစားခံရသူဖြစ်၏ (ယင်းသို့ယူဆ၍ ၎င်း၏စကားကို လက်ခံခြင်းမှာ မှန်သည်) ဟုယူဆသဖြင့် မည်သည့်အရာကိုမျှ လက်မခံကြနှင့်။

‘သို့တစေ ထိုအရာများကား ဒုစရိုက်မှု(အကျင့်ဆိုး) များဖြစ်ကြ၏။ ထိုတရားများကား အပြစ်တင်ထိုက်၏။ ထိုတရားများ

ကား ပညာရှိတို့၏ ကဲ့ရဲ့ခြင်းခံရ၏။ ထိုတရားများကို ပြုမှု ဆောင်ရွက်မှု ပျက်စီးခြင်း စိတ်ဆင်းရဲခြင်း အကျိုးကိုရ၏ဟု သင်တို့ကိုယ်တိုင် သိမြင်သောအခါ ယင်းတရားတို့ကို သင် တကယ်ပင် ငြင်းပယ်ပါ။

‘ထိုအရာများကား သုခရိုက်မှုများဖြစ်ကြ၏။ ထိုတရားများ ကား အပြစ်ကင်း၏။ ထိုတရားများကား ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းခြင်း ခံရ၏။ ထိုတရားများကို ပြုမှုဆောင်ရွက်မှု ကောင်းခြင်း ပျော် ရွှင်ခြင်း အကျိုးကိုရ၏ဟု သင်တို့ ကိုယ်တိုင် သိမြင်သောအခါ ယင်းတရားတို့ကို လိုက်နာကျင့်သုံး၍ နေထိုင်ပါ။’

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ ဖော်ပြပါ စိတ်အားထက်သန်စေသည့် စကား တော်များကား ယင်းစကားလုံးတို့၏ မူလခွန်အားနှင့် လန်းဆန်းမှုကို (ယနေ့တိုင်) ထိန်းသိမ်းထားဆဲဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ မျက်ကန်းယုံကြည်မှုမရှိသော်လည်း တစ်စုံတစ်ယောက် အနေဖြင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ ရုပ်တုဆင်းတုကိုးကွယ်မှု မရှိဘူးလောဟု စောဒက တက် (မေးခွန်းထုတ်) နိုင်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒီတို့သည် လောကီအစီးအပွား သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဘဝ ရေး ရာ ညာတာဖေးမပေးရန် မျှော်လင့်ပြီး ရုပ်ပွားဆင်းတုကို ကိုးကွယ် ကြသည် မဟုတ်ဘဲ ယင်းဆင်းတုက ကိုယ်စားပြုသည့်အရာ (သက် တော်ထင်ရှား မြတ်စွာဘုရား)ကို အရိုအသေပေးကြခြင်းသာဖြစ်သည်။

နားလည်သူ ဗုဒ္ဓဝါဒီတစ်ယောက်အဖို့ ဆင်းတုတော်အား ပန်းများ အမွှေးတိုင်များ ပေးလှူပူဇော်ခြင်းမှာ မိမိအနေဖြင့် သက်တော်ထင်ရှား မြတ်ဘုရား၏ ရှေ့တော်မှောက်၌ ရှိနေသည်ဟု မိမိကိုယ်ကို ခံစားနိုင် စေရန် တမင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ထိုမှတစ်ဆင့် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ မြင့်မြတ်သော ဥပဓိရုပ်သွင်မှ စိတ်ဓာတ်ခွန်အားရရှိလျက် ဗုဒ္ဓ၏အနှိုင်း မဲ့ မဟာကရုဏာကို နက်ရှိုင်းစွာ ခံစားခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းဗုဒ္ဓဝါဒီသည် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ မြင့်မြတ်သည့် စံနမူကို လိုက်နာကျင့်သုံးသည်။

မဟာဗောဓိပင်လည်း ဗောဓိဉာဏ်၏ အထိမ်းအမှတ်ပင်ဖြစ်သည်။ ယင်း ပြင်ပကိုးကွယ်ခံ အရာဝတ္ထုများမှာ လုံးဝမရှိမဖြစ် လိုအပ်သော အရာမဟုတ်သော်လည်း ထိုအရာများက တစ်စုံတစ်ယောက်၏ စိတ် အာရုံကို တည်ကြည်စေရန် ရည်ညွှန်းသဖြင့် အသုံးဝင်ပါသည်။ တွေး တောဆင်ခြင်လေ့ရှိသည့် ပညာရှင်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အဖို့မူ မိမိအာရုံ ကို လွယ်ကူစွာ စူးစိုက်နိုင်ပြီး ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်အား အလွယ်တကူ အာရုံပြုနိုင်သဖြင့် ယင်းအရာများကို အသုံးမပြုဘဲ နေနိုင်သည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ ပုဂ္ဂလိက ကောင်းကျိုးချမ်းသာအတွက်နှင့် ကျေးဇူး တင်သည့်အနေဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် ယင်းသို့သော ပြင်ပအရာများအား အရိုအသေပေးကြသော်လည်း မိမိတပည့်များထံမှ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် မျှော်လင့်သောအရာမှာ မိမိ၏ဓမ္မကို အမှန်တကယ် လိုက်နာကျင့်သုံး ခြင်းသာဖြစ်လျက် (ရှင်တော်မြတ်အား) အလွန်ကျိုးနွံရုံသေမှု မဟုတ် ချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က ‘ဓမ္မကို အကောင်းဆုံး ကျင့်သုံးသူသည် ငါ့ဘုရားကို အကောင်းဆုံး ပူဇော်သူဖြစ်၏’ ‘ဓမ္မကို မြင်သောသူသည် ငါ့ဘုရားကို မြင်၏’ ဟု ဟောတော်မူသည်။

သို့တစေ ဆင်းတုတော်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကောင့်ကိုင်ဇာလင် (Count Kaiserling) အမည်ရှိပုဂ္ဂိုလ်က ‘ဤကမ္ဘာပေါ်၌ ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော် ထက် ပိုမိုခမ်းနားသည့် မည်သည့်အရာကိုမျှ မတွေ့ဖူးပါ။ ယင်းဆင်း တုတော်သည် မျက်စိဖြင့် မြင်နိုင်ကောင်းသော နယ်ပယ်အတွင်း၌ လုံးဝဥသို ပြီးပြည့်စုံသည့် စိတ်ပိုင်းဘဝ၏ ပြယုဂ်တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်၏’ ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။

ထို့ပြင်လည်း ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ အသနားခံမှု သို့မဟုတ် သူတစ်ပါးအတွက် အသနားခံပေးသော ဆုတောင်းမှုများမရှိချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ထံ ကျွန်ုပ်တို့ အာပေါက်အောင် ဆုတောင်းစေကာမူ ကျွန်ုပ်တို့ ကယ်တင်ခံ ရလိမ့်မည် မဟုတ်ချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ၎င်းထံ၌ ဆုတောင်းသူ များအား မျက်နှာသာပေးမည် မဟုတ်ချေ။ တစ်ကိုယ်ရေ တောင်းဆု

ယင်းသည် အဆိုးမြင်ဝါဒ မဟုတ်သကဲ့သို့ အကောင်းမြင်ဝါဒလည်း မဟုတ်ချေ။ အကြောင်းမဲ့ဝါဒ မဟုတ်သကဲ့သို့ အကျိုးမဲ့ဝါဒလည်း မဟုတ်ချေ။ မျက်မှောက်ဘဝနှင့်သာ လုံးဝပတ်သက်သည် မဟုတ်သကဲ့သို့ တမလွန်ဘဝနှင့်ချည်း ပတ်သက်သည်လည်း မဟုတ်ချေ။ ယင်းသည် ဗောဓိဉာဏ်ကိုရရန် တစ်ခုတည်းသော လမ်းစဉ် ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ မူရင်းပါဠိဝေါဟာရမှာ ဓမ္မဖြစ်ပြီး စာပေနည်းအရ ဆောင်ထားခြင်း ထိန်းသိမ်းထားခြင်းဟု ဆိုလိုသည်။ ယင်းပါဠိဝေါဟာရ၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် အတိအကျ ထပ်တူညီသော အင်္ဂလိပ်ဝေါဟာရ မရှိချေ။

ဓမ္မဟူသည် အစစ်အမှန်ရှိ တရားဖြစ်သည်။ အစစ်အမှန်ကို ဖော်ပြသည့် ဟောကြားချက်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ဒုက္ခမှလွတ်မြောက်ရေးနည်းလမ်းဖြစ်ပြီး ဓမ္မကိုယ်တိုင်လည်း ဝိမုတ္တိဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓပွင့်ပေါ်လာသည်ဖြစ်စေ မပွင့်ပေါ်သည်ဖြစ်စေ ဓမ္မကား တည်ရှိနေသည်။ ယင်းသည် ဗောဓိဉာဏ်ကိုရရှိပြီးသူ ဗုဒ္ဓတစ်ဆူ (ကိုယ်တိုင်) သိမြင်ပြီးနောက် လောကလူသားအပေါင်းအား ထုတ်ဖော်ဟောကြားမှု မပြုမချင်း အဝိဇ္ဇာအမြင်ရှိသူ လူသားတို့(၏ အသိဉာဏ်)၌ ဖုံးကွယ်လျက်ရှိသည်။

ယင်းဓမ္မသည် မိမိမှ အခြားတစ်ပါးသော အရာမဟုတ်ဘဲ မိမိနှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်နွယ်နေသောအရာသာ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က အောက်ပါအတိုင်း ဟောတော်မူသည်

‘မိမိကိုယ်ကို ကျွန်းကဲ့သို့ပြု၍ နေထိုင်ကြလော့။ မိမိကိုယ်ကို အားကိုးရာပြု၍ နေထိုင်ကြလော့။ ဓမ္မကို ကျွန်းကဲ့သို့ပြု၍နေထိုင်ကြလော့။ ဓမ္မကို အားကိုးရာပြု၍ နေထိုင်ကြလော့။ အပြင်ပ၌ အားကိုးရာကို မရှာကြနှင့်။’

(မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်)

သည် အမှန်တရားအား လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားမှုကို မတောင်းဆိုဘဲ အခြားမည်သည့် ဘာသာတရားကိုမျှ ပြစ်တင်ဝေဖန်ခြင်း မပြုချေ။ သို့တစေ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အမှန်တကယ် ကိန်းဝပ်နေသည့် လူသား၏ ဖြစ်နိုင်ခြေများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ကောင်းကင်ဘုံ သို့မဟုတ် တရားဟောဆရာများအား မှီခိုအားထားခြင်းမပြုဘဲ မိမိကိုယ်တိုင် အားထုတ်မှုဖြင့် ဒုက္ခမှလွတ်မြောက်မှုကို ရရှိနိုင်ကြောင်း သင်ကြားသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဝါဒအား ဖန်ဆင်းရှင်ဗဟိုပြုဘာသာရေးဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့် သဘောဟု မဆိုနိုင်ချေ။ အကြောင်းမူ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ယုံကြည်မှု နှင့် ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှု စနစ်လည်းမဟုတ်။ ‘မိမိတို့၏ ကံကြမ္မာအပေါ် တန်ခိုးအာဏာလွှမ်းမိုးလျက် နာခံခြင်း အလုပ်အကျွေးပြုခြင်းနှင့် ပူဇော်ပသခြင်းတို့ဖြင့် ပေးဆပ်ရသော ထာဝရတရား သို့မဟုတ် နတ်ဘုရားများ တည်ရှိမှုအပေါ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းအား လူသားတို့က ညွှန်ပြသည့် ပြင်ပနန်းအပြုအမူ သို့မဟုတ် ပုံစံလည်း မဟုတ်သောကြောင့်တည်း။’

အကယ်၍ ဘာသာတရား Religion ဟူသောဝေါဟာရ၌ ‘ပြင်ပပေါ်ယံထက်ပိုမိုသော ဘဝအတွေးအမြင်တစ်ရပ်ကို ရယူသည့် သင်ကြားမှုတစ်ရပ်၊ ပြင်ပပေါ်ယံဘဝမျှသာမဟုတ်ဘဲ ဘဝအတွင်းသရုပ်ကို သေချာစေ့ငြကြည့်ရှုသည့် ဟောကြားချက်တစ်ရပ်၊ အတွင်းကျကျ လိုက်လျောညီထွေရှိသော ကိုယ်ကျင့်တရားလမ်းညွှန်ဖြင့် လူသားတို့ကို တန်ဆာဆင်ပေးသော အဆုံးအမတစ်ရပ်၊ ယင်းကို မမေ့လျော့သူများအား ကြီးကြွခံဖွဲ့သတ္တိဖြင့် ဘဝကို တည်ငြိမ်စွာ ရင်ဆိုင် ကိုင်တွယ်ရန် စွမ်းဆောင်စေသည့် လမ်းညွှန်ချက်တစ်ရပ်’ သို့မဟုတ် ဘဝဒုက္ခများကို ဖယ်ရှားမည့် စနစ်တစ်ခုဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်သည်ဆိုလျှင် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဘာသာတရားများ (Religions)ထဲမှ ဘာသာတရား (Religion) တစ်ခု ဖြစ်သည်မှာ သေချာပါသည်။

အခန်း ၄

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ကိုယ်ကျင့်တရားရေးရာ စနစ်လော။

ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ စင်ကြယ်မှုနှင့် အတ္တမဲ့ သဘောထားတွင် ပြိုင်ဘက်မဲ့ သာလွန် ထူးကဲသည့် ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ ထုံးနည်း ပါရှိသည်မှာ သံသယ ဖြစ်ဖွယ် မလိုချေ။ ယင်းထုံးနည်းသည် ရဟန်းတော်များအတွက် လမ်း တစ်ခုနှင့် လူဝတ်ကြောင်များအတွက် အခြားလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့တစေ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် သာမန်ကိုယ်ကျင့်တရား အဆုံးအမထက် များ စွာပိုလွန်သည်။ စင်ကြယ်မှုလမ်းစဉ်တွင် ကိုယ်ကျင့်တရားသည် အခြေခံ အဆင့်မျှနှင့် အဆုံးသတ်ရန် နည်းလမ်းမျှသာဖြစ်ပြီး ယင်းသည် အဆုံး စွန်တရား မဟုတ်ချေ။ ကိုယ်ကျင့်တရားသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော် လည်း ယင်းတရားမျှဖြင့် မိမိ၏ပိမုတ္တိ (လွတ်မြောက်မှု)ကို ရရှိရန် မလုံ လောက်ချေ။ ယင်းကိုယ်ကျင့်တရားကို ပညာဖြင့် ထပ်ဆင့်ရသည်။ ဗုဒ္ဓ ဝါဒ၏အခြေခံမှာ သီလဖြစ်ပြီး ပညာမှာ ယင်း၏ ပန်းတိုင်ဖြစ်သည်။

အခြေခံကိုယ်ကျင့်တရားကို စောင့်ထိန်းရာ၌ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် မိမိတစ် ကိုယ်တည်းကိုသာ စဉ်းစားသည် မဟုတ်ဘဲ တိရစ္ဆာန်များအပါအဝင် အခြားပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရသည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ ကိုယ် ကျင့်သီလကို မည်သည့် သံသယဖြစ်ဖွယ် ထုတ်ဖော်ချက်အပေါ်တွင် မှလည်း တည်ဆောက်မထား၊ (ယင်းသည်) ထူးခြားသော စိတ်၏ ဖန်တီး တီထွင်မှုလည်းမဟုတ်ဘဲ ကြောင်းကျိုးစိစစ်သည့် အချက်များ နှင့် တစ်ကိုယ်ရေအတွေ့ အကြုံတွင် အခြေခံသည့် ယုတ္တိရှိပြီး လက် တွေ့ကျသော ကျင့်ထုံးတစ်ရပ်သာဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒတစ်ယောက်၏ မည်သည့်စရိုက်ပုံသွင် ဖန်တီးမှုတွင်မဆို ပြင်ပတန်ခိုးရှင် အုပ်စုတစ်ခုခု၏ အခန်းကဏ္ဍ မပါရှိကြောင်း ဖော်ပြရ မည်ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ ကောင်းချီးပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပြစ်ဒဏ်ပေး ခြင်းမရှိချေ။ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ပျော်ရွှင်မှုများမှာ မိမိပြုမူဖန်တီးမှုများ၏ မရှောင်လွှဲနိုင်သော အကျိုးဆက်များဖြစ်သည်။ ထာဝရဘုရား (ပေးအပ်

ကိုယ်ကျင့်တရားစနစ်လော

သည့်) ပျော်ရွှင်မှုနှင့် မပျော်ရွှင်မှုတို့ကို ရယူခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် မေး ခွန်းမှာ ဗုဒ္ဓဝါဒတစ်ယောက်၏ နှလုံးသား၌ အရေးမကြီးချေ။ ကောင်း ချီးပေးခံရရန် မျှော်လင့်ချက်နှင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခံရရန် ထိတ်ရွံ့မှုတို့သည် ကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ရန် သို့မဟုတ် မကောင်းမှုကို ရှောင်ရှားရန် ၎င်း (ဗုဒ္ဓဝါဒ)အဖို့ မက်လုံးမဖြစ်နိုင်ချေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အနာဂတ်အကျိုးဆက် ကို သိသော်လည်း ဗောဓိဉာဏ်တိုးတက်မှုကို တားဆီးသောကြောင့် အကုသိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ပြီး ယင်းဉာဏ်၏ အထောက်အပံ့ ဖြစ်သော ကြောင့် ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကောင်းသော အလုပ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်ကိုပြုပြီး မကောင်းညစ်ဆိုးသောကြောင့် အကုသိုလ်ကို ရှောင်ရှားသူ အချို့လည်းရှိသည်။

မိမိ၏ စံပြတပည့်သာဝကများထံမှ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် မျှော်လင့်ခဲ့ သော အထူးအဆင့်မြင့်သီလကို နားလည်ရန် ဓမ္မပဒ၊ သိင်္ဂီလောဝါဒ သုတ်၊ ဗျုပ္ပနသုတ်၊ မင်္ဂလသုတ်၊ မေတ္တာသုတ်၊ ပရာဘဝသုတ်၊ ဝသလ သုတ်၊ ဓမ္မိကသုတ် စသည်ကို ဂရုတစိုက် ဖတ်ရှုသင့်သည်။ ကိုယ်ကျင့် တရား သင်ကြားမှုတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ကိုယ်ကျင့်တရား ဆိုင်ရာ စနစ်အားလုံးထက် သာလွန်သော်လည်း သီလ(ကိုယ်ကျင့် တရား)သည် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အစမျှသာဖြစ်ပြီး အဆုံး မဟုတ်ချေ။

တစ်ဖက်တွင် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဒဿနမဟုတ်သော်လည်း အခြားတစ် ဖက်တွင်မူ ယင်းသည် ဒဿတရားများအနက် တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။

တစ်ဖက်တွင် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဖန်ဆင်းရှင်ထာဝရဘုရားဗဟိုပြု ဘာ သာတရား (Religion) မဟုတ်သော်လည်း အခြားတစ်ဖက်တွင် ဘာ သာတရားများအနက် တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဒဿနရေးရာစနစ်လည်းမဟုတ် ဘာသာရေး ဝတ်ပြု ဆုတောင်းသည့် လမ်းစဉ်တစ်ရပ်လည်း မဟုတ်ချေ။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် သံသယဝါဒလည်းမဟုတ်၊ လှေခိုဓားထစ် တရားသေ ဝါဒလည်း မဟုတ်ချေ။ ခန္ဓာကိုယ်ကို ညှဉ်းဆဲသည့်ဝါဒ မဟုတ်သကဲ့သို့ ကာမဂုဏ်အာရုံကိုသာ ခံစားလိုသည့် ယူဆချက်လည်း မဟုတ်ချေ။

ပိတိ (ရွှင်လန်းနှစ်သက်ခြင်း)သည် ဗောဓိဉာဏ် (ကိုရရှိရန်) အစိတ် အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သဖြင့် ထာဝစဉ် ဖျော်ရွှင်တက်ကြွနေရန် တပည့်များ အား ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် ဟောကြားတော်မူသည်။

ဖျော်ရွှင်မှုအစစ်အမှန်ကို အဇ္ဈတ္တသဏ္ဍာန်၌ တွေ့ရပြီး ကြွယ်ဝခြင်း၊ သာသမီးများ၊ ချီးကျူးထောမနာပြုခြင်းများနှင့် ကျူးကျော် သိမ်းပိုက်ခြင်းဟူသော ဝေါဟာရများဖြင့် အဓိပ္ပာယ်မဖွင့်ဆိုနိုင်ချေ။ အကယ်၍ ယင်းသို့သော ပိုင်ဆိုင်မှုများကို မှားယွင်းစွာ သုံးစွဲဘိမူ သို့မဟုတ် အတင်းအဓမ္မ မမှန်မကန် မလျော်မကန် ရရှိခဲ့မူ သို့မဟုတ် တပ်မက်စွဲလမ်းမှုဖြင့် ရှုမြင်ခဲ့မူ ယင်းတို့သည် ပိုင်ဆိုင်သူများအဖို့ နာကျင်မှုနှင့် ဒုက္ခ၏အရင်းအမြစ်များ ဖြစ်လိမ့်မည်။

ဒုက္ခ၏ ယုတ္တိကိုရှာရန် ကြိုးစားမည့်အစား ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဒုက္ခကို အရှိအတိုင်းအမှန်ဟု မှတ်ယူလျက် ယင်းကို ဖယ်ရှားမည့် အကြောင်းတရားကို ရှာဖွေသည်။ တဏှာရှိသရွေ့ ဒုက္ခတည်ရှိသည်။ မဂ္ဂင်းရှစ်ပါးလမ်းစဉ်ကို လျှောက်လှမ်းပြီး သန္တိသုခနိဗ္ဗာန်ကို ရရှိခြင်းဖြင့်သာလျှင် ယင်းတဏှာကို အကြွင်းမဲ့ ဖယ်ရှားနိုင်သည်။

သစ္စာလေးပါးတရားကို တွေ့ကြုံသိရှိမှုဖြင့် မှန်ကန်ကြောင်း သက်သေပြနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဓမ္မသည် မတွေ့မြင်နိုင်သော အရာအား ကြောက်ရွံ့မှုအပေါ် အခြေမခံဘဲ ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင် စမ်းသပ်နိုင်ပြီး တွေ့ကြုံသိရှိမှုဖြင့် အတည်ပြုနိုင်သော ခိုင်မာသည့် အချက်များပေါ်တွင် အခြေခံသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည်၊ အတိအကျဆိုသော် လက်တွေ့ကျသည်။

ယင်းသို့ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ပြီး လက်တွေ့ကျသော စနစ်တစ်ခု၌ မသိနိုင်သောအရာများ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ(အထူး)ပုဂ္ဂိုလ်များသာ နားလည်နိုင်သော တရားဓမ္မများ မရှိနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ မျက်ကန်းယုံကြည်မှုမရှိ။ မျက်ကန်းယုံကြည်မှုမရှိသော ဝါဒတစ်ရပ်၌ မည်သည့် အကျပ်ကိုင်ခြင်း၊ ကွပ်မျက်ခြင်း သို့မဟုတ် အယူသည်းခြင်းမျိုးမှ မရှိနိုင်ချေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ တစ်ခုတည်းသော ယုံကြည်ကိုးစားခံရမှုမှာ

အခန်း ၅

ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ ထင်ရှားသော သွင်ပြင်များ

ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အခြေခံမှာ ဒုက္ခ (ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ ဘဝတည်ရှိရေး ကျိုးကြောင်းပြုရည်ရွယ်ချက်)၊ ယင်း၏အကြောင်း တဏှာ၊ ယင်း၏ အဆုံး (ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ နောက်ဆုံးပန်းတိုင် နိဗ္ဗာန်) နှင့် အလယ်အလတ်လမ်းစဉ် (မဇ္ဈိမပဋိပဒါ) ဟူသော သစ္စာ လေးပါးတရား ဖြစ်သည်။

ဒုက္ခသစ္စာဟူသည် အဘယ်နည်း။

‘ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းသည် ဒုက္ခတည်း။ အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းသည် ဒုက္ခတည်း။ နာမကျန်းဖြစ်ခြင်းသည် ဒုက္ခတည်း။ သေရခြင်းသည် ဒုက္ခတည်း။ အလိုမရှိသော အရာများနှင့် ကြုံဆုံခြင်းသည် ဒုက္ခတည်း။ အလိုရှိသော အရာများနှင့် လွဲချော်ခြင်းသည် ဒုက္ခတည်း။ လိုချင်သည်ကို မရခြင်းသည် ဒုက္ခတည်း။ အချုပ်အားဖြင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးသည် ဒုက္ခတည်း’။

ဒုက္ခ၏ အကြောင်းသစ္စာဟူသည် အဘယ်နည်း။

‘ဘဝကြိမ်ကြိမ်ဖြစ်ခြင်းကို ဦးတည်စေသည့် အလိုရမ္မက်စွဲလမ်းခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဟိုဘဝသည်ဘဝတို့၌ နှစ်သက်စေတတ်သော တဏှာသည် ဒုက္ခ၏အကြောင်းတည်း။ ကာမဂုဏ်အာရုံများကို တပ်မက်ခြင်း တဏှာ (ကာမတဏှာ)၊ တည်မြဲသည့်ဘဝကို တပ်မက်ခြင်း (သဿတဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော) တဏှာ(ဘဝတဏှာ)နှင့် ဘဝရပ်စဲမှုကို တပ်မက်ခြင်း (ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော) တဏှာ(ဝိဘဝတဏှာ)သည် (ဒုက္ခ၏အကြောင်းတည်း)။’

ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာဟူသည် အဘယ်နည်း။

‘ယင်းသည် (ရာဂ)အကြွင်းအကျန် မရှိခြင်း၊ ဖော်ပြပါ တဏှာ၏ အလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ တဏှာကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ တဏှာကို ကပ်ငြိမှု မရှိခြင်း၊ တဏှာမှ ကင်းဝေးခြင်း၊ တဏှာမှ လွတ်မြောက်ခြင်းသည် (ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာတည်း)။’

ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာသို့ ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်ကား အဘယ်နည်း။
'ယင်းကား မှန်သော အမြင်၊ မှန်သော အကြံအစည်၊ မှန်သော စကား၊ မှန်သော အလုပ်၊ မှန်သော သက်မွေးဝမ်းကျောင်း၊ မှန်သော အားထုတ်မှု၊ မှန်သော သတိ၊ မှန်သော သမာဓိဟူသော (တရားများ ပါ ဝင်သည့်) မြင့်မြတ်သော ကျင့်စဉ်ရှစ်ပါးဖြစ်သည်။'

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်များ ပွင့်တော်မူသည်ဖြစ်စေ ပွင့်တော်မမူသည် ဖြစ်စေ ယင်းသစ္စာလေးပါးတရားမှာ စကြဝဠာ၌ တည်ရှိနေသည်။ ဗုဒ္ဓ ရှင်တော်မြတ်များကား နှစ်ပရိစ္ဆေဒကြာမြင့်စွာ တိမ်မြုပ်နေသည့် ယင်း သစ္စာတရားလေးပါးကို ဖော်ထုတ်သူများသာ ဖြစ်ကြသည်။

သိပ္ပံနည်းကျ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုရ ဓမ္မဟူသည်ကို ကြောင်းကျိုးဖြစ် စဉ်နိယာဟု ခေါ်နိုင်သည်။ အကြောင်းနှင့် အကျိုးဟူသော ယင်းတရား နှစ်ပါးသည် ဗုဒ္ဓဟောကြားချက် တစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံမိသည်။

ပထမ သစ္စာသုံးပါးသည် ဗုဒ္ဓဝါဒဒဿနကို ကိုယ်စားပြုပြီး နောက် ဆုံး သစ္စာတရားမှာ ယင်းဒဿနကိုအခြေခံသည့် ဗုဒ္ဓဝါဒကိုယ်ကျင့် တရားကို ရည်ညွှန်းသည်။ သစ္စာလေးပါးလုံးမှာ ဤခန္ဓာကိုယ်ကိုသာ အမှီပြုသည်။ ဗုဒ္ဓက ဤသို့ဟောတော်မူသည် 'သညာ ဝိညာဏ်နှင့်တကွ သော ဤတစ်လံမျှသော ခန္ဓာကိုယ်၌ပင် လောက၊ လောက၏ အ ကြောင်းရင်း၊ လောက၏အဆုံး၊ လောက၏အဆုံးသို့ သွားသောလမ်းစဉ် တို့ကို ဝိဘုရားဟောကြားတော်မူ၏။ ဤနေရာ၌ လောကဟူသော ဝေါဟာရသည် ဒုက္ခဟု အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဒုက္ခမဏ္ဍိုင်၌ တည်ရှိသည်။ ယင်းသို့ဆိုသဖြင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ အား အဆိုးမြင်ဝါဒဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်ခြင်း မရှိချေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အဆိုးမြင်ဝါဒမဟုတ်သကဲ့သို့ လုံးဝအကောင်းမြင်ဝါဒလည်းမဟုတ်ချေ။ သို့တစေ ယင်းနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် ယင်းဝါဒနှစ်ရပ်၏ အလယ်အလတ် ယူဆချက်၌ တည်ရှိသော အမှန်တရားကို ဟောကြားသည်။ အကယ် ၍ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ဒုက္ခဆုံးရာသို့ရောက်ကြောင်း နည်းလမ်းကို မတိုက်တွန်းဘဲ ဒုက္ခသစ္စာကိုသာ ရှင်းပြခဲ့သည်ဆိုလျှင် ဗုဒ္ဓဝါဒအား

အဆိုးမြင်ဝါဒဟုခေါ်ဆိုခြင်း၌ သင့်မြတ်ဖွယ်ရှိသည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် သည် ဒုက္ခ၏ နိယာမအမှန်ကို သိမြင်တော်မူပြီး လောက၏ ယင်း ဆင်းရဲမှု သဘာဝအတွက် ဆေးနည်းကို ထုတ်ဖော်ခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓရှင် တော်မြတ်အလိုအရ အမြင့်ဆုံး သိသာထင်ရှားသည့် ပျော်ရွှင်မှုမှာ ဒုက္ခလုံးဝချုပ်ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ဖြစ်သည်။

ဗြဟ္မာ့စွယ်စုံကျမ်း၌ 'မကောင်းမြင်ဝါဒ' ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆောင်းပါး ရေးဆရာက အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြသည် 'အဆိုးမြင်ဝါဒသည် ဘဝ၏ အသုံးမကျမှု သဘောထား၊ လူမှုဘဝကိစ္စများတွင် နာကျင်မှုနှင့် မ ကောင်းမှုလွှမ်းမိုးသည်ဟူသော မှန်ဝါးသည့် ယေဘုယျအတွေးအမြင်ကို ဖော်ပြသည်။ ဗုဒ္ဓ၏ မူရင်းတရားဓမ္မသည် အမှန်စင်စစ် အနောက်တိုင်းမှ မည်သည့် အကောင်းမြင်ဝါဒမျိုးကဲ့သို့မဆို အကောင်းမြင်သည့် ဝါဒမျိုး ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒအား မကောင်းမြင်ဝါဒဟု ခေါ်ဆိုခြင်းမှာ ပျော်ရွှင်မှုဟု သည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ (တစ်ကိုယ်ရေ အရည်အသွေး)မရှိဘဲ မဖြစ်နိုင်ဟူ သော ဝိသေသလက္ခဏာရှိသည့် အနောက်တိုင်းအခြေခံ (ယူဆချက်)ကို အသုံးပြုခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ စစ်မှန်သော ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ထာဝရ သုခ ချမ်းသာကို စိတ်အားထက်သန်စွာ တောင့်တသည်။'

သာမန်အားဖြင့် အာရုံငြိမ်းပါး ကာမဂုဏ်တရားများကို ခံစားမှုမှာ အမြင့်ဆုံးဖြစ်ပြီး (ယင်းသည်) သာမန်လူသားအဖို့ တစ်ခုတည်းသော ပျော်ရွှင်မှုဖြစ်သည်။ ယင်းသို့သော မတည်မြဲသည့် ရုပ်ပိုင်းပျော်ရွှင်မှု များအပေါ် မျှော်လင့်ခြင်း၊ ကျေနပ်နှစ်သက်ခြင်းနှင့် ပြန်တွေးကြည့် ခြင်းတို့၌ ခဏပန်းအားဖြင့် ပျော်ရွှင်မှုတစ်မျိုးရှိသည်မှာ သံသယဖြစ် ဖွယ်မလိုသော်လည်း ယင်းတို့မှာ မာယာ(လှည့်စားမှု)ဖြစ်ပြီး အခိုက် အတန့်သာဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် အလိုအရ တပ်မက်စွဲလမ်းမှု မရှိခြင်းသည် ပိုမိုကြီးမြတ်သည့် ပျော်ရွှင်မှုဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ဒုက္ခဆင်းရဲမှုကို အဆက်မပြတ် စဉ်းစား တွေးတောနေရန်နှင့် မပျော်ရွှင်စရာ ဝမ်းနည်းကြေကွဲဖွယ် ဘဝတစ် ခုဖြင့် နေထိုင်သွားရန် မိမိ၏ တပည့်သာဝကများအား မမျှော်လင့်ချေ။

သည် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်အား ကိုးကွယ်ခဲ့ပြီး သူတော်စင်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။ ပြည့်တန်ဆာမ အဗ္ဗပါလီသည် ဘိက္ခုနီပြုခဲ့ပြီး ရဟန္တာထေရီ ဖြစ်သွားခဲ့သည်။ အမျိုးဇာတ်၊ အသားရောင် သို့မဟုတ် ရာထူးမခွဲခြားဘဲ ဗုဒ္ဓဝါဒ တံခါး မုခ်များကို အားလုံးအတွက် ကျယ်ပြန့်စွာ ဖွင့်လှစ်ထားကြောင်း ပြသရန် ယင်းသို့သော သာဓကများကို ပိဋကတ်သုံးပုံမှ အလွယ်တကူ စုဆောင်းဖော်ပြနိုင်သည်။

အနိမ်ခံ အမျိုးသမီးများ၏ အဆင့်အတန်းကို မြင့်တင်ပေးခဲ့ပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ၎င်းတို့၏ အရေးပါပုံကို ၎င်းတို့အား သိစေခဲ့သည်သာမက အမျိုးသမီးများအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများရှိသည့် ပထမဆုံးသော ဘိက္ခုနီ အဖွဲ့အစည်းကို တည်ထောင်ပေးခဲ့သည်မှာ လည်း ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ပင် ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် အမျိုးသမီးများအား နိမ်ချခြင်းမပြုဘဲ သဘာဝအရ အားနည်းသူအဖြစ်သာ ယူဆတော်မူသည်။ ဗုဒ္ဓသည် ယောက်ျားမိန်းမ မဟုတ် မွေးရာပါ ကောင်းမြတ်မှုကို သိမြင်တော်မူသည်။ အမျိုးသမီးများအား ရှင်တော်မြတ်၏သာသနာ၌ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော နေရာများ၌ သတ်မှတ်ပေးတော်မူသည်။ မိန်းမယောက်ျား ကွဲပြားခြင်း မှာ အရိယာသူတော်စင်ဖြစ်ရန် အတားအဆီးမဟုတ်ချေ။

တစ်ခါတစ်ရံ၌ အမျိုးသမီးကို ဖော်ပြသည့် ပါဠိဝေါဟာရ တစ်ခုမှာ လူအများ၏မိခင် သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏မိခင်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့် မာတုဂါမဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒတွင် အမျိုးသမီးများအား မိခင်တစ်ယောက်အဖြစ် ချီးမွမ်းဂုဏ်ပြုသည့် နေရာတွင် ထားရှိသည်။ ဇနီးမယားတစ်ယောက်ကိုလည်း ခင်ပွန်းသည်၏ အကောင်းဆုံးမိတ်ဆွေ (ပရမာ သဟာ)အဖြစ် ယူဆသည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် နိမ်ချမှုမြင်ကြောင်းဖြင့် ဗုဒ္ဓဝါဒအား ပြစ်တင်ခြင်းဖြင့် မဆင်မခြင် ဝေဖန်မှုများသည် တစ်ဖက်သတ် ဖော်ပြချက်များကို ပြုနေကြခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အစပထမတွင် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ကြောင်းကျိုး ဆီလျော်သည့် နောက်ခံအကြောင်းများအရ အမျိုး

နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင့်ငါးရာကျော် ငြိမ်းချမ်းသည့် ခရီးစဉ် တစ်လျှောက်တွင် ဗုဒ္ဓဟူသော အမည်နာမဖြင့် သွေးမြေမကျခဲ့ခြင်း၊ (ဗုဒ္ဓ)ဓမ္မပြန့်ပွားရေးအတွက် မည်သည့် အာဏာရှင် ဘုရင်ကေရာဇ်မှ ၎င်း၏ ထန်ပြင်းသည့် သန်လျက်ကို အသုံးမပြုခဲ့ခြင်းနှင့် အတင်းအဓမ္မ သို့မဟုတ် မလုပ်မနေရ ဖိအားပေးသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ဘာသာကူးပြောင်းအောင် ဆောင်ရွက်မှုမရှိခဲ့ခြင်းတို့ဖြစ်ကြောင်း ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ သို့တစေ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင်ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် ပထမဆုံးနှင့် အကြီးမြတ်ဆုံးသော သာသနာပြုပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။

အဲလ်ဒေါ့စ် ဟပ်စလေ (Aldous Huxley)က ‘ကမ္ဘာ့ဘာသာတရားအားလုံးအနက် ဗုဒ္ဓဝါဒတစ်ခုသည်သာ သတ်ဖြတ်နှိပ်စက်ခြင်း၊ အပြစ်ရှာခြင်း၊ ဝါဒမတူသူများကို ကွပ်မျက်ခြင်းများ မရှိဘဲ ယင်း၏လမ်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့၏’ ဟု ရေးခဲ့သည်။

ပညာရှင် ရပ်ဆယ်လ် (Lord Russell) ကမူ ‘ဘာသာတရားများ၏ သမိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓဝါဒကို ကျွန်ုပ်နှစ်သက်၏။ အထူးသဖြင့် ယင်းဝါဒ၏ ရှေးအကျဆုံးပုံစံကို နှစ်သက်၏။ အကြောင်းမူ ယင်း၌ ဘာသာရေးနှိပ်ကွပ်မှု မရှိသလောက် နည်းပါးသောကြောင့် ဖြစ်၏’ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒအမည်ဖြင့် သွေးဖြင့် ရဲရဲနီသော ယဇ်စင်၌ ဟိုက်ပါတီယာ (Hypatia) ကဲ့သို့သော အမျိုးသမီး၊ သို့မဟုတ် အရှင်လတ်လတ် မီးရှို့သတ် ခံရသည့် ဗရူနို (Bruno)^၂ ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး မရှိချေ။

^၁ အေဒီ ၄-ရာစု ဂရိတွေးခေါ်ရှင် သိပ္ပံပညာရှင်နှင့် သင်္ချာပညာကျော် အမျိုးသမီးဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အယူအဆကြောင့် အလက်စန္ဒရီးယားမြို့ရှိ အယူသည်း ဘာသာရေး တရားဟောဆရာများ၏ ရက်စက်စွာ သတ်ဖြတ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။

^၂ ဒီဗီနီကန်ဘုန်းကြီးအဖြစ် ရပ်စဲခံရသူ တွေးခေါ်ရှင်ဖြစ်သည်။ ၁၅၅၄ ခုနှစ်တွင် ရေးသားခဲ့သည့် On the Infinite Universe and Worlds အမည်ရှိကျမ်းစာ၌ ‘မရေမတွက်နိုင်သော နေတို့သည်တည်ရှိ၏။ မရေမတွက်နိုင်သော ကမ္ဘာတို့သည် ယင်းနေများကို လှည့်ပတ်နေကြ၏။ ယင်းကမ္ဘာတို့၌ သက်ရှိတို့နေထိုင်ကြ၏’ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ခရစ်တော်အား ကောင်းကင်ဘုံနှင့် ဆက်စပ်မှုကို ငြင်းဆိုမှုကြောင့် ရောမမြို့၌ အရှင်လတ်လတ် မီးရှို့သတ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် စိတ်လှုပ်ရှားမှုထက် ဆင်ခြင်တွေးခေါ်မှုနှင့် ပိုမိုပတ်သက်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ကြည့်လိုသူ အရေအတွက် များခြင်းထက် ကိုယ်ကျင့်တရား အားကောင်းခြင်းနှင့် ပိုမိုပတ်သက်သည်။

အခါတစ်ပါး၌ နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တ (ကချေသည်၏သား အဝတ်မစည်းသည့် ဆရာကြီး)၏ တပည့်ဖြစ်သူ ဥပါလိသည် ဗုဒ္ဓထံ ချဉ်းကပ်ပြီး ဗုဒ္ဓ၏တပည့်ဖြစ်လိုကြောင်း မိမိဆန္ဒကို ထပ်ခါထပ်ခါ လျှောက်သည်အထိ ဗုဒ္ဓ ဟောကြားသော တရားဓမ္မကို နှစ်သက်သွားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က ဤသို့ သတိပေးတော်မူသည် ‘အို ဥပါသကာ၊ အမှန်တရားနှင့် ပတ်သက်လျှင် လုံးဝဥသို စုံစမ်း ဆင်ခြင်မှု ပြုလုပ်ပါ။ သင်လို ထင်ရှားသူ တစ်ယောက်အဖို့ (ရှေးဦးစွာ) လုံးဝဥသို စုံစမ်း ဆင်ခြင်မှုပြုလုပ်ခြင်းမှာ ကောင်းမွန်လှ၏။’

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ထံမှ မျှော်လင့်မထားဘဲ ယင်း မိန့်မြွက်မှုအပေါ် အလွန်နှစ်သက်သွားသူ ဥပါလိသူကြွယ်က ‘အရှင်ဘုရား၊ တပည့်တော်သည် အခြားဘာသာတရားများ၏ တပည့်ဖြစ်ခဲ့မှု ယင်း၏နောက်လိုက် နောက်ပါများသည် ဤကဲ့သို့သော သန်းကြွယ်သူဌေးတစ်ယောက်သည် ၎င်း၏ အယူဟောင်းကိုစွန့်ပြီး ၎င်းတို့၏ အယူဝါဒအား လက်ခံခဲ့ကြောင်း စဉ်ဆက်မပြတ် ကြေညာလျက် တပည့်တော်အား လမ်းမပေါ်သို့ ခေါ်ဆောင်သွားကြပါလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် အရှင်ဘုရားသည် တပည့်တော်အား နောက်ထပ်လေ့လာရန် အကြံပြုတိုက်တွန်းပါသည်။ အရှင်ဘုရား၏ ဤတိုက်တွန်းချက်ကို ပို၍ပင်တပည့်တော် နှစ်သက်လှပါသည်။ အရှင်ဘုရား၊ နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း တပည့်တော်သည် ဗုဒ္ဓဓမ္မနှင့် သံဃာအား ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ပါ၏ဘုရား။’

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ယင်းသို့သော လွတ်လပ်သည့် စုံစမ်းမှုအနှစ်သာရနှင့် အလုံးစုံသည်းခံမှုတို့နှင့် ရှိန်းဝေနေသည်။ ယင်းသည် ပညာ ကရုဏာ ဟူသော အမြှာရောင်စဉ်နှစ်သွယ်ဖြင့် စကြဝဠာတစ်ခုလုံးကို လင်းလက် နွေးထွေးစေလျက် မွေးသေ သမုဒ္ဒရာအတွင်း ရုန်းကန်လျက်ရှိကြသော သတ္တဝါတိုင်းအား အကြင်နာရောင်ခြည်ကို ဖြာချပေးသည့် ပွင့်လင်း

စိတ်ထား ကိုယ်ချင်းစာနလုံးသားတို့အတွက် သင်ကြားချက်ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် တပည့်များအား လိုက်နာရမည့် ပညတ်ချက်ကိုပေးရန် မိမိ၏ဩဇာအာဏာကို လေ့ကျင့်တော် မမူသည်အထိ ပင် ခန္တိဓာတ်နှင့် ပြည့်ဝတော်မူသည်။ အမိန့်အာဏာကို သုံးမည့်အစား ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က ဤသို့မိန့်တော်မူသည် ‘ဤအရာ၌ ဤသို့ပြုရန် သင့်လျော်ပေ၏။ ဤအရာ၌ ဤသို့မပြုသင့်ပေ။’ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် အမိန့်ပေးတော် မမူ၊ သို့သော် တိုက်တွန်း (အကြံပေး)တော်မူသည်။

ယင်းသို့သော သည်းခံခြင်းခန္တိတရားကို ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ယောက်ျား မိန်းမနှင့် သက်ရှိအားလုံးအပေါ် ဖြန့်ကြက်ခဲ့သည်။ ကျွန်စနစ်ကို အဆုံးသတ်ရန် ပထမဆုံး ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး အိန္ဒိယမြေတွင် အခိုင်အမာ အမြစ်တွယ်နေပြီဖြစ်သော နိမ့်ချသည့် အမျိုးဇာတ်စနစ်ကို ထက်သန်စွာ ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်မှာ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ စကားတော်အရ မွေးရာပါမျှဖြင့် မည်သူမျှ အပယ်ခံ သို့မဟုတ် အထက်တန်းလွှာ ဖြစ်မလာနိုင်ဘဲ မိမိ၏ အပြုအမူများကြောင့်သာလျှင် ယင်းသို့ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အမျိုးဇာတ် သို့မဟုတ် အသားရောင်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် တစ်ယောက်ဖြစ်လာရန် သို့မဟုတ် ရဟန်းဘောင်သို့ ဝင်ရောက်ရန် မတားမြစ်ပေ။ တံငါသည်များ၊ ပန်းမှိုက်သွန်များ၊ ပြည့်တန်ဆာများ၊ စစ်သည်ဗိုလ်ပါများနှင့်တကွ ပုဏ္ဏားများသည် ရဟန်းအဖြစ်သို့ လွတ်လပ်စွာ ဝင်ရောက်ခဲ့ကြပြီး တူညီသည့် အခွင့်အရေးကို ရရှိခဲ့ကြလျက် ရာထူးများလည်း (တူညီစွာ) ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆတ္တာသည်ဖြစ်ခဲ့သူ အရှင်ဥပါလိအား ဝိနည်းစည်းမျဉ်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စများ၌ အခြားအားလုံးသူများကို ကျော်လွန်လျက် ဧတဒဂ် (ဗုဒ္ဓပြီးနောက်အသာဆုံး) အရာ၌ ထားခဲ့သည်။ ရဟန္တာအဖြစ် ရရှိခဲ့သူ ပန်းမှိုက်သွန် အောက်တန်းလွှာ အရှင်သူနိတအား ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ကိုယ်တိုင် ရဟန်းဘောင်သို့ သွတ်သွင်းပေးခဲ့သည်။ လုယက်သတ်ဖြတ်သူ ရာဇဝတ်သမား အင်္ဂုလိမာလအား ကရုဏာရှင် သူတော်စင်အဖြစ်သို့ သွတ်သွင်းပေးခဲ့သည်။ ရက်စက် ထန်ပြင်းသူ အာဠာဝက

အခန်း ၆

ကမ္မ သို့မဟုတ် ကိုယ်ကျင့်တရား ကြောင်းကျိုးနိယာမ

ကျွန်ုပ်တို့သည် လုံးဝညီမျှမှုမရှိသည့် ကမ္ဘာလောကနှင့် ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် လူသားတို့၏မည်မျှမှုများ ဘဝကံကြမ္မာအထွေထွေနှင့် စကြဝဠာအတွင်းရှိ သတ္တဝါအဆင့်အတန်း အပိုပိုတို့ကို တွေ့မြင်ကြရသည်။ စိတ်ထားကောင်းမွန်လျက် ကိုယ်ကျင့်တရား ရုပ်ပိုင်းအရည်အချင်းများနှင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသည့် အခြေအနေတွင် မွေးဖွားလာသူများနှင့် မွဲတေဆင်းရဲပြီး ပျက်စီးယိုယွင်းသည့် အခြေအနေဖြင့် မွေးဖွားလာကြသူများကို တွေ့ကြသည်။ စိတ်နှလုံးကောင်းပြီး မြင့်မြတ်သော်လည်း ၎င်း၏မျှော်လင့်ချက်ကို ဆန့်ကျင်လျက် ကံမကောင်းခြင်းနှင့် အမြဲတမ်း ဆုံတွေ့နေရသူ ရှိသည်။ ကောက်ကျစ်သော လောကသည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ရည်ရွယ်ချက်များ လိုအပ်ဆန္ဒများနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် ဖြစ်စေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ရိုးသားသော ဆောင်ရွက်ချက် ဘာသာတရားကိုင်းရှိုင်းမှုတို့ ရှိလင့်ကစား ဆင်းရဲပြီး စိတ်ဆင်းရဲရသည်။ စရိုက်ဆိုးပြီး မိုက်မဲသော်လည်း ယင်းနှင့်ဆန့်ကျင်လျက် ကံကြမ္မာ၏ ချစ်မြတ်နိုးခြင်းခံရသည့် အခြားပုဂ္ဂိုလ် တစ်ယောက်လည်း ရှိပြန်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ၎င်း၏ ယုတ်နိမ့်ပြီး အကုသိုလ်ဖြင့် ဘဝနေနည်းအစား ကောင်းခြင်းပုံစံမျိုးစုံနှင့် ကြုံဆုံရသည်။

အဘယ်ကြောင့် တစ်ယောက်က နိမ့်ပြီး အခြားတစ်ယောက်မူ အထက်တန်းဖြစ်ရသနည်းဟု မေးခွန်းထုတ်နိုင်သည်။ တစ်ယောက်မှာ ချစ်မြတ်နိုးသူ မိခင်၏လက်တွင်းမှ ဆွဲယူခြင်းခံရပြီး အခြားတစ်ယောက်မူ နှစ်အတန်ကြာ နေနိုင်လျက် အခြားတစ်ယောက်မူ လူ့စည်းစိမ်ခံစားရင်း သေဆုံး သို့မဟုတ် အသက်ရှစ်ဆယ် တစ်ရာ ကြီးရင့်ချိန်၌ သေဆုံးကြသနည်း။ တစ်ယောက်မူ ဖျားနာ မကျန်းမာဖြစ်ပြီး အခြားတစ်ယောက်မူ ခွန်အားဗလနှင့် ကျန်းမာသနည်း။ တစ်ယောက်က ချောမောလှပပြီး အခြားတစ်ယောက်မူ ရုပ်ဆိုးအကျည်းတန် အားလုံး၏ ရွံ

သမီးများအား သာသနာ့ဘောင်သို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ကို ငြင်းဆိုခဲ့သော်လည်း နောင်တွင် ဗုဒ္ဓသည် မိထွေးတော်ဂါတမိ၏ တောင်းပန်မှုကို လိုက်လျောပြီး ဘိက္ခုနီသာသနာကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဘိက္ခုသံဃာအတွင်း အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့် အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်တို့ကို အဂ္ဂသာဝကအဖြစ် ပြုတော်မူသကဲ့သို့ ဘိက္ခုနီသံဃာအတွင်း၌လည်း အရှင်မခေမာနှင့် အရှင်မဥပလဝဏ္ဏာတို့ကို အဂ္ဂသာဝိကာအဖြစ် သတ်မှတ်တော်မူသည်။ အခြားများစွာသော အမျိုးသမီးများအားလည်း ကြည့်ညိုထူးခြားသည့် ဥပါသိကာများအဖြစ် ဗုဒ္ဓကိုယ်တိုင် သတ်မှတ်တော်မူခဲ့သည်။

အခါတစ်ပါး၌ သမီးတော်တစ်ပါး ဖွားမြင်သည်ဟု ကြားရခြင်း၌ စိတ်မချမ်းမြေ့ဖြစ်နေသူ ကောသလဘုရင်အား ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က ဤသို့ မိန့်တော်မူဖူးသည် 'အို မင်းကြီး၊ အမျိုးသမီးငယ်သည် ယောက်ျားတစ်ယောက်ထက်ပင် သာလွန် ကောင်းမွန်သော မျိုးဆက်ဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြနိုင်ပါ၏။'

တစ်နည်းနည်းဖြင့် အမေခံဘဝသို့ ရောက်နေကြရသော အမျိုးသမီး အများစုသည် ဓမ္မကိုကျင့်သုံးခြင်းနှင့် သာသနာ့ဘောင်အတွင်း ဝင်ရောက်ခြင်းတို့ကြောင့် ၎င်းတို့သည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ထင်ပေါ်လာကြပြီး လွတ်မြောက်မှုကို ရရှိသွား ကြသည်။ နောင်အခါ အမျိုးသမီးများစွာ၏ အကြီးအကျယ် ချီးမွမ်းခြင်းခံရကြောင်း ထင်ရှားသည့် ဤအဖွဲ့အစည်းသစ်တွင် မိဖုရားများ၊ မင်းသမီးများ၊ အထက်တန်းလွှာတို့၏ သမီးများ၊ မုဆိုးမများ၊ မိသားစုနှင့် ကွဲကွာသွားသည့် အမျိုးသမီးများ၊ ခိုကိုးရာမဲ့ အမျိုးသမီးများ၊ ကြင်နာဖွယ် ပြည့်တန်ဆာအမျိုးသမီးများ အားလုံးတို့သည် ၎င်းတို့၏ ဇာတ်၊ ရာထူးအဆင့်အတန်းမခွဲခြားဘဲ တစ်ပြေးညီတည်း တွေ့ဆုံကြပြီး ပြည့်စုံသည့် စိတ်သက်သာရာရမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုကို ခံစားကြရလျက် အပန်းဖြေအိမ်သာယာများနှင့် ခမ်းနားစိမ့်မိများကိုမလိုလားဘဲ လွတ်လပ်သည့် ယင်းပတ်ဝန်းကျင်ကို ခံယူခဲ့ကြသည်။

သနားဖွယ် သတ္တဝါများကို သတ်ဖြတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းကို ဖျက်သိမ်းပြီး သတ္တဝါအားလုံး တစ်စုံတစ်ယောက်၏ ခြေထောက်ပေါ်တွင်

တွားသွားနေကြသည့် အသေးငယ်ဆုံး သတ္တဝါများကိုပင် မေတ္တာတရားကို ဖြန့်ကျက်ရန် ဆုံးမတော်မူသည်မှာ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ပင် ဖြစ်သည်။ အသက်ဟူသည် သတ္တဝါအားလုံးအဖို့ အဖိုးမဖြတ်နိုင်သောအရာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်တွင်မှ အခြားသက်ရှိသတ္တဝါအား သတ်ဖြတ်ရန် အမိန့်အာဏာ သို့မဟုတ် အခွင့်အရေး မရှိချေ။

စစ်မှန်သော ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အမျိုးဇာတ် အသားရောင် ယောက်ျားမိန်းမ မသတ်မှတ်ဘဲ ယင်းသို့သော မေတ္တာတရားကို သက်ရှိအားလုံးသို့ ဖြန့်ကြက် ပွားများလျက် မိမိကိုယ်ကို ယင်းတို့အားလုံးနှင့် ထပ်တူပြုလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက်ကို ခွဲခြားသည့် အတားအဆီး အားလုံးကို ဖျက်ဆီးရန်ကြိုးစားသည်မှာ ဗုဒ္ဓဝါဒ(ကဖော်ပြသည့်) ဤမေတ္တာတရားဖြစ်သည်။

အခြားသော ယုံကြည်ချက်တစ်ရပ်ရှိခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားသား ဖြစ်ခြင်းကြောင့်မျှဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်များအား ခွဲခြားထားရန် အကြောင်း မရှိချေ။ စူဠဗျူဟနှင့် မဟာဗျူဟသုတ်တို့ကို အခြေခံသည့် မြင့်မြတ်သော သည်းခံမှုကို ဖော်ပြသည့် ကျောက်စာတွင် အသောကမင်းတရားက ဤသို့ဆိုသည် ‘စည်းလုံး ညီညွတ်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံး ဖြစ်၏။ အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ ဟောကြားသည့် တရားဓမ္မကို လိုလားစွာ နာယူသင့်ကြောင်း ဆိုလို၏’။

ဗုဒ္ဓဝါဒကား မည်သည့်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် မည်သည့် အထူးလူမျိုးစု တစ်ခုအတွက်မျှ ကန့်သတ်ထားသည် မဟုတ်ချေ။ အားလုံးနှင့်ဆိုင် (သောကျင့်စဉ်ဖြစ်)သည်။ ယင်းသည် အမျိုးသားရေးဝါဒ အခြားတစ်မျိုးဆိုရမူ အခြားကျယ်ပြန့်သည့် အခြေခံပေါ်တွင် တည်ဆောက်ထားသည့် ဇာတ်ခွဲခြားမှု၏ အခြားပုံစံတစ်မျိုး မဟုတ်ချေ။ အကယ်၍ ယင်းသို့ ဆိုခွင့်ရှိမူ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် မဟာအမျိုးသားရေးဝါဒ (တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် ဆိုင်သော အမျိုးသားရေးဝါဒ) ဖြစ်သည်။

နားလည်ခြင်းမှ တစ်ဆင့် မြင့်တက်ခဲ့သော အနန္တမေတ္တာသည်

သက်ရှိ အားလုံးတို့အပေါ် ညီအစ်ကိုမောင်နှမ အဖြစ် တည်ဆောက်ထားပြီး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဗုဒ္ဓဝါဒတစ်ယောက်အဖို့ နီးသူဝေးသူ ရန်သူ နိုင်ငံခြားသား မရှိ၊ ရန်ပြူး ဖွဲ့ခြင်း မထိတွေ့နိုင်ခြင်း မရှိ။ ဗုဒ္ဓဝါဒစစ်စစ် တစ်ယောက်ကား ကမ္ဘာ့နိုင်ငံသား တစ်ယောက်ဖြစ်သည်။ သူသည် ကမ္ဘာ့ လူသားအားလုံးအပေါ် မိမိနိုင်ငံသားကဲ့သို့ ယူဆပြီး မိမိ၏ညီအစ်ကို မောင်နှမများကဲ့သို့ သတ်မှတ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အဓိကအားဖြင့် ယင်း၏ သည်းခံခြင်း ရန်မလိုခြင်း ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ခြင်း လက်တွေ့ကျခြင်း အကျိုးဖြစ်ထွန်းခြင်းနှင့် အများနှင့်သက်ဆိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် ထူးကဲသောဝါဒ ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် တူညီသောလွှမ်းမိုးမှုများအနက် အမြင့်မြတ်ဆုံးနှင့် ကမ္ဘာကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်သော တစ်ခုတည်းသော မောင်းတံဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ ထင်ရှားသော သွင်ပြင်အချို့ရှိပြီး အခြေခံဟောကြားချက်များအနက်အချို့ကို ကမ္မ သို့မဟုတ် ကိုယ်ကျင့်တရား ကြောင်းကျိုး နိယာမ၊ တမလွန်ဘဝ၊ အနတ္တနှင့် နိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုနိုင်ရာသည်။

သမျှတွင် တန်းစိုး ရှင်တစ်ယောက်၏ မှန်ကန်ကြောင်းအဆိုပြုချက်ဖြင့် ဖြည့်သွင်းရန် တစ်ခုခုသော အသိပညာစဉ်းစားဆင်ခြင်မှု ကွက် လပ် ရှိခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ဖန်ဆင်းရှင်တစ်ယောက်သည် ထင်မြင်ချက်ဖြင့် သူ သို့မဟုတ် ၎င်း အလိုရှိတိုင်း ဖန်ဆင်းနိုင်၏။

ပညာရှိ ရပ်ဆယ်လ်(Lord Russell)က ဤသို့ ဖော်ပြသည် ‘ကမ္ဘာ လောကကို ကောင်းမြတ်ပြီး အလုံးစုံသိတန်ခိုးရှင် ထာဝရဘုရားက ဖန်ဆင်းခဲ့ကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့ကို ပြောကြ၏။ ကမ္ဘာလောကကို မဖန် ဆင်းမီက သူသည် ယင်းကမ္ဘာလောက၌ ပါဝင်မည့် နာကျင်မှုနှင့် ဆင်း ရဲဒုက္ခမျိုးစုံကို ကြိုတင်သိမြင်ခဲ့၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုထာဝရသည် ထိုအရာ အားလုံးတို့အတွက် တာဝန်ရှိသူဖြစ်၏။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နာကျင်ခံခက်မှု သည် (လူသားတို့ကျူးလွန်သည့်) အပြစ်ကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟူသည်ကို ငြင်းခုံနေခြင်းမှာ အသုံးမကျချေ။ အကယ်၍ ထာဝရဘုရားသည် လူ သားတို့ကျူးလွန်မည်ဖြစ်သော အပြစ်များကို ကြိုသိခဲ့မူ လူသားတို့ကို ဖန်ဆင်းရန်ဆုံးဖြတ်သောအခါ ထိုပြစ်မှုအားလုံးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးဆက်များအတွက် ၎င်း၌ တာဝန်ရှိသည်မှာ ထင်ရှား၏။’

ပညာရှိ တန်နိုင်းဆန် (Lord Tennyson)က ၎င်းအသက်ကြီးပြီးမှ ရေးသော ‘မျှော်လင့်ချက်ကုန်ဆုံးခြင်း (Despair)’ ကဗျာတွင် ဟေရှာ ယ အနာဂတ္တိကျမ်း(၄၅း၇)၌ မှတ်တမ်းတင်ထားသည့်အတိုင်း ‘ငါသည် ငြိမ်သက်ခြင်း (ငြိမ်းချမ်းမှု)ကို ဖြစ်စေပြီး အမင်္ဂလာ (မကောင်းမှု)ကို လည်း ဖန်ဆင်း၏’ ဟုဆိုသော ထာဝရဘုရားသခင်အား ဤသို့ ရဲရင့် စွာ တိုက်ခိုက်ထားသည်-

‘မည်သို့နည်း၊ ငါတို့အား ယင်းသို့ အလွန်ကောင်းမွန်စွာ ကယ်တင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော အနန္တမေတ္တာရှင်ထံ ဆုတောင်းသင့် ပါသလော၊
အမှန်ဆိုရလျှင် ထာဝရရဲကို ဖန်ဆင်းခဲ့သော အဆိုးစွန် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သူ၊
ငါတို့ကို ဖန်ဆင်းခဲ့သော ငါတို့ကို ကြို၍ သိခဲ့သော ကြို၍ဒဏ်

ရှာခြင်းခံရသနည်း။ တစ်ယောက်မူ စည်းစိမ်ရင်ခွင်မှာ ကြီးပြင်းရလျက် တစ်ယောက်မူ လုံးဝဆင်းရဲပြီး အမြဲဝမ်းနည်းဖွယ်နှင့် ကြုံရသည်။ တစ် ယောက်က သန်းကြွယ်သူဌေး တစ်ယောက်က လူမွဲဖြစ်ရသနည်း။ တစ်ယောက်မူ စိတ်ပိုင်းအရ အလွန်အဆင့်မြင့် သူဖြစ်ပြီး တစ်ယောက် မူ ညံ့ဖျင်းရသနည်း။ တစ်ယောက်မူ သူတော်ကောင်းအကျင့်ဖြင့် မွေး ဖွားပြီး တစ်ယောက်မူ ရာဇဝတ်သား ဖြစ်ရသနည်း။ အချို့မှာ မွေး ကတည်းက ဘာသာဗေဒပညာရှင် အနုပညာရှင် သင်္ချာပါရဂူ သို့မဟုတ် ဂီတပညာရှင် ဖြစ်ရသနည်း။ အချို့မှာ မွေးရာပါ မျက်မမြင်များ နား မကြားသူများ ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ချွတ်ယွင်းသူများ ဖြစ်ကြသနည်း။ အချို့ မှာ မွေးကတည်းက ကောင်းချီးပေးခံရပြီး အချို့မှာ အဘယ်ကြောင့် ကျိန်စာ မိကြရသနည်း။

တွေးခေါ်မြော်မြင်တတ်သူ အားလုံး၏ စိတ်ကို ရှုတ်ထွေးစေသည့် ပြဿနာအချို့ရှိကြသည်။ လောက၏ ယင်းမမျှတမှု အားလုံးနှင့် လူသား တို့၏ ဆိုခဲ့ပါ မညီမျှမှုအထွေထွေကို မည်သို့ စဉ်းစားမည်နည်း။

ယင်းတို့မှာ မျက်ကန်းအခွင့်အရေး သို့မဟုတ် တိုက်ဆိုင်မှုကြောင့် ဖြစ်ရသလော။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် မည်သည့်အရာမျှ မျက်ကန်း အခွင့်အရေး သို့မ ဟုတ် တိုက်ဆိုင်မှုကြောင့် ဖြစ်ရသောအရာဟူ၍ မရှိချေ။ မည်သည့် အရာမဆို တိုက်ဆိုင်မှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဆိုမူ သင်ဖတ်နေသော စာ အုပ်သည် ဤနေရာသို့ သူ့အလိုလို ရောက်လာသည်ဟုဆိုခြင်းထက် ပို၍မှန်မည်မဟုတ်ချေ။ အတိအကျဆိုသော် တစ်ခုမဟုတ် တစ်ခုသော အကြောင်းတရားအတွက် မဖြစ်ထိုက်တန်ဘဲ မည်သည့်အရာမှ လူသား တို့မှာ ဖြစ်ပေါ်သည်မဟုတ်ချေ။

ယင်းသည် တာဝန်မယူသူ ဖန်ဆင်းရှင်တစ်ယောက်၏ အမိန့်ဖြစ် နိုင်သလော။

ဟပ်စလေ (Huxley)က ဤသို့ရေးသည် ‘အကယ်၍ ဤအံ့ဖွယ် စကြဝဠာကို တစ်စုံတစ်ယောက်(ဖန်ဆင်းသူ)က တမင်သက်သက် ဖြစ်

ပေါ်စေခဲ့သည်ဟုယူဆလျှင် ယင်းစကားလုံးများကို ကျွန်ုပ် နားလည် သမျှဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲပြီး မမျှတခြင်းထက်ပို၍ သဘောကောင်းခြင်း မျှတခြင်း လုံးဝမရှိသည်မှာ လုံးဝ ထင်ရှား၏။

အိုင်စတိုင်း(Einstein)၏အလိုမှာ ဤသို့ဖြစ်သည် ‘အကယ်၍ ထို သတ္တဝါ(ဖန်းဆင်းရှင်ထာဝရ)သည် အနန္တတန်ခိုး ရှိသည်ဆိုမှ လူသား တို့ အပြုအမူ အတွေးအကြံ ခံစားမှုနှင့် ရည်မှန်းချက်အားလုံး အပါ အဝင် ဖြစ်ရပ်အားလုံးလည်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ လက်ချက်ပင် ဖြစ်ရမည်။ ယင်းသို့သော အနန္တတန်ခိုးရှင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ရှေ့မှောက်၌ လူသားတို့အား ၎င်းတို့၏ အပြုအမူ အကြံအစည်များအတွက် တာဝန်ရှိသည်ဟု ယူ ဆရန် မည်သို့ ဖြစ်နိုင်မည်နည်း။

‘ပြစ်ဒဏ်များ ဆုလာဘ်များပေးရာ၌ ယင်း ထာဝရရှင်သည် တစ် စုံတစ်ခုသော အတိုင်းအတာအထိ မိမိကိုယ်ကိုမိမိ စီရင်ဆုံးဖြတ် ချက်ကို ဖြတ်သန်းနေရလိမ့်မည်ဖြစ်၏။ ယင်းသည် ၎င်းဖန်တီးသည်ဟု ယူဆရသော ကောင်းခြင်း ဖြောင့်မတ်ခြင်းများနှင့် မည်သို့ ဆက်စပ် ပတ်သက်လိမ့်မည်နည်း။’

စပင်စာ လီဝစ်စ် (Spencer Lewis)က အောက်ပါအတိုင်းဆိုသည် -

‘ဘုရားသခင်ယုံကြည်သည့် ဘာသာရေးအခြေခံများအရ လူသား တစ်ယောက်သည် တမင်သက်သက် မိမိ၏ ဆန္ဒမရှိဘဲ ဖန်ဆင်းခံရပြီး ဖန်ဆင်းဆဲခဏ၌ ထာဝရကောင်းချီးပေးခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်းကို လည်း ခံရသည်။ သို့ဖြစ်၍ လူသည် ကိုယ်ခန္ဓာတည်ဆောက်မှုဖြစ်စဉ် ပထမ အဆင့်မှစ၍ နောက်ဆုံး သေသည်ခဏတိုင်အောင် ၎င်း၏ ပုဂ္ဂလိကဆန္ဒများ မျှော်လင့်ချက်များ ရည်ရွယ်ချက်များ ရုန်းကန်လှုပ် ရှားမှုများ သို့မဟုတ် ဆုတောင်း ဝတ်ပြုမှုများကို မငဲ့ကွက်ဘဲ ကောင်း သူ ဆိုးသွမ်းသူ ကံကောင်းသူ ကံဆေးသူ မြင့်မြတ်သူ ယုတ်နိမ့်သူ ဖြစ်ရ၏။ ယင်းသို့ဖြစ်ခြင်းကား ဘာသာရေး(ယုံကြည်မှု)နှင့်ဆိုင်သော ဘုရားသခင် ယိုးမယ်ခွဲငါး ဖြစ်၏။’

ချားလ်စ် ဗရက်လော့က် (Charles Bradlaugh) ဆိုကဲ့သို့မူ ဤသို့ဖြစ် သည် ‘မကောင်းမှုတည်ရှိခြင်းသည် ထာဝရ ဘုရားယုံကြည်သူများအဖို့ ကြောက်စရာကောင်းသည့် ဆူးငြောင့်ခလုတ်ဖြစ်၏။ နာကျင်မှု ဝမ်းနည်း ပက်လက်ဖြစ်ရမှု လူ့သတ်မှု ဆင်းရဲမွဲတေမှုတို့က ထာဝရကောင်းခြင်း သဘောကို ထိပ်တိုက်တွေ့စေပြီး အလုံးစုံကောင်း အလုံးစုံပညာရှိ အနန္တတန်ခိုးရှင် ထာဝရဘုရားအဖြစ် ကြေငြာချက်အပေါ် အဖြေ မပေး နိုင်သော စွမ်းရည်ကို စိန်ခေါ်၏။’

ရှိုပင်ဟောင်ဝါ (Schopenhauer)၏ အဆိုမှာ ဤသို့ဖြစ်သည် ‘မိမိ ကိုယ်ကို ဘာမှမဟုတ်သည့်အရာမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟုယူဆသူ မည် သူမဆိုသည် ဘာမျှဖြစ်လာမည်မဟုတ်ဟူသည်ကိုလည်း စဉ်းစားသင့် ၏။ အကြောင်းမူ ထာဝရဖြစ်သောအရာသည် ၎င်းမရှိမိ ကတည်းက လွန်သွားပြီနောက် ယင်းမှတစ်ဆင့် ၎င်းအနေဖြင့် လုံးဝမရပ်မစဲ ဖြစ် ပေါ်မည်ဖြစ်သော ဒုတိယထာဝရအရာတစ်ခု စတင်ခဲ့ပြန်လျက် ၎င်း အနေဖြင့် အလွန်စက်ဆုပ်ဖွယ် တွေးခေါ်မှုတစ်ရပ်သို့ ကျရောက်သွား၏။’

‘အကယ်၍ မွေးဖွားခြင်းသည် လုံးဝအစ ဖြစ်သည်ဆိုမှ ယင်းသို့ ဖြစ်ပါက သေခြင်းသည် ယင်း(မွေးဖွားခြင်း)၏ လုံးဝအဆုံး ဖြစ်ရမည်။ ဘာမျှမဟုတ်သည့် အရာဖြင့် လူကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်ဟု ယူဆခြင်းမှာ သေခြင်းတရားသည် ယင်း(လူ)၏ လုံးဝအဆုံး ဖြစ်သည်ဟု ယူဆခြင်း သို့ မဖြစ်မနေ ဦးတည်စေ၏။’

လူသားတို့၏ ဒုက္ခများနှင့် ထာဝရဘုရားကို မှတ်ချက်ပြုရာ၌ ပါမောက္ခ ဂျေ ဘီ အက်စ် ဟာလ်ဒန်(J.B.S. Haldane)က ဤသို့ ရေး သည် ‘လူသားတို့၏ စရိုက်လက္ခဏာ ကောင်းမွန်စေရန် ဒုက္ခကို အလို ရှိအပ်၏။ သို့မဟုတ် ထာဝရဘုရားသည် အနန္တစွမ်းအားရှိသူမဟုတ်။ ပထမအဆိုမှာ ဒုက္ခကို အနည်းငယ်မျှသာ ခံစားကြရပြီး ၎င်းတို့၏ မျိုးရိုးနှင့် ပညာရေးကံကောင်းကြသူ အချို့မှာ အလွန်ကောင်းမွန်သော သွင်ပြင်များရှိကြသည့်အချက်က မဟုတ်မှန်ကြောင်း ဖော်ပြပြီးဖြစ်၏။ ဒုတိယအဆိုအား ငြင်းဆိုခြင်းမှာ အနန္တစကြဝဠာနှင့် အလုံးစုံပတ်သက်

အချို့သော အနောက်တိုင်း စာရေးဆရာအချို့ ဆိုလိုချင်သကဲ့သို့ ပင် ကမ္မဟူသည် 'ပြုလုပ်မှု၊ လုပ်ငန်း၊ လုပ်ငန်းခြင်း' ဖြစ်သည်။

ကျွန်ုပ်တို့ စိုက်ပျိုးပြီးသည်ကို ကျွန်ုပ်တို့ ရိပ်သိမ်းသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ကြံချခဲ့သည်ကို တစ်ချိန်ချိန် တစ်နေရာရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ ရိပ်သိမ်းသည်။ နောက်တစ်မျိုးဆိုမှု ကျွန်ုပ်တို့သည် ကျွန်ုပ်တို့ အတိတ်(ဖြစ်ခဲ့သည်)၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်ပြီး ကျွန်ုပ်တို့ ပစ္စုပ္ပန်(ဖြစ်ဆဲ)၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်လိမ့်မည်။ အခြားတစ်မျိုးဆိုရမူ ကျွန်ုပ်တို့သည် ကျွန်ုပ်တို့ အတိတ်(ဖြစ်ခဲ့သည်)၏ အကျိုးဆက်(လည်း) လုံးလုံးလျားလျား မဟုတ်ဘဲ ကျွန်ုပ်တို့ ပစ္စုပ္ပန်(ဖြစ်ဆဲ)၏ အကျိုးဆက်(လည်း) အကြွင်းမဲ့ ဖြစ်လိမ့်မည်မဟုတ်ချေ။ ဥပမာအားဖြင့် ယနေ့ ရာဇဝတ်သမား တစ်ယောက်သည် မနက်ဖြန်တွင် သူတော်ကောင်းတစ်ယောက် ဖြစ်လာနိုင်သည်။

ယင်းသို့ ကွဲပြားခြားနားမှုကို ဗုဒ္ဓဝါဒက ကံကြောင့်ဟု ယူဆသော်လည်း အရာခပ်သိမ်းကို ကံကြောင့်ဟု ယူဆရန် မကြိုးစားချေ။

အကယ်၍ အရာခပ်သိမ်း ကံကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆခဲ့သော် ဆိုးသွမ်းခြင်းမှာ ၎င်း၏ကံကြောင့်ဖြစ်သဖြင့် ထိုလူဆိုးသည် ထာဝစဉ် လူဆိုးသာ ဖြစ်ရချိမ့်မည်။ ရောဂါကိုကုသဖို့ ဆရာဝန်နှင့် တိုင်ပင်ရန်ပင် မလိုတော့ချေ။ အကြောင်းမူ မိမိ၏ကံသည် ယင်းသို့ သဘောရှိခဲ့သော် (ယင်းကံကပင်) ရောဂါကို ကုသမည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ဗုဒ္ဓဝါဒအလိုအရ ရုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းနယ်ပယ်တွင် တည်ရှိသော ဖြစ်စဉ်နိယာမတရား ငါးမျိုးရှိသည် -

- ၁) ကမ္မနိယာမ၊ ပြုလုပ်မှုနှင့် ယင်း၏အကျိုးတရား ဖြစ်စဉ်။ ဥပမာ - နှစ်သက်ဖွယ် မနှစ်သက်ဖွယ် အပြုအမူများသည် ကောင်းကျိုးနှင့် မကောင်းကျိုးကို ကိုယ်စားပြု၍ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။
- ၂) ဥတုနိယာမ၊ ဥတုရာသီတို့၏ဖြစ်စဉ်။ ဥပမာ - လေတိုက်ခြင်း မိုးရွာခြင်းတို့၏ ဥတုရာသီအလိုက် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း သဘာဝ။
- ၃) ဗီဇနိယာမ၊ မျိုးစေ့တို့၏ဖြစ်စဉ် (သက်မဲ့ရုပ်ဖြစ်စဉ်)။ ဥပမာ - ဆန်စေ့မှ ဆန်ကို ပေါက်ရောက်စေသည်။ ကြံပင်သည် ချိုသောအရသာ

ခတ်ခဲ့သော ထို့ထက် ၎င်းဆန္ဒရှိသည်ကို ၎င်းဘာသာပြုလုပ်ခဲ့သော အဆိုးစွန် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သူ၊ ကျွန်ုပ်တို့၏ ညည်းညူသံကို လုံးဝ ကြားသိတော်မမူသော သေဆုံးသူ ကြမ်းကြုတ် မိခင်အား ပို၍ကောင်းအောင် ပြုပြင်ပေးပါ။

'လူအားလုံးမှာ အပြစ်ကျူးလွန်သူများဖြစ်ကြပြီး အာဒမ်၏ မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော ပြစ်မှုရှိသည်ဟူသော ဟောကြားချက်သည် မျှတမှုကရုဏာ မေတ္တာနှင့် အကြွင်းမဲ့ တူညီမှုဆိုသည်တို့အတွက် စိန်ခေါ်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်' မှာ သေချာသည်။ အချို့သော ရှေးဟောင်းစာရေးသူများက ထာဝရဘုရားသည် ၎င်း၏ကိုယ်ပိုင်ရုပ်သွင်ဖြင့် လူကိုဖန်ဆင်းခဲ့ကြောင်း ယုံကြည်ချက် ပြင်းပြစွာဆိုသည်။ အချို့ခေတ်သစ် တွေးခေါ်ရှင်များကမူ ယင်းနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် လူက ထာဝရဘုရားကို ၎င်း၏စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်ဆင်းခဲ့ကြောင်း ဆိုကြသည်။ လူ့ယဉ်ကျေးမှု တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ လူသားတို့၏ ထာဝရဘုရား အယူအဆသည်လည်း ပို၍ပို၍ ရှင်းလင်းလာသည်။

သို့ဖြစ်ရကား ယင်းသို့သော သတ္တဝါတစ်ယောက်အား ဤစကြဝဠာအတွင်းမှာဖြစ်စေ အပြင်မှာဖြစ်စေ တည်ရှိကြောင်း ယုံကြည်ရန် မဖြစ်နိုင်တော့ချေ။

ဤပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါမျိုးစုံသည် မျိုးရိုးစဉ်ဆက်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကြောင့် ဖြစ်နိုင်သလော။ သိပ္ပံပညာရှင်တို့ ဖော်ထုတ်ခဲ့သည့် ဤဓာတုရုပ်ပိုင်းဖြစ်စဉ်အားလုံးမှာ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် နည်းလမ်းအပြစ်အသုံးပြုနိုင်သောအရာများ ဖြစ်သော်လည်း ယင်းတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီး၌တည်ရှိသော သိမ်မွေ့သည့် ခြားနားချက်များနှင့် ကျယ်ပြန့်သည့် မတူညီမှုများအတွက် လုံးဝဥသည့် တာဝန်ယူ(ဖြေရှင်း)နိုင်မည် မဟုတ်ချေ။ ကိုယ်ခန္ဓာအားဖြင့်တူညီပြီး တူညီသည့်မျိုးဗီဇကို ရရှိကြလျက် တူညီသည့် ပြုစုစောင့်ရှောက်မှုအခွင့်အရေးရရှိကြသော ထပ်တူညီ အမြွှာများသည် အဘယ်ကြောင့် ဗီဇစိတ်ရင်း ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့်အသိဉာဏ်

လုံးဝကွဲပြား ခြားနားရသနည်း။

မျိုးဗီဇတစ်ခုတည်းဖြင့် ယင်းကွဲပြားခြားနားမှု မျိုးစုံကို မရှင်းပြနိုင်ချေ။ အတိအကျဆိုမူ မျိုးဗီဇအကြောင်းတရားသည် ယင်း(အမြွှာပူး) တို့၏ ခြားနားမှုအများစုကိုထက် ဆင်တူညီမှုများကိုသာ ပိုမိုယုတ္တိရှိစွာ ဆိုသည်။ မိဘများထံမှ ဆက်ခံရရှိသည့် အလွန်အလွန်သေးငယ်လှပြီး တစ်လက်မ၏ သန်းပေါင်းသုံးဆယ်ပုံ တစ်ပုံမျှလောက်ရှိသော ဓာတုရုပ် ဝတ္ထုမျိုးစေ့သည် လူသား၏ ရုပ်ပိုင်းတည်ဆောက်မှုအတွက် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကိုသာ ရှင်းပြနိုင်သည်။ ပိုမိုရှုပ် ထွေးပြီး သိမ်မွေ့နက်နဲသည့် စိတ်ပိုင်း၊ အသိဉာဏ်၊ ကိုယ်ကျင့်တရားခြားနားမှုတို့နှင့် ပတ်သက်၍မူ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အသိပညာ ပွင့်လင်းရန် များစွာ လိုသေးသည်။ မျိုးဗီဇသီအိုရီသည် ရှည်လျားသည့် မိကောင်းဖခင်မျိုးရိုး စဉ်ဆက်အတွင်း ရာဇဝတ်သား မွေးဖွားလာခြင်း၊ မကောင်းသတင်း ကျော်စောသည့် မိသားစု၌ သူတော်စင် သို့မဟုတ် မြင့်မြတ်သူ မွေးဖွားလာခြင်း၊ အရွယ်နှင့် မလိုက်အောင် ထူးချွန်သည့် ကလေးများ၊ ထူးချွန်ထက်မြက်သူများနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဆရာအရှင်များ မွေးဖွားလာခြင်းတို့အပေါ် ကျေနပ်လောက်အောင် အဖြေပေးနိုင်စွမ်းမရှိချေ။

ဗုဒ္ဓဝါဒအလိုအရမူ ယင်းသို့ဖြစ်ခြင်းသည် မျိုးရိုးဗီဇ၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ သဘာဝနှင့် ဖန်တီးဓမ္မတို့ကြောင့်သာမက ကျွန်ုပ်တို့၏ ပြုမူဆောင်ရွက်မှု နောက်တစ်မျိုးဆိုရမူ ကျွန်ုပ်တို့ ဆက်ခံရရှိသည့် အတိတ်က ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ယခု ပြုလုပ်ချက်များ၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင် လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ဖျော်ရွှင်မှု စိတ်ဆင်းရဲမှုတို့အတွက် ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင်တွင် တာဝန်ရှိသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ ငရဲကို ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင် တည်ဆောက်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ နတ်ပြည်ကို ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင် ဖန်ဆင်းသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ကျွန်ုပ်တို့ကံကြမ္မာ၏ ဗိသုကာများ ဖြစ်ကြသည်။ အချုပ်အစားဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင်ပင် ကျွန်ုပ်တို့၏ ကံ (အပြုအမူ)များ ဖြစ်သည်။

အခါတစ်ပါး၌ သုဘအမည်ရှိ လုလင်ငယ်တစ်ယောက်သည် ဗုဒ္ဓထံ

ချဉ်းကပ်ပြီး အဘယ်အကြောင်းတရားကြောင့် လူသား သတ္တဝါများ အတွင်း အနိမ့်အမြင့်သဘောရှိရသနည်းဟု မေးမြန်းခဲ့သည်။

၎င်းကဆက်လက်၍ ‘အကြောင်းမှာ လူသားတို့အကြား အသက်ရှည်သူ အသက်တိုသူ၊ ကျန်းမာသူ နာမကျန်းသူ၊ ရုပ်ချောသူ ရုပ်ဆိုးသူ၊ အာဏာရှိသူ အာဏာမဲ့သူ၊ ဆင်းရဲသူ ချမ်းသာသူ၊ အဆင့်အတန်းနိမ့်သူ မြင့်သူ၊ အသိဉာဏ် ကင်းမဲ့သူ အသိဉာဏ်ကြွယ်ဝသူများကို တွေ့ရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်’ ဟု လျှောက်ထားသည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က အောက်ပါအတိုင်း အတိုချုပ်ဖြေကြားသည် ‘သက်ရှိသတ္တဝါအားလုံးသည် ၎င်းပြုလုပ်သော ကံကို ပိုင်ဆိုင်ကြ၏။ ကံ၏အမွေကို ခံကြရ၏။ ကံသာလျှင် အကြောင်းတရားရှိ၏။ ကံသာလျှင် ဆွေမျိုးဖြစ်၏။ ကံသာလျှင် ကိုးကွယ်မိခိုရာဖြစ်၏။ ကံတရားသည် အနိမ့်အမြင့်အားဖြင့် သတ္တဝါအားလုံးကို ခွဲခြားပေး၏။’

ယင်းနောက် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က ကိုယ်ကျင့်တရား ကြောင်းကျိုးနိယာမအရ ယင်းသို့သော ကွဲပြားခြားနားချက်များ၏ အကြောင်းတရားကို ရှင်းလင်းဖော်ပြတော်မူသည်။

သို့ဖြင့် ဗုဒ္ဓဝါဒရူထောင့်အရ ကျွန်ုပ်တို့၏ မျက်မှောက် စိတ်အခြေအနေ၊ အသိပညာ၊ ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် စရိုက်လက္ခဏာ ခြားနားမှုများသည် အတိတ်ပစ္စုပ္ပန် နှစ်ရပ်လုံးနှင့်ဆိုင်သော ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင်၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်နှင့် စိတ်စေတနာများကြောင့် အဓိကဖြစ်ရသည်။

ကမ္မ(ကံ)ဟူသည် စာပေနည်းအရ ပြုလုပ်မှုဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ယင်း၏တရားကိုယ်မှာ ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ဖြစ်သည်။ ကမ္မ(ကံ)သည် ကောင်းဆိုးနှစ်မျိုးကို တည်ဆောက်သည်။ ကောင်းသောကံသည် ကောင်းသောအရာကို ဖြစ်စေသည်။ မကောင်းသောကံသည် မကောင်းသောအရာကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ကျေနပ်နှစ် သက်မှုသည် ကျေနပ်နှစ်သက်မှုကိုဆွဲငင်သည်။ ဤသည်မှာ ကမ္မနိယာမဖြစ်သည်။

^၁ စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သုတ်အမှတ် - ၁၃၅။

အခန်း ၇

တမလွန်ဘဝ

ကမ္မသတ္တိ တည်ရှိနေသရွေ့ တမလွန်ဘဝရှိသည်။ အကြောင်းမူ သတ္တဝါဟူသည် ယင်းမမြင်နိုင်ကောင်းသော ကမ္မသတ္တိ၏ မြင်နိုင်ကောင်းသော သရုပ်သဏ္ဍာန် ပေါ်လွင်လာမှုဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ သေခြင်းဟူသည် မတည်မြဲသော သဘာဝ၏ ခဏတာ ဆုံးခန်းတိုင်ခြင်းမှတစ်ပါး အခြားမဟုတ်ချေ။ ဤဘဝသေခြင်းသည် ဤသတ္တဝါဟူသော အရာ၏ လုံးဝချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်း မဟုတ်ချေ။ ဇီဝရုပ်ခန္ဓာ ပြတ်စဲသွားသော်လည်း ယင်းဘဝကို ယခုအချိန်ထိ ဖြစ်ပေါ်စေသော ကမ္မသတ္တိမူကား ပျက်စီးသွားခြင်းမရှိချေ။ မတည်မြဲသော ရုပ်ခန္ဓာ ပြိုကွဲပျက်စီးခြင်းဖြင့် လုံးဝထိခိုက်ခြင်းမရှိဘဲ ကမ္မသတ္တိသည် ကျန်ရှိနေမြဲဖြစ်သောကြောင့် မျက်မှောက်ဘဝ သေခါနီး စိတ္တက္ခဏ ကုန်ဆုံးသွားခြင်းသည် နောက်ဘဝ တစ်ခု၌ နောက် စိတ္တက္ခဏအသစ်တစ်ခုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ အမြစ်တွယ်ပြီး တမလွန်ဘဝ ပြန်လည်မွေးဖွားမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်မှာ ယင်းကံတရားဖြစ်သည်။ အတိတ်ကံသည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ တစ်ဖန်မွေးဖွားမှုကို ဖြစ်စေသည်။ တစ်ဖန် အတိတ်ကံနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ပစ္စုပ္ပန်ကံသည် အနာဂတ် (ဘဝတစ်ခု)ကို ဖြစ်ပေါ်စေပြန်သည်။ ပစ္စုပ္ပန်သည် အတိတ်၏သားရတနာဖြစ်ပြီး အပြန်အလှန်အားဖြင့် ယင်းသည် အနာဂတ်၏ မိဘများဖြစ်လာသည်။

အကယ်၍ ကျွန်ုပ်တို့သည် အတိတ်ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ်ဘဝရှိသည်ဟုဆိုပါက 'ဘဝ၏ မူလအစ မည်သို့ဖြစ်သနည်း' ဟူသော အထောက်အထားမဲ့ တိမ်မြုပ်နက်နဲသောပြဿနာနှင့် ချက်ချင်း ရင်ဆိုင်ရမည်။

ဘဝ၏ မူလအစရှိရမည် သို့တည်းမဟုတ် ဘဝ၏မူလအစ မရှိနိုင်။

ယင်းပြဿနာကို ဖြေရှင်းရာ၌ ပညာရှင်အုပ်စုတစ်စုက စွမ်းအားတစ်ရပ် သို့မဟုတ် အနန္တ စွမ်းအားရှင်အဖြစ် ယူဆခံရသော ထာဝရ

ကို ပေးသည်။ သိပ္ပံနည်းကျ ကလာပ်စည်း မျိုးဗီဇသီအိုရီနှင့် အမြာပူးနှစ်ယောက်၏ ရုပ်ပိုင်းတူညီမှုသည် ဤနိယာမအရဖြစ်နိုင်သည်။

၄) စိတ္တနိယာမ၊ စိတ်ဖြစ်စဉ် နိယာမ။ ဥပမာ - စိတ်တို့၏ဖြစ်စဉ်၊ စိတ်စွမ်းအင် စသည်။

၅) ဓမ္မနိယာမ၊ ဓမ္မသဘာဝဖြစ်စဉ်။ ဥပမာ - နောက်ဆုံးဘဝ၌ ဗောဓိသတ္တတစ်ဆူ ပွင့်ပေါ်လာခြင်းကဲ့သို့သော သဘာဝတရား၊ ကမ္ဘာ့ဆွဲငင်အား စသည်။

စိတ် သို့မဟုတ် ရုပ်သဘာဝတိုင်းကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် နိယာမဖြစ်သည့် အလုံးစုံချင့်မိသော ဖော်ပြပါဖြစ်စဉ်ဦးပျက်ဖြင့် ရှင်းပြနိုင်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ကံဟူသည် စကြဝဠာအတွင်း တည်ရှိနေသည့် ဖော်ပြပါ သဘာဝနိယာမဦးပျက်အနက် တစ်ခုသာဖြစ်သည်။ ကံဟူသည် သဘာဝဖြစ်စဉ်တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်သည်ဆိုလိုက်သဖြင့် ယင်းသဘာဝဖြစ်စဉ်ကို ချမှတ်ပေးသူရှိရမည်ဟု မဆိုလိုချေ။ ကမ္ဘာ့ဆွဲငင်အားကဲ့သို့သော သာမန် သဘာဝနိယာမများသည် ယင်းသဘာဝနိယာမကို ချမှတ်မည့်သူ မလိုချေ။ ယင်းနိယာမသည် လွတ်လပ်သည့် ပြင်ပအုပ်ချုပ်သူအဖွဲ့၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမရှိဘဲ မိမိ၏နယ်ပယ်အတွင်း ဆောင်ရွက်သည်။

ဥပမာဆိုသော် မီးသည် ပူရမည်ဟု မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ စီမံသည်မဟုတ်ချေ။ ရေသည် မျက်နှာပြင်ပေါ်၌ ညီနေရမည်ဟု မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မှ အမိန့်ပေးသည် မဟုတ်ချေ။ ရေ၌ ဟိုက်ဒရိုဂျင် နှစ်ဆ အောက်ဆီဂျင် တစ်ဆပါရမည်ဖြစ်ပြီး အေးမြခြင်းသည် ၎င်းပိုင်ဆိုင်သော သတ္တိဖြစ်ရမည်ဟု မည်သည့် သိပ္ပံပညာရှင်ကမှ အမိန့်ပေးသည်မဟုတ်ချေ။ ယင်းတို့မှာ သူ့အလိုလိုဖြစ်နေသော သဘာဝလက္ခဏာများ ဖြစ်ကြသည်။ ကံဟူသည် ကျွန်ုပ်တို့ မျှော်လင့်ချက်မဲ့စွာ လက်မြောက်အရှိပေးရမည့် စိတ်ကူးယဉ် မသိမမြင်နိုင်သော စွမ်းအင် တစ်ခု၏ ခြယ်လှယ်ခြင်းခံရသော ယုံကြည်မှု သို့မဟုတ် ယင်းသို့ခြယ်လှယ်ခံရမှုကို မျက်စိမှိတ်လက်ခံမှုလည်း မဟုတ်ချေ။ ယင်းသည် တစ်စုံတစ်

ယောက်၏ ကိုယ်တိုင်အပြုအမူအတွက် တန်ပြန်သက်ရောက်မှု ဖြစ်၍ သူသည် တစ်စုံတစ်ခုသော အတိုင်းအတာအထိ ကံအကြောင်းတရားကို ရှောင်လွှဲရန်ဖြစ်နိုင်သည်။ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ရှောင်လွှဲနိုင်သနည်းဟူသည်မှာ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အပေါ်၌သာ တည်မှီသည်။

ကံအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများအတွင်း ကောင်းချီးပေးခြင်းများနှင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းများဟူသော စကားစုများကို ထည့်သွင်းခွင့် မပြုသင့်ကြောင်း ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒအဖို့မူ ဖန်ဆင်းခံပုဂ္ဂိုလ်များအား စိုးမိုးပြီး ယင်း(စိုးမိုးမှု)ကြောင့် ဆုလာဘ်နှင့် ဒဏ်ပေးတတ်သော အနန္တတန်ခိုးရှင်တည်ရှိမှုကို အသိအမှတ်မပြုချေ။ ယင်းနှင့်ဆန့်ကျင်လျက် ဗုဒ္ဓဝါဒီတို့သည် မိမိတို့တွေ့ကြုံခံစားရသည့် စိတ်ဆင်းရဲမှုနှင့် ပျော်ရွှင်မှုတို့သည် မိမိတို့ပြုလုပ်သော ကောင်းမှုနှင့် မကောင်းမှုတို့၏ သဘာဝရလဒ်ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်ကြသည်။ ကမ္မသဘာဝတွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်သော တန်ပြန်ခံရသော အခြေခံရှိကြောင်း ဖော်ပြရမည်ဖြစ်သည်။

ကံတရား၌ ရှိနေသောသဘာဝကား သင့်တော်သော အကျိုးဆက်ကို ဖြစ်ပေါ်စေမည့် ဖြစ်နိုင်ခြေဖြစ်သည်။ အကြောင်းတရားသည် ယင်း၏အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အကျိုးတရားက ယင်း၏ အကြောင်းတရားကို ရှင်းပြသည်။ မျိုးစေ့က အသီးကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ယင်းအသီးက အစေ့နှင့်အသီးတို့ကြား အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြသည်။ ထိုအတူပင် ကံနှင့် ယင်းတို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုတို့ ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုရှိသည်။ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရား၌ ပွင့်လန်းနေပြီးသား ဖြစ်သည်။

ကမ္မဝါဒကို ပြည့်စုံစွာယုံကြည်သူ ဗုဒ္ဓဝါဒီတစ်ယောက်အဖို့ ကယ်တင်ခံရရန် အခြားပုဂ္ဂိုလ် တစ်ယောက်ထံ၌ ဆုတောင်းခြင်း မပြုဘဲ ယင်း ကမ္မဝါဒသည် မိမိကိုယ်ကို အားကိုးရန် သင်ကြားသည့်အတွက် မိမိ၏စင်ကြယ်မှုအတွက် မိမိအပေါ်မှာသာ တည်မှီကြောင်း နှစ်နှစ်ကာကာ ယုံကြည်သည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် တစ်ယောက်အား ဖြေသိမ့်မှု၊ မျှော်လင့်ချက်၊ မိမိကိုယ်ကို မှီခိုအားထားမှုနှင့် ကိုယ်ကျင့်သီလ ပြည့်စုံမီးမှုသတ္တိတို့ကို ပေးသည်မှာ ကံကိုယုံကြည်သည့် တရားအဆုံးအမပင်ဖြစ်သည်။ ‘မိမိ၏လုံ့လကို ပြည့်စုံစေ၍ ၎င်း၏ စိတ်ဓာတ်ပြင်းပြမှုကို ထွန်းညှိပေးပြီး’ ၎င်းအား ထာဝစဉ် ကြင်နာစေ၊ သည်းခံစေ၊ ညှာတာထောက်ထားစေသည်မှာ ကံယုံကြည်ချက်(ကြောင့်)ဖြစ်သည်။ မကောင်းမှုမှ ရှောင်ရှားရန် ကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ရန်နှင့် မည်သည့် ပြစ်ဒဏ်ခတ်မှု ကိုမှ ကြောက်ရွံ့ဖွယ် မည်သည့် ကောင်းချီးပေးခံရမှုကိုမှ မျှော်လင့်ဖွယ် မလိုဘဲ လူကောင်းတစ်ယောက်ဖြစ်ရန် မိမိအား တိုက်တွန်းပေးသည်မှာ လည်း မြဲမြံသော ဤကံယုံကြည်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခပြဿနာ သို့မဟုတ် အခြားဘာသာတရားများ၏ စီမံချမှတ်ပြီးသား ကြမ္မာတုဆိုသောအရာ၏ လျှို့ဝှက်ချက်နှင့် အထူးသဖြင့် လူသားတို့၏ မညီမျှမှုတို့ကို ဖြေရှင်းနိုင်သည်မှာ ကမ္မဝါဒပင်ဖြစ်သည်။

ကမ္မနှင့် ဘဝသံသရာကို နဂိုမှန်အဆိုအဖြစ် လက်ခံသည်။

တမလွန်ဘဝရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဆက်သွယ်မှုနိယာမများနှင့်အညီ ဖြစ်ပွယ်ရှိသည့် အလိုအလျောက် ၎င်းတို့၏ အတိတ်ဘဝမှတ်ဉာဏ်ကို တိုးတက်စေပြီး ၎င်းတို့၏ လွန်ခဲ့သောဘဝ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို သတိ ရသူအချို့လည်း ရှိကြသည်။ ယင်းသို့သော ဖြစ်ရပ်များမှာ ရှားပါးသော် လည်း စမ်းသပ်ခံနိုင်ပြီး လေးစားထိုက်သည့် ဖြစ်ရပ်အနည်းအကျဉ်း သည် အတိတ်ဘဝ ယူဆချက်အား မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိသည်။ ထိုအတူပင် ယုံကြည်လောက်သော အချို့ခေတ်သစ် စိတ်ဗဟိုပုဂ္ဂိုလ် များ၊ အသီးသီးနှင့် အနှံ့အပြားသော ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဖြစ်ရပ်ဆန်း အတွေ့ အကြုံများ ရှိကြသည်။

အိပ်မော့ချ အခိုက်အတံ့တွင် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ၎င်းတို့၏ အတိတ်ဘဝအတွေ့အကြုံများနှင့် ပတ်သက်မှုရှိကြပြီး အချို့မှာ အခြား ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အတိတ်ဘဝဖြစ်ရပ်များကို ပြောပြနိုင်ပြီး ရောဂါများကိုပင် ကုသပေးနိုင်ကြသည်။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် အတိတ်ဘဝဖြင့်သာ ရှင်းပြနိုင် သည့် ဖြစ်ရပ်ဆန်းအချို့ ရရှိကြသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ တစ်ခါတစ်ရံမျှ မတွေ့ဖူးသော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့နှင့် အ လွန်ရင်းနှီးကြောင်း အလိုအလျောက်ခံစားမိသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကို မည်သို့ သော အကြောင်းကြောင့် မကြာခဏတွေ့ကြရသနည်း။ ထိုထိုသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အလွန် ပြည့်စုံစွာ ကျွမ်းဝင်ကြောင်း ပြန်လည်ခံစားနိုင် သည့် နေရာဒေသများသို့ အဘယ်ကြောင့် မကြာခဏလည်ပတ်မိကြသ နည်း။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က အောက်အတိုင်း မိန့်တော်မူသည် -

‘အတိတ်ဘဝက အတူပေါင်းသင်း နေထိုင်ဖူးခြင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ တစ်ယောက်အကျိုး တစ်ယောက် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကြောင့် ရေထဲ၌ ကြာပန်းကဲ့သို့ ယခင်ကချစ်ခင်မှုမေတ္တာတရား ပေါက်ပွား၍ လာသည်။’

^၀ Gina Cerminara ၏ *Marny Mansions and The World Within* ကို ဖတ်ပါ။

ဘုရားသခင်အား ဘဝ၏မူလအစဖြစ် ဆိုသည်။

အခြားအုပ်စုတစ်ခုကမူ ယင်းသို့သော ပထမမူလအစကို ငြင်းဆို သည်။ အကြောင်းမူ သိသာထင်ရှားသည့် အတွေ့အကြုံအရ ယင်း ပထမဆုံးသော အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားဖြစ်လာပြီး ယင်း အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရား ပြန်ဖြစ်လာပြန်သောကြောင့် တည်း။ ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်စက်ဝန်းတွင် ပထမဆုံးသော အကြောင်းတ ရားဟူသည်မှာ သိမြင်နိုင်ကောင်းသော အရာမဟုတ်ချေ။ ပထမအုပ်စု အလိုအရ ဘဝသည် အစရှိ၏။ ဒုတိယအုပ်စု အလိုအရမူ ဘဝသည် အစမရှိဟူ၍ ဖြစ်သည်။

သိပ္ပံနည်းကျ ရှုထောင့်အရသော် ကျွန်ုပ်တို့သည် မိဘများထံမှ ရသည့် ဖိုမျိုးဥနှင့် မမျိုးဥတို့မှ တိုက်ရိုက် ပေါက်ပွားလာကြသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်၍ သက်ရှိတစ်ခုသည် အခြားသက်ရှိတစ်ခုထက် စောစီးစွာ ဖြစ်ပေါ်သည်။ သက်ဦးဘဝ (ပရိတိုပလာဇမ်)၏ မူလဘူတနှင့်စပ်၍ သိပ္ပံပညာရှင်တို့သည် မသိကျိုးကျွံပြုကြသည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒအလိုအရမူ ကံဖြင့်အစပြု၍ (ကမ္မယောနိ) မွေးဖွားကြ သည်။ မိဘများသည် သေးငယ်သည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကလာပ်စည်း တစ်ခုကို ပေးရုံမျှသာဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် သတ္တဝါတစ်ခုသည် အခြား သတ္တဝါတစ်ခုထက် စောစီးစွာ ဖြစ်ပေါ်သည်။ ပဋိသန္ဓေအခိုက်အတန့်၌ သန္ဓေ သားတစ်အား သက်ဝင်လှုပ်ရှားစေသည့် သက်ဦး စိတ်ဝိညာဉ် ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်မှာ အတိတ်ကံတရား ဖြစ်သည်။ လူသားအဖြစ် တည်ဆောက်သည့် အရာသုံးခု ပြည့်စုံသွားစေရန် စိတ်ပိုင်းသဘာဝနှင့် တည့်ရှိပြီး ရုပ်သဏ္ဍာန်ပမာဏ၌ အသက်ဇီဝသဘောကို ဖြစ်ပေါ်လာစေ သည်မှာ အတိတ်ဘဝတွင် ပြုခဲ့ပြီးဖြစ်သည့် မမြင်နိုင်ကောင်းသော ယင်း ကမ္မသတ္တိပင် ဖြစ်သည်။

သတ္တဝါတစ်ယောက် ဤနေရာတွင် မွေးဖွားရန်အတွက် တစ်နေ ရာရာ၌ သတ္တဝါတစ်ယောက် သေရမည်ဖြစ်သည်။ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ခန္ဓာငါးပါး သို့မဟုတ် ရုပ်နာမ်သဘာဝ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဟု အတိအကျ

အဓိပ္ပာယ်ရသည့် သတ္တဝါတစ်ယောက် မွေးဖွားခြင်းသည် သတ္တဝါတစ်ယောက် အတိတ်ဘဝတစ်ခု၌ သေဆုံးခြင်းဟု ဆိုခြင်းနှင့် တူညီသည်။ လောကဝေါဟာရအားဖြင့် ဥပမာဆိုရမူ တစ်နေရာ၌ နေထွက်ခြင်းသည် နောက်တစ်နေရာ၌ နေထိုင်ခြင်းဟု ဆိုလိုရာရောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ဤပဟေဠိဆန်ဆန် ဖော်ပြချက်အပေါ် ဘဝကိုလှိုင်း (wave) တစ်ခုအဖြစ်ရှုမြင်ပြီး တိုက်ရိုက် တစ်ဆက်တည်းဖြစ်စဉ်အတန်းတစ်ခုအဖြစ် မယူဆခြင်းဖြင့် ပိုမိုကောင်းစွာ နားလည်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မွေးဖွားခြင်းနှင့် သေခြင်းတို့မှာ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတည်း၏ ဖြစ်ပေါ်မှုအဆင့် နှစ်မျိုးသာ ဖြစ်သည်။ မွေးဖွားခြင်းသည် သေခြင်း ထက်အလျင်မြန်ပြီး အခြားတစ်နည်းဆိုမူ သေခြင်းသည် မွေးဖွားခြင်း မတိုင်မီဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီး၏ ဘဝဖြစ်စဉ်နှင့် ပတ်သက်သော ဤဆက်တိုက် မွေးသေဖြစ်စဉ်သည် ဘာသာရေးဝေါဟာရ သံသရာဟုခေါ်သော အစဉ်မပြတ် လှည့်လည်ခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ဘဝ၏ ပထမဆုံးသော အဆုံးစွန် မူလအစကား အဘယ်နည်း။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က အောက်ပါအတိုင်း မြွက်ဟတော်မူသည် -
'ဤဘဝသံသရာကား အဆုံးမရှိ။ အဝိဇ္ဇာ အမှောင်ဖြင့် ပိတ်ဖုံးခံရပြီး တဏှာရမ္မက်ဖြင့် မြှေးယှက်ခြင်းခံကြရလျက် ဟိုဘဝသည်ဘဝ သွားလာနေကြရကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ ရှေးဦး မူလအစကို မသိမြင်နိုင်'။

ယင်းဘဝရေအယဉ်သည် အဝိဇ္ဇာ တဏှာဟူသော ညွှန်ရေဖြင့် ဖြည့်လောင်းထားသရွေ့ ထာဝစဉ် စီးဆင်းသည်။ ယင်းတရားနှစ်ပါးကို အလုံးစုံဖြတ်တောက်ပြီးသော အခါကျမှသာ အကယ်၍ အလိုရှိမည်ဆိုလျှင် ထိုရေအလျဉ်၏ ရေစီးပြတ်စဲလျက် ဘုရားရဟန္တာတို့ကဲ့သို့ ဘဝတစ်ဖန် ဖြစ်ပေါ်မှု ကုန်ဆုံးသည်။ ဤဘဝဖြစ်စဉ်သည် အဝိဇ္ဇာ တဏှာဖြင့် ပြည့်နေစဉ်အခါ မသိမြင်နိုင်သော အဆင့်ဖြစ်သဖြင့် ဤဘဝရေအလျဉ်၏ အဆုံးစွန်အစကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ချေ။

ဤနေရာတွင် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ဘဝအလျဉ်အစမျှကိုသာ ရည်ညွှန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ စကြဝဠာ၏ မူလဘူတ

နှင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်ကို ဆင်ခြင်တွေးတောရန်မူ သိပ္ပံပညာရှင်များအတွက် ချန်ထားပစ်ခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် လူသားတို့အား ရှုပ်ထွေးစေသည့် ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့်ဒဿနရေးရာ ပြဿနာအားလုံးကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားတော်မမူချေ။ စာရိတ္တသီလနှင့် ဗောဓိဉာဏ်တို့ကို ရည်ညွှန်းခြင်းမရှိသော သီအိုရီအဆိုများ၊ ကြံစည်တွေးတောမှုများနှင့် များစွာ ပတ်သက်တော်မမူချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် မိမိကို ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်သူများထံမှ မျက်ကန်းယုံကြည်မှုကို တောင်းဆိုတော်မမူချေ။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ဒုက္ခနှင့် ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရေး ပြဿနာကိုသာ အဓိက စဉ်းစားတော်မူသည်။ ယင်း လက်တွေ့ကျသည့် အထူးရည်ရွယ်ချက်အမြင်ဖြင့်သာ ယင်းနှင့် မပတ်သက်သော အခြားအကြောင်းအရာအားလုံးကို လုံးဝ မသိကျိုးကျွံပြုခဲ့သည်။

သို့တစေ အတိတ်ဘဝတစ်ခုရှိသည်ဟူသောအချက်ကို ကျွန်ုပ်တို့မည်သို့ ယုံကြည်ရမည်နည်း။

ဗုဒ္ဓဝါဒီတို့ ကိုးကားဖော်ပြသည့် ဘဝတစ်ဖန် ပြည်လည်မွေးဖွားခြင်းကို ထောက်ခံသော အဖိုးအတန်ဆုံး အထောက်အထားမှာ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ပင်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ ဗုဒ္ဓသည် အတိတ်နှင့် အနာဂတ်ဘဝများကို မြင်နိုင်စွမ်းသော အသိဉာဏ်ကို တိုးတက်အောင် ပွားများခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓ၏ ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည့် ဗုဒ္ဓ၏ တပည့် သာဝကများသည်လည်း ယင်းအသိပညာကို တိုးတက်အောင် ပွားများနိုင်ခဲ့ကြပြီး ၎င်းတို့၏ အတိတ်ဘဝများကို အလွန်ကြီးမားများပြားသည့် အတိုင်းအတာအထိ သိနိုင်စွမ်းရှိကြသည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်မတိုင်မီ အချို့သော အိန္ဒိယရသေ့များပင် ဒိဗ္ဗစက္ခု (အဝေးမှအဆင်းကို မြင်နိုင်ခြင်း)၊ ဒိဗ္ဗသောတ (အဝေးမှအသံကို ကြားနိုင်ခြင်း)၊ ပရစိတ္တဝိဇာနန (သူတစ်ပါးစိတ်အကြံကို သိနိုင်ခြင်း)နှင့် ပုဗ္ဗေနိဝါသ (အတိတ်ဘဝများကို ပြန်ပြောင်းသတိရခြင်း) စသည်ကဲ့သို့သော စိတ်ပိုင်း တန်ခိုးစွမ်းရည်များကြောင့် ထင်ရှားခဲ့ကြသည်။

အခန်း ၈

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာ

ပဋိစ္စဟူသည် အကြောင်းတရား သို့မဟုတ် အကြောင်းပြု၍၊ သမုပ္ပာဒ်ဟူသည် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း စတင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပာဒ်ဟူသည် အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရခြင်း သို့မဟုတ် အကြောင်းကြောင့် စတင်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပာဒ်ဟူသည် မွေးသေဖြစ်စဉ် ဟောကြားချက်မျှသာ ဖြစ်လျက် ဘဝ၏ အဆုံးစွန်အစကို ဖော်ထုတ်သည့် အဆိုအမိန့် သီအိုရီမဟုတ်ကြောင်း မှတ်သားသင့်သည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပာဒ်သည် ပြန်လည်မွေးဖွားခြင်းနှင့် ဒုက္ခတို့၏ အကြောင်းတရားနှင့် ပတ်သက်သော်လည်း ကမ္ဘာလောက၏ မူလဘူတအစကနေ တရွေ့ရွေ့ပြောင်းလဲမှုကို ဖော်ပြရန် အနည်းငယ်မျှ ကြိုးပမ်းမှု မရှိချေ။

အဝိဇ္ဇာသည် ပထမဆုံးသောဖြစ်စဉ် သို့မဟုတ် ဘဝဘီး၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာသည် မှန်ကန်သော နားလည်မှုမှန်သမျှကို ဖုံးလွှမ်းထားသည်။

သစ္စာလေးပါးတရားကို မသိသော အဝိဇ္ဇာကို အကြောင်းပြု၍ အကောင်းအဆိုး ပြုပြင်ဖန်တီးမှု (သင်္ခါရ)တရားတို့ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အကျိုးတရား ကျိန်းသေပေါက် ရှိရမည်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအမြစ်တွယ်နေသည့် အကောင်းအဆိုး ပြုမှုဖန်တီးမှုများသည် ဘဝကြိမ်ဖန်ဆက်သွားရခြင်းကို ရှည်ကြာရန် အကြောင်းပန်စေသည်။ သို့တစေကောင်းသည့် အပြုအမူများသည် ဘဝ၏မကောင်းမှုများကို ဖယ်ရှားရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။

ပြုမှုလှုပ်ရှားမှုများ (သင်္ခါရ)ကို အကြောင်းပြု၍ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သည်။ ယင်းသည် အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်နှင့် သက်ဆိုင်သည်။

ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် နာမ်နှင့် ရုပ်ဟူသော သတ္တဝါဖြစ်လာသည်။

ယုံကြည်လောက်သော ခေတ်သစ် စိတ်ဖတ်ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အတွေ့အကြုံများ၊ တစ္ဆေသရဲနှင့် ပတ်သက်သော ဖြစ်ရပ်အချို့ စိတ်ချင်းဆက်သွယ်မှုများ၊ တစ်မျိုးစီ ထူးထွေဆန်းပြား များပြားသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ တမလွန်ဘဝနှင့်ဆိုင်သည့် ပြဿနာအား မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိကြသည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်လို ပြီးပြည့်စုံသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဉာဏ်ရည်အဆင့်မြင့် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကမ္ဘာလောက၌ ပေါ်ပေါက်လာကြသည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်များသည် ချက်ချင်း တိုးတက်ပြောင်းလဲခဲ့သလော။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များသည် တစ်ခုတည်းသောဘဝ၏ ထုတ်လုပ်မှု ဖြစ်နိုင်သလော။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသ၊ ပါဏိနိ၊ ကာလီဒီသ၊ ဟိုးမား(Homer)နှင့် ပလေတိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ၊ ရှိတ်စပီးယားကဲ့သို့သော ထူးချွန်သူများ၊ ပီကာဆို(Pascal) မိုးဇတ်(Mozart) ဘီသိုဗင်(Beethoven) ရပ်ဖောလ် (Raphael) ရာမနုဇန် (Ramanujan)စသည်ကဲ့သို့သော ငယ်ရွယ်ထူးချွန်သူများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်တို့ မည်သို့ ဆိုမည်နည်း။

၎င်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်တစ်ခုတည်းဖြင့် မဖြေရှင်းနိုင်ချေ။ ‘သို့မဟုတ်လျှင် ၎င်းတို့၏ အမျိုးအနွယ်သည် ယင်း(တို့၏ထူးခြားမှု)ကို ဖော်ထုတ်လိမ့်မည်၊ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ထက်ပင် ကြီးကျယ်သော ၎င်းတို့၏ နောင်လာနောင်သားသည် ယင်းသို့(ထူးခြားစွာ) ဖြစ်ခြင်းကို ထင်ရှားစေလိမ့်မည်’။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် အတိတ်တစ်ချိန်တွင် မြင့်မြတ်သည့် ဘဝတစ်ခု၌ဖြစ်ပွားခြင်း၊ အလားတူ အတွေ့အကြုံမျိုး ရရှိခဲ့ပွားခြင်း မရှိလျှင် ယင်း မြင့်မြတ်ရင့်ကျက်မှု အတိုင်းအတာသို့ ရောက်နိုင်မည်လော။ ၎င်းတို့သည် ထိုထို မိဘများမှမွေးဖွားပြီး ယင်းသို့သော နှစ်သက်ဖွယ် အကျိုးဆက်များ ရှိလာရခြင်းမှာ တိုက်ဆိုင်မှု တစ်ရပ်မျှသာပေလော။

ဤလူ့လောက၌ ကျွန်ုပ်တို့ နေထိုင်ခွင့်ရှိသော နှစ်ကာလအနည်းငယ်မျှ တစ်နည်းမူ အများဆုံး နှစ်ဆယ်စုစုမျှသည် တမလွန်ဘဝအတွက် မပြည့်စုံသော ပြင်ဆင်မှုတစ်ရပ် သေချာပေါက်ဖြစ်ရမည်။

အကယ်၍ တစ်စုံတစ်ယောက်သည် ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်ကို ယုံကြည်မှု အတိတ်ကို ယုံကြည်ခြင်းမှာ အတော် အတန် ယုတ္တိရှိသည်။ ပစ္စုပ္ပန်သည် အတိတ်၏မျိုးဆက်ဖြစ်ပြီး တစ်ဖန် အပြန်အလှန်အားဖြင့် ယင်းသည် အနာဂတ်၏ မိဘအဖြစ် ရပ်တည်သည်။

အကယ်၍ အတိတ်ဘဝတွင် ကျွန်ုပ်တို့တည်ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ရန် အကြောင်းတရားများရှိမှု ကျွန်ုပ်တို့၏ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ကွယ်ပျောက်ပျက်စီးသွားပြီးနောက် ကျွန်ုပ်တို့ဆက်လက်၍ တည်ရှိရမည်ဟု မယုံကြည်ရန် အကြောင်းတရား မရှိသည်မှာ သေချာသည်။

‘ဤလောက၍ ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းသူတို့မှာ မကြာခဏ အလွန်ကံမကောင်းကြဘဲ ရက်စက်ယုတ်မာသူများ ချမ်းသာနေကြ၏’ ဟူသောအချက်မှာ အတိတ်နှင့် အနာဂတ်ဘဝကို ထောက်ခံသည့် ခွန်အားရှိသော ငြင်းဆိုချက်တစ်ရပ် အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။

အနောက်တိုင်း စာရေးဆရာတစ်ဦးက ဤသို့ ရေးသည် -

‘ကျွန်ုပ်တို့ အတိတ်ဘဝကို ယုံသည်ဖြစ်စေ မယုံသည်ဖြစ်စေ ယင်းသည် တစ်စုံတစ်ရာသော နေ့စဉ်ဘဝ ကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် လူ့အသိဉာဏ်ရှိ ကွက်လပ်တစ်ခုကို ပေါင်းကူးပေးသော ကြောင်းကျိုး ဆီလျော်သည့် တစ်ခုတည်းသော စူးစမ်းလေ့လာမှု တစ်ရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ ယုတ္တိက ယင်းတမလွန်ဘဝနှင့် ကမ္မအယူအဆသည်သာ အမြာပူးများအကြား တည်ရှိသည့် မတူခြားနားမှုအတိုင်းအတာ၊ အလွန် ကန့်သတ်ထားသော အတွေ့အကြုံဖြင့် ရှိတ်စပီးယားကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အမှန်တကယ် မသိရှိနိုင်သည့် လူမျိုးစုံတို့၏ စရိုက်လက္ခဏာများစွာနှင့် ဖြစ်ပွားပုံ မြင်ကွင်းစသည်ကို အံ့ဩလောက်သော တိကျမှုဖြင့် သရုပ်ဖော်နိုင်စွမ်းရှိပုံ၊ ထူးချွန်သူ ပါရမီရှင်များ၏ လုပ်ရပ်များသည် ၎င်း၏တွေ့ကြုံသိရှိမှုကို ထာဝစဉ် ကျော်လွန်ပုံ၊ အရွယ်နှင့်မလိုက်အောင် ထူးချွန်သည့် ကလေးငယ်များ တည်ရှိမှု၊ ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ စိတ်ဓာတ်နှင့် ကိုယ်ကျင့်တရား၊ ဦးနှောက်နှင့် ကိုယ်ခန္ဓာ တည်

တည်ဆောက်မှု၊ အခြေအနေ အကျိုးဆက်များနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် တည်ရှိမှု စသည့် များစွာသော ကွဲပြားမှုများကို ရှင်းပြနိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်’။

တမလွန်ဘဝရှိမှု ဟောကြားချက်ကို စမ်းသပ်လေ့လာမှုဖြင့် မှန်ကန်ကြောင်း သက်သေလည်း မပြနိုင်သကဲ့သို့ မမှန်ကန်ကြောင်း မဖော်ပြနိုင်သော်လည်း သိသာမှန်ကန်သော အချက်တစ်ရပ်အဖြစ် လက်ခံကြောင်း ဖော်ပြရမည်ဖြစ်သည်။

ကံ၏အကြောင်းတရားမှာ သစ္စာလေးပါးတရားကို မသိမှု အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ကြောင်း ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က ဆက်လက်၍ ဟောကြားတော်မူသည်။ သို့ဖြစ်၍ အဝိဇ္ဇာသည် ဘဝတစ်ဖန်ဖြစ်ခြင်းနှင့် သေခြင်းတို့၏ အကြောင်းတရားဖြစ်ပြီး ယင်း အဝိဇ္ဇာသည် အသိပညာ ဝိဇ္ဇာအဖြစ်သို့ ပြောင်းသွားပါက ယင်းမွေးသေသံသရာ ပြတ်စဲခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပြီး ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု၏ အကျိုးဆက်ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြင့် အနှစ်ချုပ်၍ ဖော်ပြနိုင်သည်။

အခန်း ၉

အနတ္တ သို့မဟုတ် ဝိညာဉ်ကောင်မရှိ

ယင်းဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ ပြန်လည်မွေးဖွားခြင်း အယူအဆကို မပြောင်းလဲသော အတ္တဝိညာဉ်ကောင် ကိုယ်ခန္ဓာကူးပြောင်းခြင်းနှင့် ယင်းဝိညာဉ်ကောင်၏ မပြောင်းလဲသောရုပ်ဝတ္ထု ပြန်လည်မွေးဖွားခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့် လူဝင်စား သီအိုရီနှင့် မတူကြောင်း ခွဲခြားမှတ်သားသင့်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ထာဝရတရားသခင် (ဗြဟ္မာ) ဖန်ဆင်းသည့် သို့မဟုတ် ပရမအတ္တမှ ခွဲထွက်လာသည့် မပြောင်းလဲသော ထာဝရဝိညာဉ်ကောင် (ဇီဝအတ္တ) တည်ရှိမှုကို ငြင်းဆိုသည်။

လူသား၏အနှစ်သာရဟုဆိုသော မသေသော ဝိညာဉ်ကောင်သည် တည်မြဲသည်ဆိုလျှင် အနိမ့်အမြင့် မရှိနိုင်တော့ချေ။ ထို့ပြင် ‘အဘယ်ကြောင့် အတ္တဝိညာဉ်ကောင် အမျိုးမျိုးသည် ထူးခြားစုံလင် ပေါ်ထွက်လာသနည်း’ ဟူသည် ကို နားမလည်နိုင်တော့ချေ။

ထာဝရကောင်းကင်ဘုံ၌ အဆိုးမဲ့ပျော်ရွှင်မှုနှင့် ထာဝရရေ၌ အဆိုးမဲ့ ညှဉ်းဆဲခံရမှု တည်ရှိခြင်းကို သက်သေပြရန် မကောင်းသည့် အတ္တဝိညာဉ်ကောင် လုံးဝလိုအပ်သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ငရဲမှာ ပြစ်ဒဏ်ပေးပြီး ကောင်းကင်ဘုံမှာ ဆုပေးခြင်းဟူသည် မည်သို့ဖြစ်သနည်း။

ဘာထရန်ရပ်ဆယ်လ် (Bertrand Russell) ရေးသားခဲ့သည်ကို ဖော်ပြသင့်သည် ‘ဝိညာဉ်ကောင်နှင့် ကိုယ်ခန္ဓာအကြား ဟောင်းနွမ်းသော ခြားနားမှုမှာ များစွာ ကွယ်ပျောက်သွားပြီး ဖြစ်၏။ အကြောင်းမူ ရုပ်သည် ယင်း၏ အစိုင်အခဲတည်ရှိမှု ပျောက်ဆုံးသွားသောကြောင့်တည်း။ စိတ်ပညာသည် သိပ္ပံနည်းကျဖြစ်ရန် စတင်ကာမျှသာရှိသေး၏။ သေခြင်းမဲ့မှုကို ယုံကြည်သည့် မျက်မှောက်ခေတ် စိတ်ပညာအခြေအနေသည် အနည်းငယ်မျှပင် သိပ္ပံပညာ၏ ထောက်ခံမှုကို မရသေးချေ။’

မနွေကင်နှင့် ယနွေကင် တစ်ယောက်တည်း အတူတူဖြစ်ခြင်း၌ ယုတ္တိအကြောင်းတရား အချို့ရှိသည်မှာ သေချာပြီး ပိုမိုရှင်းလင်းသည့်

အာယတနခြောက်ပါးတို့မှာ ယင်းနာမ်ရုပ်တို့၏ မရှောင်လွှဲနိုင်သော အကျိုးဆက်ဖြစ်သည်။

ယင်းအာယတန ခြောက်ပါးကြောင့် ထိတွေ့မှု ဖဿ(ခြောက်ပါး) ဖြစ်သည်။ ဖဿသည် ခံစားမှု(ဝေဒနာ)ခြောက်ပါးကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတ ဖဿ ဝေဒနာဟူသောငါးမျိုးသည် အတိတ်ဘဝ၏ အကျိုးဆက်များဖြစ်ပြီး ဘဝ၏ အပြုခံပိုင်း ဖြစ်သည်။

ခံစားမှု (ဝေဒနာ)ကြောင့် တပ်မက်မှု (တဏှာ)ဖြစ်ပေါ်သည်။ တဏှာကြောင့် စွဲလမ်းမှု (ဥပါဒါန)ဖြစ်ပေါ်သည်။ ယင်းသည် ကမ္မ (ဘဝ) ၏အကြောင်းတရားဖြစ်ပြီး ယင်းသည် အပြန်အလှန်အားဖြင့် အနာဂတ်ဘဝပြန်လည် မွေးဖွားမှု (ဇာတိ)ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ မွေးဖွားလာခြင်းသည် အိုခြင်းသေခြင်း (ဇရာမရဏ)တို့၏ မရှောင်လွှဲနိုင်သော အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။

အကြောင်းကြောင့် အကယ်၍ အကျိုးတရားဖြစ်လာသည်ဆိုလျှင် အကြောင်းပြတ်စဲသွားမှု အကျိုးလည်း ပြတ်စဲရမည်ဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်စဉ်ကို ပြောင်းပြန်လှန်လိုက်မှု ယင်းဖော်ပြချက်ရှင်းလင်းစေလိမ့်မည်။

အိုခြင်းနှင့် သေခြင်းသည် သိစိတ်နှင့် ရုပ်ရှိသော ဇီဝသက်ရှိတွင် ဖြစ်နိုင်သည်။ ယင်းသို့သော ဇီဝသက်ရှိ သဘောတရားသည် မွေးဖွားရမည်၊ သို့ဖြစ်၍ ယင်း(ဇီဝသက်ရှိ)သည် မွေးဖွားခြင်းကို ကြိုတင်၍ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ သို့ရာတွင် မွေးဖွားခြင်းသည် အတိတ်လုပ်ရပ်များ သို့မဟုတ် အတိတ်ကံ၏ မရှောင်လွှဲနိုင်သော အကျိုးဆက်ဖြစ်သည်။ ကံသည် တပ်မက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော စွဲလမ်းမှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ ယင်းသို့သော တပ်မက်မှုသည် ခံစားမှုဝေဒနာ တည်ရှိမှုသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ဝေဒနာသည် ပသာဒရုပ်များနှင့် ယင်း၏အာရုံတရားများအတွင်း ထိတွေ့မှု၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းဝေဒနာသည် နာမ်နှင့်ရုပ်မရှိဘဲ မတည်ရှိနိုင်သော ပသာဒရုပ်များကို ကြိုတင်၍ ထောက်ပံ့ပေးသည်။ နာမ်သဘော ရှိရာတိုင်း၌ သိစိတ်ဝိညာဉ်ရှိ

သည်။ ယင်းသည် အတိတ်ကာလ အကောင်းအဆိုး၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သည်။ အကောင်းအဆိုး ရလဒ်သည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိနိုင်သည့် အဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပြီး ဖြစ်စဉ်အားလုံးကို ဤသို့ အကျဉ်းချုပ်နိုင်သည် -
အဝိဇ္ဇာကြောင့် ပြုလုပ်မှုများ (ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ်) ဖြစ်သည်။

ပြုလုပ်မှုများကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်စိတ်ဖြစ်သည်။

ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်စိတ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်သည်။

နာမ်ရုပ်ကြောင့် အာယတနခြောက်ပါးဖြစ်သည်။

အာယတနခြောက်ပါးကြောင့် ဖဿ(ခြောက်ပါး)ဖြစ်သည်။

ဖဿ(ခြောက်ပါး)ကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်သည်။

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်သည်။

တဏှာကြောင့် ဥပါဒိန်ဖြစ်သည်။

ဥပါဒိန်ကြောင့် ပြုလုပ်မှု (ကမ္မ)ဖြစ်သည်။

ပြုလုပ်မှုများကြောင့် တစ်ဖန်မွေးဖွားမှုဖြစ်သည်။

မွေးဖွားမှုကြောင့် အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ စိုးရိမ်ခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်း၊ နာကျင်ခံခက်ခြင်း၊ ပူပန်ခြင်း၊ ပြင်းစွာပူဆွေးခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်သည်။

သို့ဖြင့် အလုံးစုံသော ဒုက္ခအစု ဖြစ်ပေါ်သည်။ ဤဆယ့်နှစ်မျိုးတွင် ပထမနှစ်မျိုးသည် အတိတ်ဘဝ၌ပါဝင်ပြီး အလယ်ရှစ်မျိုးမှာ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပါဝင်လျက် နောက်ဆုံး နှစ်ခုကား အနာဂတ်ဘဝ၌ ပါဝင်သည်။

အဝိဇ္ဇာ အလုံးစုံချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းသည် ပြုလုပ်မှုချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကို ဖြစ်စေသည်။

ပြုလုပ်မှုများ ချုပ်သော် ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်စိတ် ချုပ်ငြိမ်းသည်။

ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်စိတ် ချုပ်သော် နာမ်ရုပ် ချုပ်ငြိမ်းသည်။

နာမ်ရုပ် ချုပ်သော် အာယတနခြောက်ပါး ချုပ်ငြိမ်းသည်။

အာယတနခြောက်ပါး ချုပ်ငြိမ်းသော် ဖဿ(ခြောက်ပါး) ချုပ်ငြိမ်းသည်။

ဖဿ(ခြောက်ပါး) ချုပ်သော် ဝေဒနာ(ခြောက်ပါး) ချုပ်ငြိမ်းသည်။

ဝေဒနာ(ခြောက်ပါး) ချုပ်သော် တဏှာ ချုပ်သည်။

တဏှာ ချုပ်သော် ဥပါဒိန် ချုပ်သည်။

ဥပါဒိန် ချုပ်သော် ပြုလုပ်မှု (ကမ္မ) ချုပ်သည်။

ပြုလုပ်မှုများ ချုပ်သော် တစ်ဖန်မွေးဖွားမှု ချုပ်သည်။

မွေးဖွားမှုချုပ်သော် အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ စိုးရိမ်ခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်း၊ နာကျင်ခံခက်ခြင်း၊ ပူပန်ခြင်း၊ ပြင်းစွာပူဆွေးခြင်း တို့ချုပ်သည်။

ယင်းသို့ဖြင့် အလုံးစုံသော ဒုက္ခအစုချုပ်ငြိမ်းသည်။

ယင်းကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်သည် အဆုံးအမရှိကတိ ဖြစ်ပေါ်သည်။

ယင်းသည့်ဘဝဖြစ်စဉ် မည်သည့်အချိန်က စခဲ့ကြောင်း မသိမှုအဝိဇ္ဇာဖြင့် လွှမ်းခြုံပြောဆိုရန် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ယင်းဖြစ်စဉ်၏ အစကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ချေ။ သို့ရာတွင် ယင်းအဝိဇ္ဇာသည် ဝိဇ္ဇာအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားလျက် ယင်းဘဝဖြစ်စဉ်သည် နိဗ္ဗာနဓာတ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားသောအခါ ဘဝဖြစ်စဉ် ဆုံးခန်းတိုင် သို့မဟုတ် သံသရာ ရပ်တော့သည်။

ဘဝဖြစ်စဉ်၏ ခဏမျှသာတည်သော သိစိတ်တိုင်းသည် ကွယ်ပျောက် သွားပြီးနောက် ချေဖျက်မရအောင် မှတ်သား စွဲထင်နေသည့် ယင်း၏ ပကတိသော့ခွမ်းအင်ကို နောက်ပေါ်လာသည့် စိတ္တက္ခဏသို့ ထုတ်လွှင့် သည်။ အသစ်ဖြစ်လာသော စိတ်တိုင်းတွင် ယင်းမတိုင်မီဖြစ်ခဲ့သော စိတ်၏ အခြားအရာအချို့နှင့်အတူ ဖြစ်နိုင်ခြေများ ပါဝင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ စိတ်ဝိညာဉ် မပြတ်မလပ်သော ဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်ရှိ သည်။ ပေါင်းစုဖြစ်ပေါ်လာသောအရာမှာ ထပ်တူ မဟုတ်သဖြင့် အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ္တက္ခဏသည် ချုပ်သွားပြီးစိတ္တက္ခဏ လုံးဝမဟုတ် သော်လည်း ကမ္မသတ္တိတူညီသော အစဉ်ဖြစ်ခြင်း၌ ယင်းနှင့် လုံးဝ ခြား နားသောအရာလည်း မဟုတ်ချေ။ တစ်ဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မရှိသော်လည်း တူညီသောဖြစ်စဉ်မူကား ရှိသည်။

ခဏတိုင်း၌ မွေးပွားခြင်းနှင့် သေခြင်းရှိသည်။ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် တစ်နည်းအားဖြင့် အခြားစိတ္တက္ခဏတစ်ခု ချုပ် ပျက်သွားခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်သည်။ ဘဝတစ်သက်တာတွင် အတ္တလိပ်ပြာဟူသည်မရှိဘဲ ခဏတိုင်း မွေးသေ (ဖြစ်စဉ်) သာရှိသည်။

စိတ်တစ်ခုကို အစိတ်အပိုင်းငယ်များဖြင့် ပေါင်းစု(ဆက်)ထားပြီး ရထားတဲ့ သို့မဟုတ် ကွင်းချင်ဆက်ကြီးတစ်ခုကဲ့သို့ ဆက်စပ်ထား သည် ဟု နားလည်မသွားသင့်ချေ။ သို့ရာတွင် ယင်းနှင့် ပြောင်းပြန် နား လည်ရသည် ‘စိတ်သည် (ဖြစ်စဉ်)ခရီးတစ်လျှောက် ၎င်းစုဆောင်းထား သည့် စိတ်ပစ္စည်း(စိတ်၏အခြေခံဒြပ်ဝတ္ထု)မရှိဘဲ လောကအား ထာဝစဉ် စီရင်မှုပေးလျက် စဉ်ဆက်မပြတ် ဆက်လက်၍ စီးဆင်း(ဖြစ်ပေါ်)သည်။ မိမိ၏ရေအလျဉ်သို့ စီးဝင်သည့် မြစ်ချောင်းငယ်များမှ ရေအလျဉ်ကို အဆက်မပြတ် ရသည့် မြစ်တစ်ခုကဲ့သို့ ဖြစ်သည်’။ စိတ်သည် အသစ်

^၁ ဦးရွှေဇံအောင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်သည့် *Compendium of Philosophy* ကျမ်း (လန်ဒန်၊ ဇွဲတော်အသင်းထုတ်) နိဒါန်း၊ ၈-၁၂ ကို ရှုပါ။

ဥပမာတစ်ခုယူရသော် အကယ်၍ ငါသည် လူတစ်ယောက်ကို တစ်ပြိုင် နက်မြင်ပြီး ၎င်းပြောဆိုနေသည်ကို တစ်ပြိုင်နက်ကြားလျှင် မြင်သော ငါသည် ကြားသူငါနှင့် အတူတူဖြစ်သည်ဟူသော ယူဆချက်မျိုး ရှိ၏ဟု ရပ်ဆယ်လ်ဆိုသည်ကို ဗုဒ္ဓဝါဒီတို့ အမှန်တကယ် သဘောတူကြသည်။

မကြာမီအချိန်ထိ သိပ္ပံပညာရှင်များက အက်တမ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ် ဖြာ၍မရကြောင်း ယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။ ‘လုံလောက်သော အကြောင်း တရားများဖြင့် ရူပဗေဒပညာရှင်များသည် ယင်းအက်တမ်ကို ဖြစ်စဉ် အဖြစ်သို့ လျှော့ချခဲ့ကြသည်။ တူညီကောင်းမွန်သော အကြောင်းတရား များဖြင့် စိတ်ပညာရှင်များသည် စိတ်၌ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်နေသည့် တစ်ခု တည်းသော အမတေမရှိဘဲ တစ်စုံတစ်ရာသော နီးစပ်ပတ်သက်မှုဖြင့် တုပ်နှောင်ထားသည့် ဖြစ်ပေါ်မှု အစဉ်အတန်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိကြ သည်။ သို့ဖြစ်၍ ထာဝရမသေသောအရာနှင့် ပတ်သက်သော မေးခွန်း သည် ယင်းနီးစပ်မှုများအနေဖြင့် သက်ရှိကိုယ်ခန္ဓာဆိုင်ရာ ဆက်စပ် ဖြစ်စဉ်နှင့် ယင်းကိုယ်ခန္ဓာသေပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ်သည့် အခြားဖြစ်စဉ်တို့ အကြား တည်ရှိသလောဟူသော မေးခွန်းဖြစ်လာသည်။’

စီအီးအမ် ဂျိုးဒ် (C.E.M. Joad)က ‘ဘဝအဓိပ္ပာယ် (The Meaning of Life)’ အမည်ရှိ ကျမ်း၌ ဤသို့ဖော်ပြသည် ‘ရုပ်တရားသည် ကျွန်ုပ်တို့ ၏ မျက်စိအောက်၌ပင် ပြိုကွဲပျက်စီးသွား၏။ ယင်းရုပ်တရားသည် အကျိတ်အခဲ မဟုတ်တော့ချေ။ ယင်းသည် အစဉ်ထာဝရ တည်တံ့သော သဘောမရှိတော့ချေ။ ယင်းသည် မဖြစ်မနေ အကြောင်းတရား နိယာမ ၏ ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို မခံရတော့ချေ။ အရေးအကြီးဆုံးမှာ ယင်းကို မသိရတော့ချေ။’

‘အက်တမ် ဆိုသောအရာသည် ခွဲလည်းခွဲခြမ်းနိုင် ပျက်လည်း ပျက်စီးနိုင်သောအရာ နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်ပုံရသည်။ အက်တမ်ကို ဖြစ်ပေါ် စေသော အီလက်ထရွန်နှင့် ပရိုတွန်များသည် အချင်းချင်း တွေ့ဆုံ နိုင်ပြီး မရပ်မစဲဖြစ်သည် ဆိုခြင်းထက် သတ်မှတ်နယ်နိမိတ်မဲ့ လှိုင်း တစ်ခုသာဖြစ်လျက် အစဉ်မပြတ် ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်ဖြင့် နှစ်မျိုးလုံးအား

အရာဝတ္ထုဆိုခြင်းထက် ပိုစိရှိအခြေအနေတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။^၁

ယင်းအက်တမ်အား ရုပ်လွန်စိတ်ကူးယဉ်တရားအဖြစ် ယူဆသူ ခရစ်ယန်ဘုန်းတော်ကြီး ဘာကလေ (Bishop Berkeley)က ယင်း (အက်တမ်)၌ ဝိညာဉ်ကောင်ဟု ခေါ်ဆိုသော နာမ်အခြေခံတရားတစ်ခု တည်ရှိသည်ဟု ယူဆသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဟျူးမ်း (Hume)သည် စိတ်ဝိညာဉ်ကို အသေးစိတ် လေ့လာခဲ့ပြီး မတည်မြဲသော စိတ်အခြေအနေများမှတစ်ပါး မည်သည့် အရာမျှမရှိဟု သိမြင်လျက် ‘ထာဝရအတ္တ’ဟူ၍ တည်ရှိဟန်မတူဟု ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။

ဟျူးမ်းက ဆိုသေးသည် ‘ကျွန်ုပ်တို့သည် ငါတို့ခေါ်သောအရာကို ခဏတိုင်း သိနေကြပြီး ထိုအရာ၏ တည်ရှိဆဲနှင့် ဆက်လက် တည်ရှိမှုကို တွေးသိကြသဖြင့် ယင်း(ငါတို့ခေါ်သောအရာ)၏ ပြီးပြည့်စုံသော အနှစ်အမတေရော ဝိပြင် ရှင်းလင်းမှုပါ နှစ်မျိုးလုံး ကျွန်ုပ်တို့၌ ရှိသည်မှာ သေချာ၏ဟု ထင်မှတ်(တွေးကြံ)ကြသော တွေးခေါ်ရှင်အချို့ရှိ၏။ ကျွန်ုပ်အဖို့မူ ငါတို့ကျွန်ုပ်ခေါ်သောအရာကို အနီးစပ်ဆုံး စဉ်းစားမိသောအခါ အပူ သို့မဟုတ် အအေး၊ အလင်းရောင် သို့မဟုတ် အရိပ်၊ အချစ် သို့မဟုတ် အမုန်း၊ နာကျင်မှု သို့မဟုတ် သုခဟူသော အမှတ်အသားများ အနက် တစ်ခုမဟုတ် တစ်ခုတွင်သာ အမြဲတမ်း တိုက်မိ၏။ ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် ငါတို့ခေါ်သော အရာကို လုံးဝရှာမတွေ့ဘဲ သညာမှတစ်ပါး မည်သည့်အရာကိုမျှ မတွေ့ရှိပါ။ ကျွန်ုပ်အား ပြီးပြည့်စုံသည့် အထည်ဖြစ်မဲ့ တစ်ခုဖြစ်စေရန် နောက်ထပ် လိုအပ်သည့်အရာကို ကျွန်ုပ် မတွေ့မိပါ။’

ဘာဂ်ဆန် (Berson)က ‘စိတ်ဝိညာဉ်အားလုံးသည် အချိန်(အတိုင်းအတာ)ဖြင့် တည်ရှိခြင်းဖြစ်၏။ သိမှုအခြေအခြေအနေ တစ်ရပ်သည် ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ တည်တံ့သော အခြေအနေ မဟုတ်ချေ။ ယင်းသည် မရပ်မစဲမပြောင်းလဲနေမှု တစ်ရပ်ဖြစ်၏။ ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ် ရပ်စဲမှု ယင်းစိတ်ဝိညာဉ် ရပ်စဲ၏။ စိတ်ဝိညာဉ်ဟူသောအရာသည်ပင် ပြောင်းလဲ

^၁ C.E.M. The Meainig of Life.

နေမှုမှတစ်ပါး အခြား(သောအရာ) မဟုတ်ချေ’ဟု ဆိုသည်။

အတ္တဝိညာဉ်ကောင် ပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခ ဂျိမ်းစ် (Prof. James)က ‘အတ္တဝိညာဉ်ကောင်ရှိ အယူအဆသည် သိစိတ်အတွေ့အကြုံ၏ အမှန်တကယ် အတည်ပြုထားသော အချက်အလက်များဖြင့် တွက်ချက်၍ရသမျှ လုံးဝ အပိုအလွန် ယူဆချက်တစ်ရပ်သာ ဖြစ်၏။ ထိုမျှဖြင့် တိကျသည့် သိပ္ပံနည်းကျ အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ယင်းအယူအဆကို အသုံးပြုရန် မည်သူ့ကိုမျှ တွန်းအားပေးလိမ့်မည် မဟုတ်ချေ။ ၎င်း၏ အတ္တလိပ်ပြာကဏ္ဍ နိဂုံးပိုင်းတွင် ‘သို့ဖြင့် ဤစာအုပ်တွင် ကျွန်ုပ်တို့ ရောက်ရှိခဲ့သည့် ယာယီယူဆချက်အဖြေမှာ အတွေးများသည်ပင် တွေးခေါ်သူများ ဖြစ်သည်ဟူသော နောက်ဆုံး စကားပင် ဖြစ်ရမည်’ ဟုဆိုခဲ့သည်။

ဝပ်ဆန်(Watson) အမည်ရှိ ထင်ရှားသည့် စိတ်ပညာရှင်က ‘မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ ယင်းအတ္တလိပ်ပြာကို မထိတွေ့ဖူး သို့မဟုတ် စမ်းသပ်ဖန်ဖြန့်၌ မည်သူမျှ မမြင်ဖူး သို့မဟုတ် အခြားသော နေ့စဉ် တွေ့ကြုံနေကျ အရာဝတ္ထုများဖြင့် ယင်းအတ္တလိပ်ပြာကို တစ်နည်းနည်းဖြင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်မှု မရှိဖူးချေ။ သို့ရာတွင် ယင်း(အတ္တ)တည်ရှိမှုကို သံသယဖြစ်ခြင်းမှာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်သွားခြင်းပင်ဖြစ်၍ တစ်ချိန်တစ်ခါက ဆိုလျှင် ၎င်း၏ဦးခေါင်း ဆုံးရှုံးခြင်းသို့ပင် ရောက်သွားနိုင်သည်။ ယနေ့တိုင်အောင်ပင် လူထုအတွင်း ထင်ရှားသူအနေဖြင့် ယင်း(အတ္တလိပ်ပြာအကြောင်း)ကို မေးခွန်းထုတ်ဝံ့မည် မဟုတ်ချေ’ဟု ဖော်ပြသည်။

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင့်ငါးရာခန့်က ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်က ဖော်ပြပြီးအချက်များကို ကြိုတင်ဟောကြားထားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဦးအရမူ စိတ်ဝိညာဉ်ဟူသည် မတည်မြဲသည့် စေတသိက်တို့၏ အစုအပေါင်းသာဖြစ်သည်။ စိတ္တက္ခဏ တစ်ချက်တွင် ဖြစ်ဆဲ (ဥပါဒါ) တည်ဆဲ (ဋ္ဌိ) ပျက်ဆဲ (ဘင်)ဟု ‘ခဏငယ်’ သုံးခုပါသည်။ စိတ္တက္ခဏ တစ်ချက် ချုပ်သွားပြီး နောက် ချက်ချင်းပင် နောက်မှဆက်တိုက် ဖြစ်ဆဲစိတ္တက္ခဏတစ်ချက် ပေါ်လာသည်။ အမြဲပြောင်းလဲနေသော ယင်း

အခန်း ၁၀

နိဗ္ဗာန်

အဆိုပါ မွေးသေဖြစ်စဉ်သည် ဗုဒ္ဓဝါဒီတို့၏ နောက်ဆုံးပန်းတိုင်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တော်ဆိုသောအရာသို့ မပြောင်းမချင်း အဆုံးမထင် ဆက်၍ ဖြစ်သည်။ ပါဠိစကားလုံး နိဗ္ဗာန်သည် နိ နှင့် ဝါန ပုဒ်နှစ်ခုပေါင်း ဖြစ်သည်။ နိဟူသည် မရှိခြင်း၊ ဝါန ဟူသည် တဏှာ ဖြစ်သည်။ ‘ဝါနဟုဆိုသော တဏှာမှ လွတ်မြောက်ခြင်း ထွက်မြောက်ခြင်းကို နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သည်။’^၁ စာပေသဘောအရ နိဗ္ဗာန်ဟူသည် တဏှာမရှိခြင်းဖြစ်သည်။

‘တစ်လောကလုံး မီးတောက်မီးလျှံတွင် ရှိ၏၊ အဘယ်အရာတို့က မီးမွှေးပေးသနည်းဟူမူ လောဘမီး၊ ဒေါသမီး၊ မောဟမီး၊ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏ၊ သောကာ၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့က မီးတောက်မီးလျှံ ဖြစ်အောင် မွှေးပေး၏’ဟု ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း ‘နိဗ္ဗာန်ဟူသည် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း’ဟု လည်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။

နိဗ္ဗာန်ဟူသည်ကို ကျွန်ုပ်တို့လောကီအသိပညာဖြင့် မတွေးသိနိုင်သောကြောင့် ယင်းသည် ဘာမှမရှိသည့် အခြေအနေ သို့မဟုတ် လုံးဝ ပြတ်စဲသွားခြင်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို မမှတ်ယူသင့်ချေ။ မျက်မမြင်သူ တစ်ယောက်သည် ဘာမှမမြင်ရသောကြောင့် အလင်းရောင်မရှိဟု မဆိုနိုင်ချေ။ ငါးသည် ၎င်း၏မိတ်ဆွေလိပ်အား ကုန်းမြေဟူသည် မရှိနိုင်ဟု အကျောက်အကန်ငြင်းသည့် ပုံပြင်ဖြင့်လည်း ထင်ရှားသည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒီနိဗ္ဗာန်သည် ဘာမျှမရှိသည့်အရာ သို့မဟုတ် လုံးဝပြတ်စဲသွားခြင်း မဟုတ်သော်လည်း စကားလုံးဖြင့် လုံလောက်အောင် ဖွင့်ဆိုရှင်းပြနိုင်သောအရာလည်း မဟုတ်ချေ။ နိဗ္ဗာန်ဟူသည် မမွှေးဖွားသော၊ မူလဘူတမရှိသော၊ ဖန်ဆင်း၍မရသော၊ ပုံသဏ္ဍာန်မရှိသော ဓမ္မတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်သည် ထာဝရတည်မြဲသော၊ တင့်တယ်သော၊ ချမ်းသာသော အရာဖြစ်သည်။

နိဗ္ဗာန်၌ ဒုက္ခမှတစ်ပါး ချုပ်ငြိမ်း ပြတ်စဲသွားသော အရာမရှိချေ။

အနတ္တ သို့မဟုတ် ဝိညာဉ်ကောင်မရှိ ၆၉

ဖြစ်မှုတွင် အစပြုပြီး သေ(ပျက်)မှုတွင် ရပ်တံ့နားခိုသည်။ စိတ်ဖြစ်စဉ် လျင်မြန်မှုကား ခန့်မှန်ခြေမျှပင် တိုင်းတာနိုင်သော နှုန်းစံတစ်ခု မရှိနိုင်သည်အထိဖြစ်သည်။ သို့သော် အဋ္ဌကထာဆရာများကမူ စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်၏ တည်တံ့ချိန်သည် လျှပ်တစ်ပြက်အချိန်ကို သန်းတစ်ထောင်ပုံ တစ်ပုံထက်လောက်တောင် မရှည်ကြာကြောင်း ပြဆိုလိုကြသည်။ ဤနေရာ၌ ကျွန်ုပ်တို့သည် လူအချို့ ယုံကြည်နိုင်သော ယင်းသို့သော အခြေအနေများ၏ ပေါ်လွင်သည့် နှိုင်းယှဉ်မှုတစ်ရပ်ကို ဆန့်ကျင်လျက် သိစိတ်၏ ယင်းမတည်မြဲသော စိတ်ပိုင်းအခြေအနေများအတွက် အနီးစပ်ဆုံးနှိုင်းယှဉ်မှုတစ်ရပ်ကို ရှာဖွေခြင်းဖြစ်သည်။ ချုပ်ပျောက်သွားသော အခြေအနေ တစ်ရပ်သည် ပြန်လည်းပေါ်မလာ၊ ရှေ့တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အခြေအနေနှင့်လည်း မတူချေ။ သို့တစေ မောဟအရုပ်ဖြင့် ပိတ်ဖုံးခံနေကြသည့် ကျွန်ုပ်တို့ ပုထုဇဉ်လူသားတို့အနေဖြင့် ယင်းထင်ရှားသည့် စဉ်ဆက်မပြတ်ဖြစ်စဉ်ကို ထာဝရတည်မြဲသည့်အရာ တစ်ခုအဖြစ် မှားယွင်းစွာ ယူဆကြလျက် အမြဲတစေ ပြောင်းလဲနေသော ယင်း သိစိတ်ဝိညာဉ်အား ကတ္တာ(ပြုလုပ်သူ)နှင့် အပြုအမူ(ပြစ်မှု) အားလုံးကို ခံယူသူဟုဆိုသော အတ္တဟူသော မပြောင်းလဲသည့် ဝိညာဉ်ကောင်အဖြစ် လက်ခံလာသည်အထိ ဖြစ်သွားကြသည်။

‘သတ္တဝါဟု ဆိုသောအရာသည် လူ့ပကတိမျက်လုံးဖြင့် သီးခြား တစ်စီဖြစ်စဉ်အား ကွဲကွဲပြားပြား မမြင်နိုင်သော်လည်း မညွှန်ပြနိုင်သည်မဟုတ် (ညွှန်ပြနိုင်)သော မြန်နှုန်းဖြင့် တစ်ခုနောက်က တစ်ခုလိုက်သည့် ဆက်တိုက် ဖြစ်ပျက်နေသော အပိုင်းအစတို့၏ ဖြစ်စဉ်တန်းဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသော လျှပ်စီးလက်သည့်အသွင်နှင့် တူသောအရာသာဖြစ်သည်။’^၂ လှည်းဘီးသည် မြေကြီးမှတ်တစ်နေရာတွင် ရပ်နားသကဲ့သို့ ထိုအတူပင် သတ္တဝါသည် တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏဖြင့်သာ နေ

^၁ ဓာတ်ပုံတစ်ခုစီဖြင့် လှုပ်ရှားမှုဖြစ်လာပုံကို ဖော်ပြသည့် ရုပ်ရှင်ဖလင်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါ။

ထိုင်သည်။ ယင်းသည် အမြဲတမ်း ပစ္စုပ္ပန်တွင်သာရှိပြီး ပြန်ဖြစ်မလာ နိုင်တော့သော အတိတ်ဆီသို့ ထာဝစဉ် ရွှေ့လျားနေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ဖြစ်လာရမည့်အရာကို ယင်း ပစ္စုပ္ပန် စိတ္တက္ခဏက ဆုံးဖြတ်သည်။

အတ္တမရှိသော် မည်သည့်အရာသည် နောက်ဘဝ၌ ပြန်လည်မွေး ဖွားသနည်းဟု မေးနိုင်၏။ မှန်သည်၊ ပြန်လည် မွေးဖွားမည့်အရာ (အထည်ကိုယ်) ဘာမျှမရှိ။ ဘဝတစ်ခု ကုန်ဆုံးသော် ကမ္မသတ္တိသည် ပင် အခြားသဏ္ဍာန်တစ်မျိုးဖြင့် အထည်ကိုယ် ဖြစ်လာသည်။ ဘိက္ခု သီလာစာရမထေရ် ဆိုသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည် 'မမြင်အပ် မမြင်ရသည့် ယင်း (ကမ္မသတ္တိ)သည် ယင်း၏ ရူပါရုံအသွင်သဏ္ဍာန်အတွက် သင့် လျော်သော အကြောင်းတရားများ ထင်ရှားကျရောက်သည့် တစ်နေရာ ရာ၌ သွားဖြစ်သည်။ ဤနေရာတွင် မှက်ကလေး သို့မဟုတ် တိ ကလေးတစ်ကောင် ဘဝအဖြစ် ထင်ရှားပြုလျက် ထိုနေရာတွင်မူ ခမ်း နားတောက်ပြောင်သည့် အဆင့်မြင့်နတ်ဒေဝါဘဝအဖြစ် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ် လာသည်။ ယင်းသတ္တိ၏ ပုံသွင်သဏ္ဍာန်တစ်ခု ချုပ်ငြိမ်းပြီးသော် ယင်း သည် ဆက်လက်၍ (ပုံသဏ္ဍာန်သစ်ကို) ဆင့်ကမ်းပေးနေဦး မည်ဖြစ် ပြီး သင့်လျော်သည့် အကြောင်းဆက်များက ပေးအပ်လိုက်သည့်နေရာ တွင် အမည်သစ် ပုံစံသစ်ဖြင့် ပေါ်လွင် လာမည်ဖြစ်သည်။

မွေးဖွားခြင်းဟူသည် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရဓမ္မတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ် သည်။ သေခြင်းဟူသည် အခိုက်အတံ့မျှဖြစ်သော သင်္ခါရဓမ္မတို့၏ အ ခိုက်အတံ့မျှ ချုပ်ပျောက်သွားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

ရုပ်သဘာဝတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၌ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသဘာဝ တစ်ခုက ယင်း၏ အကြောင်းတရားအနေဖြင့် ဖြစ်ရသကဲ့သို့ပင် ရုပ်နာမ်သဘာဝ ဓမ္မတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာမှုသည် ရှေ့တွင် ယင်း(ရုပ်နာမ်သဘာဝဓမ္မ) ၏ ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်မှုအတွက် အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။ ရုပ်သက် နာမ်သက်ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတွင် ခဏငယ်တစ်ခုမှတစ်ခုသို့ ဖြတ်သန်းသွား သော ထာဝရတည်မြဲသည့်အရာ မရှိဘဲ ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ထိုအတူ ရုပ် သက်နာမ်သက်များစွာတို့၏ ဖြစ်စဉ်တန်းတွင်လည်း ဘဝတစ်ခုမှ တစ်ခု

သို့ ကူးပြောင်းသွားမည့် ထာဝရဝိညာဉ်ကောင်မရှိဘဲ ဖြစ်နိုင်သည်။
ဗုဒ္ဓဝါဒအနေဖြင့် လက်တွေ့မျက်မှောက် နားလည်မှုအရ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ တည်ရှိမှုကို လုံးဝမငြင်းဆိုပေ။ နောက်ဆုံးဝတ္ထု (ရုပ်နာမ်၏ မပြောင်းလဲသော အန္တိမပစ္စည်း၊ ရုပ်အမြူတေ နာမ်အမြူတေ) မရှိ ကြောင်း ဖော်ပြရန် ကြိုးစားခြင်းသာဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသော စကားလုံးအတွက် ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ ဒဿနဝေါဟာရမှာ သန္တာန သို့ မဟုတ် အဆက်မပြတ် ဖြစ်စဉ်ဟုဖြစ်သည်။ ယင်းဝေါဟာရ၌ စိတ်ပိုင်း နှင့် ရုပ်ပိုင်းဓာတ် သဘာဝများလည်း ပါဝင်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတိုင်း ၏ ကမ္မသတ္တိသည် ယင်းဓာတ်သဘာဝများကို ဖွဲ့ချည်ထားသည်။ ကံအကြောင်းခံ၍ မပြတ်မလပ်ဖြစ်နေသော ယင်းရုပ်နာမ် သင်္ခါရဓမ္မ ဖြစ်စဉ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ အတွက်သာ ကန့်သတ်ထားသည်မဟုတ်ဘဲ အစမထင်သော အတိတ်ကာလတွင် အခြေခံခဲ့ပြီး အဆုံးမထင်သော အနာဂတ်တွင်လည်း ဆက်လက်ဖြစ်နေဦးမည်။ ယင်းသည် အခြား ဘာသာတရားများ ယူဆသည့် ထာဝရအတ္တ သို့မဟုတ် အမတ ဝိညာဉ်ကောင်အတွက် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အစားထိုးယူဆချက်ဖြစ်သည်။

အကြံများကို တိုးပွားစေခြင်းဟူသော ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ရပ် ပါရှိသည့် သမ္မာသင်္ကပ္ပ (မှန်သောအကြံအစည်) ဖြစ်သည်။ ယင်းဆက်စပ်မှုအရ မှန်သော အကြံ အစည်ဟူရာ၌ သုံးမျိုးရှိ၏။ ယင်းတို့မှာ -

(၁) နေက္ခမ္မ = လောကီ ပျော်ရွှင်မှုကို စွန့်ပယ်ခြင်း၊ တစ်နည်းအားဖြင့် တပ်မက်မှု ကိုယ်ကျိုးဆန်မှုနှင့် ပိုင်ဆိုင်လိုမှုတို့ကို ဆန့်ကျင်သည့် ကိုယ်ကျင့်တရား

(၂) အဗျာပါဒ = ဒေါသ (စိတ်ဆိုး)၊ ကောဓ (အမျက်ထွက်)နှင့် အာဃာတ (ရန်ပြိုးဖွဲ့ခြင်း)တို့ကို ဆန့်ကျင်သော မေတ္တာ၊ ကောင်းသောနှလုံးထား၊ စိတ်စေတနာဖြူစင်ခြင်း

(၃) အဝိတိံသာ = ကြမ်းကြုတ်ခြင်း၊ ရက်စက်ခြင်းတို့ကို ဆန့်ကျင်သော မညှဉ်းဆဲခြင်း၊ ကရုဏာ တို့ဖြစ်သည်။

၃။ သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် တတိယမဂ္ဂင် သမ္မာဝါစာကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ယင်း၌ မုသာဝါဒ(အမှန်မဆိုခြင်း)၊ ပိသုဏ္ဍာဝါစာ (ကုန်းချောစကား)၊ ဗရုသဝါစာ (ကြမ်းတမ်းစကား)နှင့် သမ္မပ္ပလာပ (အနှစ်မဲ့စကား)တို့ ပါဝင်သည်။

၄။ သမ္မာဝါစာနောက်တွင် ပါဏာတိပါတ (သူ့အသက်သတ်)၊ အဒိန္နာဒိန(သူ့ဥစ္စာကို မတရားယူ)နှင့် ကာမေသု မိစ္ဆာစာရ(ကာမဂုဏ်မှားယွင်းမှု)တို့ပါဝင်သည့် သမ္မကမ္မန္တလာသည်။

၅။ ရှေးဦးစွာ မိမိ၏ အတွေးအကြံ၊ စကားလုံးများနှင့် အပြုအမူများကို စင်ကြယ်အောင်လုပ်ရင်း စိတ်ပိုင်းဘဝ တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်သူသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အဖို့ တားမြစ်ထားသော ကုန်သွယ်မှုငါးမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြင့် မိမိ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းကို စင်ကြယ်အောင် ကြိုးစားသည်။ ယင်းငါးမျိုးမှာ လက်နက်ကုန်သွယ်ခြင်း၊ လူကုန်ကူးခြင်း၊ သားငါးတိရစ္ဆာန်ကုန်ကူးခြင်း၊ မူးယစ်စေတတ်သည့် အရက်သေစာ၊ မူးယစ်ဆေးဝါး ဘိန်းကုန်ကူးခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

ရဟန်းများအဖို့ သူတော်ကောင်းယောင်ဆောင်ခြင်း၊ ရဟန်းအသုံးအဆောင်များ ရရှိရေးရန် မှားယွင်းသောနည်းလမ်းများ ဖြစ်သည်။

ကျမ်းဂန်များ၌ နိဗ္ဗာန်ကို သောပါဒိသေသနှင့် အနုပါဒိသေသဟု နှစ်မျိုး ညွှန်းဆိုကြသည်။ အမှန်သော် ယင်းတို့မှာ နိဗ္ဗာန်နှစ်မျိုးရှိကြောင်း ဖော်ပြခြင်းမဟုတ်ဘဲ သေဆုံးပြီးနောက် ယင်းနိဗ္ဗာန်ကို တွေ့ကြုံသိရှိနိုင်သည့် နည်းအရ တစ်ခုတည်းသော နိဗ္ဗာန်၏ အမည်နာမကွဲများဖြစ်ကြသည်။ နိဗ္ဗာန်သည် တစ်နေရာရာတွင် တည်ရှိသောအရာမဟုတ်သကဲ့သို့ ပြန်လည်မွေးဖွားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့နေထိုင်သည့် ကောင်းကင်ဘုံလည်း မဟုတ်ချေ။ ယင်းသည် ဤခန္ဓာကိုယ်ကိုသာ အမှီပြုသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် အားလုံးသူလက်လှမ်းမှီသော ရရှိမှု (ဓမ္မ) တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဤမျက်မှောက်ဘဝတွင်ပင် ရနိုင်သော လောကုတ္တရတရားဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် နောင်ဘဝတွင် သာရနိုင်သော နောက်ဆုံးပန်းတိုင်မျိုးကို မဖော်ပြချေ။ ယင်းသည် ဗုဒ္ဓဝါဒနိဗ္ဗာန်နှင့် ဗုဒ္ဓဝါဒမဟုတ်သူများ၏ သေလွန်ပြီးနောက်မှသာ ရနိုင်သော ထာဝရကောင်းကင်ဘုံ သို့မဟုတ် ထာဝရဘုရားနှင့် ဖြစ်စေ ကောင်းကင်ဘုံ အခြေပြုပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ဖြစ်စေ ပေါင်းစည်းသွားခြင်းဟူသော ယူဆချက်တို့၏ အဓိက ခြားနားချက်ဖြစ်သည်။ ဤရုပ်ခန္ဓာအကြွင်း အကျန်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသွားမှု ယင်းနိဗ္ဗာန်ကို သုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်ဟု ခေါ်သည်။ ရဟန္တာတစ်ပါးသည် စုတိပြတ်ကြွေ သေလွန်ပြီနောက် မည်သည့်ဘဝအကြွင်းအကျန်မျှ မရှိတော့ဘဲ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုပြီးမှ ယင်းနိဗ္ဗာန်ကို အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်ဟု ခေါ်သည်။ ဆာအက်ဒွင်လာနိုး၏ စကားဖြင့် ဆိုရမူ -

‘အကယ်၍ တစ်ယောက်ယောက်က နိဗ္ဗာန်ကို လုံးဝပြတ်စဲသွားခြင်းဟု သင်ကြားမှု ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား မမှန်ဟု ဆိုရမည်။ နိဗ္ဗာန်ဟူသည် ချစ်ခြင်းဟု ဖို့ချလာမှု မှားယွင်း၏ဟုပင် ဆိုရမည်’။

လက်တွေ့ တွေးခေါ်မြော်မြင်မှု ရှုထောင့်အရမူ နိဗ္ဗာန်ဟူသည် ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်မှု ဖြစ်သည်။ စိတ်ပညာ ရှုထောင့်အရမူ နိဗ္ဗာန်ဟူသည် ငါ ဝါ ဝါဟာဟူသော အတ္တစွဲယူဆမှု (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ)ကို အကြွင်းမဲ့

ထုတ်ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုယ်ကျင့်တရား ရှုထောင့်အရမူ နိဗ္ဗာန်ဟူသည် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြစ်သည်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ကွယ်လွန်ပြီးနောက် တည်ရှိသေးသလော။ ထိုမေးခွန်းကို ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် ဖြေကြားတော်မူသည်မှာ -

‘ခန္ဓာငါးပါးမှ လွတ်မြောက်ပြီးသူ ရဟန္တာသည် နက်ရှိုင်း၏။ မဟာသမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာ၍မရ။ ပြန်လည် မွေးဖွားသည်ဟုဆိုမှု မသင့်မြတ်ပေ။ မွေးဖွားသည်လည်းမဟုတ် မမွေးဖွားလည်း မဟုတ်ဟု ဖြေဆိုလျှင်လည်း မလျော်ကန်ချေ’ဟု ဖြစ်သည်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဇာတိတစ်ဖန် ဖြစ်ပေါ်စေသော ဆန္ဒရာဂအားလုံးကို ပယ်နုတ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပြန်လည် မွေးဖွားသည်ဟု မဆိုနိုင်၊ အဆုံးစွန်ချုပ်ငြိမ်းသွားမည့် အရာမရှိသောကြောင့် (သေပြီးနောက်) လုံးဝပြတ်စဲ ချုပ်ငြိမ်း သွားသည်ဟုလည်း မဆိုနိုင်ချေ။

သိပ္ပံပညာရှင် ရောဘတ် အိုပင်ဟိုင်းမား (Robert Oppenheimer) အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့သည် -

‘ဥပမာဆိုမူ အကယ်၍ အီလက်ထရွန်တစ်ခု၏ အခြေအနေသည် တူညီစွာ တည်ရှိနေသလားဟုမေးမူ မဟုတ်ပါဟု ဆိုရမည်။ ယင်းသည် အချိန်ကာလအလိုက် ပြောင်းလဲမှုရှိသလားဟု မေးလျှင် မဟုတ်ဟု ဆိုရမည်။ သို့တည်းမဟုတ် ယင်းသည် နားနေသလားဟုမေးမူ မဟုတ်ဟု ဖြေရမည်။ လှုပ်ရှားသည့် အခြေအနေလေလားမေးမူ မဟုတ်ပါဟုပင် ဖြေဆိုရမည်။

‘ဗုဒ္ဓသည် ယင်းအဖြေမျိုးကို လူသားတို့၏ တမလွန်ဘဝအခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ အမေးခံရသောအခါ အလားတူအဖြေမျိုးကို ဖြေကြားခဲ့ပြီးဖြစ်၏။ သို့တစ ၁၇ နှင့် ၁၈ ရာစု သိပ္ပံပညာ အစဉ်အလာသည် ယင်းသို့သော အဖြေမျိုးနှင့် ရင်းနှီးမှု မရှိသေးချေ’။

^၁ စာရေးဆရာသည် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် အခြေအနေကို ရည်ညွှန်းလိုခြင်းဖြစ်သည်မှာ သေချာသည်။

နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်

နိဗ္ဗာန်ကို မည်သို့ ရရှိနိုင်ပါသနည်း။ သမ္မဒိဋ္ဌိ (မှန်သောအမြင်)၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ (မှန်သောအကြံအစည်)၊ သမ္မာဝါစာ (မှန်သောစကား)၊ သမ္မာကမ္မန္တ (မှန်သော အလုပ်)၊ သမ္မာအာဇီဝ (မှန်သောသက်မွေးဝမ်းကျောင်း)၊ သမ္မာဝါယာမ (မှန်သောလုံ့လ)၊ သမ္မာသတိ (မှန်သော သတိ)၊ သမ္မာသမာဓိ (မှန်သောတည်ကြည်မှု) ဟူသော တရားများပါဝင်သည့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကို လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိနိုင်သည်။

၁။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အဓိကအချက်အခြာဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသည်ကို သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်မှုအဖြစ် ဖော်ပြသည်။ မှန်ကန်စွာ နားလည်မှုဟူသည် ပြင်ပန်းသိမြင်မှုအတိုင်း မဟုတ်ဘဲ အရှိကို အရှိအတိုင်း (သဘာဝမှန်ကို) သိမြင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုလိုသည်။ အခြေခံအားဖြင့် အလုံးစုံသော သစ္စာလေးပါးတရားသည် ‘နာမ်ခန္ဓာလေးပါးနှင့်တကွသော ဤတစ်လံမျှလောက်သော ခန္ဓာကိုယ်ကို အမှီပြု၏’ဟု ဆိုသော ရောဟိတဿ သုတ္တန်အရ မိမိကိုယ်ကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုလိုသည်။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို အားထုတ်ရာ၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိ (မှန်သောအမြင်) သည် အစတွင်ရှိသကဲ့သို့ အဆုံးတွင်(လည်း) ရှိနိုင်သည်။ မှန်သောအမြင်၏ အလယ်အလတ် အဆင့်အတန်းကား အခြားမဂ္ဂင်တရားများ မှန်ကန်သည့် စိတ်ဓာတ်ရေးရာလှုံ့ဆော်မှုနှင့် သင့်မြတ်သည့် ဦးတည်ချက်ကို ပေးသည်။ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှု အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိခြင်း၌ မှန်သောအမြင်သည် ပြီးပြည့်စုံသည့် ဝိပဿနာပညာအဖြစ်သို့ ရင့်ကျက်သွားလျက် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ တိုက်ရိုက်ရောက်ရှိသွားစေသည်။

၂။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြင့် ဝိပြင်စွာ သိမြင်ခြင်းသည် မှန်သောအကြံအစည်သို့ ဦးဆောင်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဒုတိယမဂ္ဂင်မှာ မကောင်းသော အတွေး

ပျော်ရွှင်လျက် ဈာန်တွင် ဝင်စားသွားသည်။

ပြီးပြည့်စုံသော သမာဓိကို ရရှိသောအခါ ယောဂီသည် ဒိဗ္ဗစက္ခု (နတ်မျက်စိနှင့်တူသော အမြင်)၊ ဒိဗ္ဗသောတ (နတ်နားနှင့်တူသော အကြား)၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ (ရှေးဘဝများကို သိမြင်ခြင်း)၊ ပရစိတ္တဝိဇာနန (သူတစ်ပါးစိတ်အကြံကို သိခြင်း)နှင့် ကုဒ္ဓိဝိဓ (တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ပြနိုင်ခြင်း)ဟူသော အဘိညာဉ်ငါးမျိုးကို ပွားများနိုင်သည်။ ယင်းတန်ခိုး ကုဒ္ဓိပါဒ်များမှာ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အရာများ မဟုတ်ကြောင်း နားလည်ရပါမည်။

စိတ်သည် ယခုအချိန်တွင် စင်ကြယ်သော်လည်း ကိလေသာ တရားများအတွက် ဟင်းလင်းပွင့်နေသည့် အနုသယဓာတ်ကား ၎င်း၏သန္တာန်၌ ကိန်းနေဆဲဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ သမာဓိစွမ်းအားဖြင့် ရာဂစသည်တို့မှာ တဒင်္ဂအားဖြင့် အိပ်ပျော် ငြိမ်သက်နေကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် မမျှော်လင့်သော အခိုက်အတန့်တို့၌ ဘွားခနဲ ပေါ်လာနိုင်ကြသည်။

သီလနှင့် သမာဓိနှစ်ခုလုံးသည် လမ်းစဉ်၏ အနှောင့်အယှက်များကို ရှင်းလင်းစေသည် မှန်သော်လည်း ယောဂီအား အရှိကိုအရှိအတိုင်း သိမြင်လျက် ယင်းသို့ သိမြင်ပြီး သမာဓိဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားပြီးဖြစ်သည့် ကိလေသာများ အလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းပြီး နောက်ဆုံးပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိ စေသည်မှာ ဝိပဿနာပညာသာ ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း လမ်းစဉ်၌ တတိယနှင့် နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သည်။

မှန်ကြည်နှင့်ပမာတူသော သမာဓိစိတ်ဖြင့် ယောဂီသည် မှန်ကန်သည့် ဘဝဒဿနမှ လောကကို ရှုမြင်သည်။ မျက်လုံးကို မှိတ်လိုက်သည်နှင့် ယောဂီသည် အနိစ္စ(အမြဲမရှိ)၊ ဒုက္ခ(ဆင်းရဲခြင်း)နှင့် အနတ္တ (ငါ့ကောင်ကိုယ်ကောင် မရှိ)ဟူသော လက္ခဏာရေးသုံးပါးမှလွဲ၍ မည်သည့်အရာကိုမျှ မမြင်တော့ဘဲ လုံးဝသက်သောင့်သက်သာ ဖြစ်သွားသည်။ ယောဂီသည် ဘဝဟူသည် ထာဝရပြောင်းလဲနေပြီး သင်္ခါရ တရားအားလုံးသည် မတည်မြဲခြင်း သဘောရှိ၏ဟု နားလည်သည်။ လူ့

၆။ မှန်သော လုံ့လ လေးမျိုးရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ -

- (၁) ဖြစ်ပေါ်ပြီး အကုသိုလ်တရားကို ထပ်မဖြစ်စေခြင်း
- (၂) မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ်တရားကို မဖြစ်ပေါ်စေခြင်း
- (၃) မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားများကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း
- (၄) ဖြစ်ပေါ်ပြီး ကုသိုလ်တရားများကို တိုးပွားစေခြင်း

၇။ မှန်သောသတိဟူသည် ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တနှင့် ဓမ္မတို့ (သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး)နှင့် စပ်၍ မြဲမြံသော သတိတရားဖြစ်သည်။

၈။ မှန်သောလုံ့လနှင့် မှန်သောသတိသည် သမ္မသမာဓိကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ယင်းသည် စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ တည်ကြည်ခြင်းဖြစ်ပြီး ဈာန်တရားနှင့် သမာပတ်များကို ရစေသည်အထိ (တည်ကြည်သောစိတ်) ဖြစ်သည်။

ယင်းမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် ပထမနှစ်ပါးသည် ပညာအုပ်စု၊ နောက်သုံးခုမှာ သီလအုပ်စု၊ နောက်ဆုံးသုံးခုမှာ သမာဓိအုပ်စု၌ ပါဝင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် အားထုတ်မှုအစဉ်အရ ဆိုသော်

- (၁) သီလ = သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ
- (၂) သမာဓိ = သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ
- (၃) ပညာ = သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ဤနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်တွင် သီလသည် ပထမဆုံးအဆင့် ဖြစ်သည်။

မသတ်ဖြတ်ခြင်း မည်သည့်သက်ရှိ သတ္တဝါကိုမဆို မညှဉ်းဆဲခြင်းဖြင့် လူသည် မိမိခန္ဓာကိုယ်တွင် တွားသွားနေသည့် အသေးငယ်ဆုံးသော သတ္တဝါကလေးများမှစ၍ သက်ရှိအားလုံးအပေါ် သနားကရုဏာ ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ခိုး ခြင်းမှ ရှောင်ကြည်ခြင်းဖြင့် မိမိနှင့်ပတ်သက်သူ အားလုံးအပေါ် ပြောင့်မှန်ရိုးသားရမည် ဖြစ်သည်။ လူသား၏ ဂုဏ်သိက္ခာမြင့်မားမှုကို လျော့ကျစေသော ကာမဂုဏ်မှားယွင်းမှုမှ ရှောင်ခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်သူဖြစ်သင့်သည်။ မုသာဝါဒမှ ကင်းရှင်းခြင်းဖြင့် လူသည် မှန်ကန်တည့်မတ်သူ ဖြစ်သင့်သည်။ မေ့လျော့ပျောက်မှုကို ဖြစ်စေ

သည့် မူးယစ်သေစာ သောက်စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြင့် လူသည် တည်ငြိမ်တူညီစွာ ရှိပြီး မြော်မြင်ထက်မြက်သူ ဖြစ်သင့်သည်။ ဖော်ပြပါ အခြေခံစည်းမျဉ်းသတ်မှတ်သည့် (ကိုယ်နှုတ်)အမူအရာသည် နိဗ္ဗာန် ခရီး သွားတစ်ယောက်အဖို့ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။ ယင်းအခြေခံ ကျင့်ဝတ် များကို ချိုးဖောက်ခြင်းသည် ဤ(မဂ္ဂင်)လမ်းစဉ်၌ ကိုယ်ကျင့်တရား တိုးတက်မှုကို တားဆီးမည့် အနှောင့်အယှက်များကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယင်းတို့ကို စောင့်စည်းခြင်းသည် လမ်းစဉ် တစ်လျှောက် တည်ငြိမ် ချောမွတ်သည့် တိုးတက်မှုအဖြစ် ဆိုလိုသည်။

စိတ်ပိုင်းဘဝတိုးတက်မှုကို ရှာမှီးသူသည် ဤသို့လျှင် ကိုယ်နှုတ် စိတ်တို့ကို စည်းကမ်းသတ်မှတ်ခြင်းအားဖြင့် နောက်ထပ် ခရီးတစ် ထောက်တိုးနိုင်ပြီး ကာမဂုဏ်အာရုံများကို ပိုမိုထိန်းသိမ်းနိုင်သည်။

စည်းကမ်းသတ်မှတ်ထားသော ကိုယ်မှုနှုတ်မှုများ၊ ထိန်းသိမ်း ထားသော အာရုံကာမဂုဏ်များဖြင့် ဖြည်းဖြည်း မှန်မှန် (စိတ်ပိုင်း ဘဝ)တိုးတက်လာစဉ် ယင်းသို့ အားထုတ်နေသည့် စိတ်အားတက်ကြွ သူ(ယောဂီ)၏ ကမ္မစွမ်းအင်သည် လူ့ဘောင်ကို စွန့်ခွာပြီး ရသေ့ရဟန်း အဖြစ်သို့ ၎င်းအား တွန်းပို့ပေးနိုင်သည်။ ယင်းနောက် ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား အောက်ပါအတိုင်း တွေးမြင်လာသည် -

‘လူ့ဘောင်ဘဝကား ရုန်းကန်မှု၏ သားရဲတွင်းဖြစ်ချေ၏။ (ကျဉ်း မြောင်းလှချေ၏)။ ပင်ပန်းခြင်း လိုအပ်ခြင်းများဖြင့် ပြည့်နေ၏။ အိမ်ရာ မထောင်သည့် (အနဂါရိက)ဘဝကား ပွင့်လင်းကောင်းကင်ပမာ လွတ် လပ်ပြီး မြင့်မြတ်၏။

လူတိုင်း ၎င်း၏ ပန်းတိုင်ကိုရရှိရန် ရဟန်း သို့မဟုတ် အိမ်ရာ မထောင်သည့် ဘဝဖြစ်လာရန် မျှော်လင့်သည်ဟုကား မမှတ်ယူသင့် ချေ။ ရဟန်းဘဝအဖြစ်ဖြင့် စိတ်ပိုင်းဘဝတိုးတက်မှုကို မျှော်လင့်နိုင် သည် မှန်သော်လည်း လူဥပါသကာ တစ်ယောက်သည်လည်း ရဟန္တာ ဖြစ်လာနိုင်သည်သာတည်း။ တတိယမဂ် (အနာဂါမိမဂ်)ကို ရပြီးနောက် အိမ်ရာ မထောင်သည့်ဘဝတွင် နေထိုင်သည်။

သီလမြေပေါ်တွင် ခိုင်မြဲစွာ ရပ်တည်လျက် တိုးတက်ပွားများ အား ထုတ်သူ ယောဂီသည် စိတ်ကိုထိန်းသိမ်းမှု စိတ်၏ယဉ်ကျေးမှုဟူသော ဤလမ်းစဉ် ဒုတိယအဆင့်ဖြစ်သည့် သမာဓိ(အဓိစိတ္တ)ကို အားထုတ်မှု သို့ တက်လှမ်းသည်။

သမာဓိဟူသည် စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ တည်တံ့နေမှု ဖြစ်သည်။ မသက်ဆိုင်သော ကိစ္စအားလုံးကို လုံးဝ ဖယ်ခွာရန် တစ်ခု တည်းသောအာရုံ၌ စိတ်တည်တံ့နေခြင်းဖြစ်သည်။

ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီး၏ စရိုက်နှင့်အညီ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ အမျိုးမျိုးရှိ သည်။ အာနာပါန(ထွက်လေဝင်လေ) အာရုံ၌ စိတ်ကို စူးစိုက်ထားခြင်း သည် စိတ်ဓာတ်တည်ကြည်ရန် အလွယ်ကူဆုံးဖြစ်သည်။ စိတ်ဓာတ် ငြိမ်းချမ်း ပျော်ရွှင်မှုကို ရရှိစေသဖြင့် မေတ္တာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကား အလွန်အကျိုးများသည်။

မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာဟူသော ဗြဟ္မဝိဟာရတရား လေးပါးကို ပွားများခြင်းကို များစွာ ချီးမွမ်းကြသည်။

ပွားများအားထုတ်မည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံအပေါ် ဂရုတစိုက် ထည့် သွင်းစဉ်းစားပြီးနောက် မိမိစရိုက်နှင့် အသင့်တော်ဆုံးသော ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံတစ်ခုကို ရွေးချယ်ရမည်။ နှစ်သက်သလို အခြေချပြီးနောက် ယောဂီသည် အခြားသော အတွေးအကြံများကို စိတ်မှ အချင်းခပ်သိမ်း ခွာထုတ်နိုင်အောင် ယင်းကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ လုံးဝနှစ်မြုပ် ဝင်စားသွား သည်အထိ မိမိ၏စိတ် တည်ကြည်စေရန် အဆက်မပြတ် လုံးလကြိုး ကုတ် အားထုတ်သည်။ ထိုအချိန်၌ ကာမစ္ဆန္ဒ (ကာမ ဂုဏ်အာရုံ)၊ ဗျာပါဒ (ဒေါသ)၊ ထိနမိဒ္ဓ (ငိုက်မျဉ်း ထိုင်းမှိုင်း)၊ ဥဒ္ဓစ္စကုတ္တစ္ဆ (ပျံ့လွင့် နောင်တ)နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ (သံသယ) ဟူသော (ကမ္မဋ္ဌာန်း) တိုးတက်မှု အတွက် အတားအဆီး ငါးမျိုးတို့ကို ယာယီအားဖြင့် ချုပ်တည်းထားရ သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ယောဂီသည် နက်ရှိုင်းသည့် သမာဓိကိုရရှိပြီး ဖော်မပြနိုင်သော နှစ်သက်မှုဖြင့် သမာဓိစိတ်၏ တည်ငြိမ် အေးချမ်းမှုဖြင့်

ပြည်မှာဖြစ်စေ နတ်ပြည်မှာဖြစ်စေ စစ်မှန်သော ဖျော်ရွှင်မှုကို မတွေ့
ချေ။ အကြောင်းမူ ဖျော်ရွှင်မှုတိုင်းသည် နာကျင်ခံခက်မှု၏ အစဖြစ်
သောကြောင့်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ မတည်မြဲသော အရာမှန်သမျှ နာကျင်မှု
သဘောရှိပြီး ပြောင်းလဲမှုနှင့် ဒုက္ခတည်ရှိသရွေ့ ထာဝရသေခြင်းမဲ့
သဘာဝ အတ္တဟူသည် မရှိ။

ထိုမှတစ်ဖန် ယင်း လက္ခဏာရေးသုံးပါးအနက် မိမိတွင် အဖြစ်
များသော (လက္ခဏာရေး)တစ်ခုကို ရွေးချယ်ပြီး ဘဝတွင် ပထမဆုံး
အကြိမ်အဖြစ် နိဗ္ဗာန်ကို ထိုးထွင်း၍သိမြင်သော နေ့ထူးနေ့မြတ်ကို
ရောက်သည်အထိ ယင်းဦးတည်ချက်ဖြင့် ဝိပဿနာပညာကို ဂရု
တစိုက် ဆက်လက်၍ အားထုတ်သည်။ (သို့ဖြင့်) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (ငါ
ကောင်ကိုယ်ကောင် ထင်မှားမှု) ဝိစိကိစ္ဆာ (သံသယ)နှင့် သီလဗ္ဗတ
ပရာသ (မှားယွင်းသည့် အကျင့်)ဟူသော ထူးခလုတ် (သံယောဇဉ်)
သုံးခုကို ဖျက်ဆီးပစ်သည်။

ဤအဆင့်တွင် ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သောတာပန်ဟုခေါ်သည်။
နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ရေအလျဉ်သို့ ဝင်ရောက် ပြီးသောသူ အဓိပ္ပာယ်
ရသည်။ အခြားသော သံယောဇဉ်များကို မပယ်ရသေးသဖြင့် သောတာ
ပန်သည် အများဆုံး ခုနစ်ဘဝ ပြန်လည် မွေးဖွားရဦးမည် ဖြစ်သည်။

သစ်လွင်သော ခွန်အားကို ဆင့်ခေါ်လျက် ယင်းနိဗ္ဗာန်ကို တစ်စေ့
တစ်စောင်း သိမြင်မှု၏ ရလဒ်အဖြစ် ယောဂီသည် တိုးတက်မှုကို
လျင်မြန်စေပြီး နက်ရှိုင်းသည့် ဝိပဿနာပညာကို ပွားများ၍ ကာမ
ရာဂ (ကာမဂုဏ်အာရုံ)နှင့် ဗျာပါဒ (ဒေါသ)ဟူသော သံယောဇဉ်နှစ်ပါး
ကို ခေါင်းပါး(နည်းပါး)စေလျက် သကဒါဂါမ်ဖြစ်သွားသည်။ ရဟန္တာ
မဖြစ်ခဲ့သော် ဤလူ့ဘုံသို့ တစ်ကြိမ်သာ လာရောက်ရသောကြောင့်
သကဒါဂါမ်ဟု ခေါ်သည်။

တတိယအရိယအဆင့် အနာဂါမ်သည် ဆိုခဲ့ပြီး သံယောဇဉ်နှစ်ပါး
ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သည်။ ယင်းသို့ဖြစ်၍ သူသည် ဤလူ့ဘုံလောက

သို့လည်း ပြန်မလာ၊ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်တို့၌လည်း မွေးဖွားခြင်းမရှိ တော့ချေ။ အကြောင်းမူ သူသည် ကာမဂုဏ်အာရုံခံစားရန် ဆန္ဒ မရှိ တော့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ ပြန်လည်မွေးဖွားပြီး ရဟန္တာဖြစ်သည်ထိ (သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌) နေရသည်။

ယခုအခါ၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ အားထုတ်မှုအတွက် ယခင် မရပူးသေးသော အောင်မြင်မှု၏ တွန်းအားပေးမှုကြောင့် နောက် ဆုံးအားထုတ်မှုကို ပြုလျက် ရူပရာဂ (ရူပဗြဟ္မာကို တပ်မက်မှု)၊ အရူပ ရာဂ (အရူပ ဗြဟ္မာကို တပ်မက်မှု)၊ မာန (ထောင်လွှားမှု)၊ ဥဒ္ဓစ္စ (ပြန် လွင့်မှု)နှင့် အဝိဇ္ဇာ (မသိမှု)ဟူသော ကြွင်းကျန်သေးသည့် သံယောဇဉ် ငါးပါးကို ဖျက်ဆီးပြီး ပြီးပြည့်စုံသည့် ရဟန္တာဖြစ်သွားသည်။

ချက်ခြင်းပင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြုဖွယ်ကိစ္စကို ပြုပြီးပြီ၊ ဒုက္ခ ဟူသော လေးလံသည့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို ချထားပြီးပြီ၊ တပ်မက်မှု (တဏှာ) အားလုံး အလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းပြီ၊ နိဗ္ဗာန်သို့သွားရာလမ်းကို နင်းမိ ပြီးပြီဟု သဘောပေါက်သွားသည်။ ယင်းသည့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် တဏှာကိလေသာ သူပုန်လောကမှ ဝေးစွာ လွန်မြောက်သွားပြီး နိဗ္ဗာန် ၏ သန္တိသုခကို ထိုးထွင်းသိမြင်လျက် ရှေးရှေးသော ရဟန္တာများကဲ့သို့ အောက်ပါအတိုင်း ဥဒါန်းကျူးလျက် နတ်ဗြဟ္မာတို့ထက် များစွာ အမြင့် (အဆင့်မြင့်အရည်အသွေး)သို့ ရောက်ရှိ(ရရှိ)သွားပြီဖြစ်သည်။

‘ကောင်းသော စိတ်ထားနှင့် ပညာ၊ နည်းမှန်ကျ ဆုံးမထား သော စိတ်၊ ကောင်းမြတ်သော ကိုယ်ကျင့်တရားကို အခြေခံသည့် အမြင့်ဆုံး သိက္ခာ၊ ယင်းသည် ရာထူး ဥစ္စာမရှိဘဲ လူသားတို့ကို စင်ကြယ်စေ၏။’

တီအိပ်ချ် ဟပ်စလေ (T.H.Huxley)က ဖော်ပြခဲ့သည် -

‘ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အနောက်တိုင်း ဒဿနတွင်ရှိသော ထာဝရဗျာရား မရှိ သော စနစ်တစ်ခု၊ လူသားတွင် အတ္တရှိအယူအဆကို ငြင်းဆိုသော၊ ထာဝရမြဲ သေခြင်းမဲ့ ယုံကြည်မှုအပေါ် မဟာအမှားအဖြစ် ပြဆို

သော၊ ဆုတောင်းခြင်း ယဇ်ပူဇော်ခြင်းတို့၌ အကျိုးရှိမှုကို ငြင်းဆို သော၊ မိမိတို့၏ လွတ်မြောက်မှုအတွက် မိမိ၏လုံ့လမှတစ်ပါး မည် သည့်အရာတွင်မှ မမျှော်လင့်ရန် လူသားတို့ကို တောင်းဆိုသော၊ မူရင်းစင်ကြယ်မှုအတိုင်း ကျိုးနွံ ဦးညွတ်မှုအတွက် မည်သည့်အရာ ကိုမျှ မသိဘဲ လောကီအရာများ၏ အကူအညီကို လုံးဝမရှာဖွေ သော (လမ်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်၏)။ သို့တစေ အံ့ဩဖွယ် လျင်မြန်နှုန်းဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝက်မကသို့ ပျံ့နှံ့ပြီး လူသားအများစု လက်ခံထားသည့် ဘာသာတရား ဖြစ်သည်။’

ဇန်နဝါရီ ၂၄ (အင်္ဂါ)၊ ၂၀၀၆၊ နံနက် ၁၂း၁၄ တိတိတွင် ပြီးစီးသည်။

As a Man He attained Buddhahood and proclaimed to the world the latent inconceivable possibilities and the creative power of man. Instead of placing an unseen Almighty God over man who arbitrarily controls the destinies of mankind, and making him subservient to a supreme power, He raised the worth of mankind. It was He who taught that man can gain his deliverance and purification by his own exertion without depending on an external God or mediating priests. It was he who taught the ego-centric world the noble ideal of selfless service. It was He who revolted against the degrading caste system and taught equality of mankind and gave equal opportunities for all to distinguish themselves in every walk of life.

He declared that the gates of success and prosperity were open to all in every condition of life, high or low, saint or criminal, who would care to turn a new leaf and aspire to perfection.

Irrespective of caste, color or rank He established for both deserving men and women a democratically constituted celibate Order. He did not force His followers to be slaves either to His Teachings or to Himself but granted complete freedom of thought.

He comforted the bereaved by His consoling words. He ministered to the sick that were deserted. He helped the poor that were neglected. He ennobled the lives of the deluded, purified the corrupted lives of criminals. He encouraged the feeble, united the divided, enlightened the ignorant, clarified the mystic, guided the benighted, elevated the base, dignified the noble. Both rich and poor, saints and criminals loved Him alike. Despotism and righteous kings, famous and obscure princes and nobles, generous and stingy millionaires, haughty and humble scholars, destitute paupers, down-trodden scavengers, wicked murderers, despised courtesans -- all benefited by His words of wisdom and compassion.

His noble example was a source of inspiration to all. His serene and peaceful countenance was a soothing sight to the pious eyes. His message of Peace and Tolerance was welcomed by all with indescribable joy and was of eternal benefit to every one who had the fortune to hear and practice it.

Wherever His teachings penetrated it left an indelible impression upon the character of the respective peoples. The cultural advancement of all the Buddhist nations was mainly due to His sublime Teachings. In fact all Buddhist countries like Ceylon,

Buddhism in a Nutshell

BY

NARADA MAHATHERA

Namo Tassa Bhagavato Arahato Samma-Sambuddhassa

Chapter I

THE BUDDHA

On the fullmoon day of May, in the year 623 B.C., there was born in the district of Nepal an Indian Sakya Prince named Siddhattha Gotama, who was destined to be the greatest religious teacher in the world. Brought up in the lap of luxury, receiving an education befitting a prince, he married and had a son.

His contemplative nature and boundless compassion did not permit him to enjoy the fleeting material pleasures of a Royal household. He knew no woe, but he felt a deep pity for sorrowing humanity. Amidst comfort and prosperity, he realized the universality of sorrow. The palace, with all its worldly amusements, was no longer a congenial place for the compassionate prince. The time was ripe for him to depart. Realizing the vanity of sensual enjoyments, in his twenty-ninth year, he renounced all worldly pleasures and donning the simple yellow garb of an ascetic, alone, penniless, wandered forth in search of Truth and Peace.

It was an unprecedented historic renunciation; for he renounced not in his old age but in the prime of manhood, not in poverty but in plenty. As it was the belief in the ancient days that no deliverance could be gained unless one leads a life of strict asceticism, he strenuously practiced all forms of severe austerities. "Adding vigil after vigil, and penance after penance," he made a superhuman effort for six long years.

His body was reduced to almost a skeleton. The more he tormented his body, the farther his goal receded from him. The painful, unsuccessful austerities which he strenuously practiced proved

absolutely futile. He was now fully convinced, through personal experience, of the utter futility of self-mortification which weakened his body and resulted in lassitude of spirit.

Benefiting by this invaluable experience of his, he finally decided to follow an independent course, avoiding the two extremes of self-indulgence and self-mortification. The former retards one's spiritual progress, and the latter weakens one's intellect. The new way which he himself discovered was the Middle Path, *Majjhima Patipada*, which subsequently became one of the salient characteristics of his teaching.

One happy morning, while He was deeply absorbed in meditation, unaided and unguided by any supernatural power and solely relying on His efforts and wisdom, He eradicated all defilements, purified Himself, and, realizing things as they truly are, attained Enlightenment (Buddhahood) at the age of 35. He was not born a Buddha*, but He became a Buddha by His own striving. As the perfect embodiment of all the virtues He preached, endowed with deep wisdom commensurate with His boundless compassion. He devoted the remainder of His precious life to serve humanity both by example and precept, dominated by no personal motive whatever.

After a very successful ministry of 45 long years the Buddha, as every other human being, succumbed to the inexorable law of change, and finally passed away in His 80th year, exhorting His disciples to regard His doctrine as their teacher.

The Buddha was a human being. As a man He was born, as a man He lived, and as a man His life came to an end. Though a human being, He became an extraordinary man (*Acchariya Manussa*), but He never arrogated to Himself divinity. The Buddha laid stress on this important point and left no room whatever for anyone to fall into the error of thinking that He was an immortal divine being. Fortunately there is no deification in the case of the Buddha. It should, however, be remarked that there was no Teacher, "ever so godless as the Buddha, yet none so god-like."

The Buddha is neither an incarnation of the Hindu God Vishnu, as is believed by some, nor is He a savior who freely saves others by His personal salvation. The Buddha exhorts His disciples to depend on themselves for their deliverance, for both purity and defilement

* An Awakened or Enlightened One.

depend on oneself. Clarifying His relationship with His followers and emphasizing the importance of self-reliance and individual striving, the Buddha plainly states: "You should exert yourselves, the Tathagatas* are only teachers."

The Buddhas point out the path, and it is left for us to follow that path to obtain our purification.

"To depend on others for salvation is negative, but to depend on oneself is positive." Dependence on others means a surrender of one's effort.

In exhorting His disciples to be self-dependent the Buddha says in the *Parinibbana Sutta*: "Be ye islands unto yourselves, be ye a refuge unto yourselves, seek not for refuge in others." These significant words are self-elevating. They reveal how vital is self-exertion to accomplish one's object and, how superficial and futile it is to seek redemption through benignant saviors and to crave for illusory happiness in an after life through the propitiation of imaginary Gods or by irresponsible prayers and meaningless sacrifices.

Furthermore, the Buddha does not claim the monopoly of Buddhahood which, as a matter of fact, is not the prerogative of any specially graced person. He reached the highest possible state of perfection any person could aspire to, and without the close-fist of a teacher he revealed the only straight path that leads thereto. According to the Teaching of the Buddha anybody may aspire to that supreme state of perfection if he makes the necessary exertion. The Buddha does not condemn men by calling them wretched sinners, but, on the contrary, He gladdens them by saying that they are pure in heart at conception. In His opinion the world is not wicked but is deluded by ignorance. Instead of disheartening His followers and reserving that exalted state only to Himself, He encourages and induces them to emulate Him, for Buddhahood is latent in all. In one sense all are potential Buddhas.

One who aspires to become a Buddha is called a Bodhisatta, which, literally, means a wisdom-being. This Bodhisatta ideal is the most beautiful and the most refined course of life that has ever been presented to this ego-centric world, for what is nobler than a life of service and purity?

* Lit., Thus who hath come.

1. *Digha Nikaya* (Collection of Long Discourses).
 2. *Majjhima Nikaya* (Collection of Middle-Length Discourses).
 3. *Samyutta Nikaya* (Collection of Kindred Sayings).
 4. *Anguttara Nikaya* (Collection of Discourses arranged in accordance with numbers).
 5. *Khuddaka Nikaya* (Smaller Collection).
- The fifth is subdivided into fifteen books:
1. *Khuddaka Patha* (Shorter texts)
 2. *Dhammapada* (Way of Truth)
 3. *Udana* (Paeans of Joy)
 4. *Iti Vuttaka* ("Thus said" Discourses)
 5. *Sutta Nipata* (Collected Discourses)
 6. *Vimana Vatthu* (Stories of Celestial Mansions)
 7. *Peta Vatthu* (Stories of Petas)
 8. *Theragatha* (Psalms of the Brethren)
 9. *Therigatha* (Psalms of the Sisters)
 10. *Jataka* (Birth Stories)
 11. *Niddesa* (Expositions)
 12. *Patisambhida Magga* (Analytical Knowledge)
 13. *Apadana* (Lives of Arahats)
 14. *Buddhavamsa* (The History of the Buddha)
 15. *Cariya Pitaka* (Modes of Conduct)

The *Abhidhamma Pitaka* is the most important and the most interesting of the three, containing as it does the profound philosophy of the Buddha's Teaching in contrast to the illuminating and simpler discourses in the *Sutta Pitaka*.

In the *Sutta Pitaka* is found the conventional teaching (*vohara desana*) while in the *Abhidhamma Pitaka* is found the ultimate teaching (*paramattha-desana*).

To the wise, *Abhidhamma* is an indispensable guide; to the spiritually evolved, an intellectual treat; and to research scholars, food for thought. Consciousness is defined. Thoughts are analyzed and classified chiefly from an ethical standpoint. Mental states are enumerated. The composition of each type of consciousness is set forth in detail. How thoughts arise, is minutely described. Irrelevant problems that interest mankind but having no relation to one's purification, are deliberately set aside.

Matter is summarily discussed; fundamental units of matter, properties of matter, sources of matter, relationship between mind and matter, are explained.

Burma, Thailand, Cambodia, Vietnam, Laos, Nepal, Tibet, China, Mongolia, Korea, Japan, etc., grew up in the cradle of Buddhism. Though more than 2500 years have elapsed since the passing away of this greatest Teacher, yet his unique personality exerts a great influence on all who come to know Him.

His iron will, profound wisdom, universal love, boundless compassion, selfless service, historic renunciation, perfect purity, magnetic personality, exemplary methods employed to propagate the Teachings, and his final success -- all these factors have compelled about one-fifth of the population of the world today to hail the Buddha as their supreme Teacher.

Paying a glowing tribute to the Buddha Sri Radhakrishnan states: "In Gautama the Buddha we have a master-mind from the East second to none so far as the influence on the thought and life of the human race is concerned, and, sacred to all as the founder of a religious tradition whose hold is hardly less wide and deep than any other. He belongs to the history of the world's thought, to the general inheritance of all cultivated men, for, judged by intellectual integrity, moral earnestness, and spiritual insight, He is undoubtedly one of the greatest figures in history".

In *The Three Greatest Men in History* H.G. Wells writes: "In the Buddha you see clearly a man, simple, devout, lonely, battling for light -- a vivid human personality, not a myth. He too gave a message to mankind universal in character. Many of our best modern ideas are in closest harmony with it. All the miseries and discontents are due, he taught, to selfishness. Before a man can become serene he must cease to live for his senses or himself. Then he merges into a great being. Buddha in different language called men to self-forgetfulness 500 years before Christ. In some ways he is nearer to us and our needs. He was more lucid upon our individual importance and service than Christ and less ambiguous upon the question of personal immortality."

St. Hilaire remarks "The perfect model of all the virtues He preaches. His life has not a stain upon it."

Fausboll says -- "The more I know of Him, the more I love Him."

A humble follower of his would say -- "The more I know Him, the more I love Him; the more I love Him, the more I know Him."

Chapter II

THE DHAMMA: IS IT A PHILOSOPHY?

The non-aggressive, moral and philosophical system expounded by the Buddha, which demands no blind faith from its adherents, expounds no dogmatic creeds, encourages no superstitious rites and ceremonies, but advocates a golden mean that guides a disciple through pure living and pure thinking to the gain of supreme wisdom and deliverance from all evil, is called the Dhamma and is popularly known as Buddhism.

The all-merciful Buddha has passed away, but the sublime Dhamma which He unreservedly bequeathed to humanity, still exists in its pristine purity.

Although the Master has left no written records of His Teachings, His distinguished disciples preserved them by committing to memory and transmitting them orally from generation to generation.

Immediately after His demise 500 chief Arahats* versed in the Dhamma** and Vinaya***, held a convocation to rehearse the Doctrine as was originally taught by the Buddha. Venerable Ananda Thera, who enjoyed the special privilege of hearing all the discourses, recited the Dhamma, while the Venerable Upali recited the Vinaya.

The *Tipitaka* was compiled and arranged in its present form by those Arahats of old.

During the reign of the pious Sinhala King Vattagamani Abhaya, about 83 B.C., the Tipitaka was, for the first time in the history of Buddhism, committed to writing on palm leaves (ola) in Ceylon.

This voluminous *Tipitaka*, which contains the essence of the Buddha's Teaching, is estimated to be about eleven times the size of the Bible. A striking contrast between the *Tipitaka* and the Bible is that the former is not a gradual development like the latter.

* Literally, the Worthy Ones. They are the enlightened disciples who have destroyed all passions.

** The Teaching.

*** The Discipline.

As the word itself implies, the *Tipitaka* consists of three baskets. They are the Basket of Discipline (*Vinaya Pitaka*), the Basket of Discourses (*Sutta Pitaka*), and the Basket of Ultimate Doctrine (*Abhidhamma Pitaka*).

The *Vinaya Pitaka* which is regarded as the sheet anchor to the oldest historic celibate order -- the Sangha -- mainly deals with rules and regulations which the Buddha promulgated, as occasion arose, for the future discipline of the Order of monks (*Bhikkhus*) and nuns (*Bhikkunis*). It described in detail the gradual development of the *Sasana* (Dispensation). An account of the life and ministry of the Buddha is also given. Indirectly it reveals some important and interesting information about ancient history, Indian customs, arts, science, etc.

The *Vinaya Pitaka* consists of the five following books:

Vibhanga:

1. *Parajika* Pali -- Major Offenses
2. *Pacittiya* Pali -- Minor Offenses

Khandaka:

3. *Mahavagga* Pali -- Greater Section
4. *Cullavagga* Pali -- Shorter Section
5. *Parivara* Pali -- Epitome of the Vinaya

The *Sutta Pitaka* consists chiefly of discourses, delivered by the Buddha himself on various occasions. There are also a few discourses delivered by some of His distinguished disciples such as the Venerable Sariputta, Ananda, Moggallana, etc., included in it. It is like a book of prescriptions, as the sermons embodied therein were expounded to suit the different occasions and the temperaments of various persons. There may be seemingly contradictory statements, but they should not be misconstrued as they were opportunely uttered by the Buddha to suit a particular purpose: for instance, to the self-same question He would maintain silence (when the inquirer is merely foolishly inquisitive), or give a detailed reply when He knew the inquirer to be an earnest seeker. Most of the sermons were intended mainly for the benefit of *Bhikkhus* and they deal with the Holy life and with the expositions of the doctrine. There are also several other discourses which deal with both the material and moral progress of His lay followers.

This Pitaka is divided into five Nikayas or collections, viz:

because it agrees with your pre-conceived notions. Do not accept anything merely because it seems acceptable -- (i.e., thinking that as the speaker seems to be a good person his words should be accepted). Do not accept anything thinking that the ascetic is respected by us (therefore it is right to accept his word).

"But when you know for yourselves -- these things are immoral, these things are blameworthy, these things are censured by the wise, these things, when performed and undertaken conduce to ruin and sorrow -- then indeed do you reject them.

"When you know for yourselves -- these things are moral, these things are blameless, these things are praised by the wise, these things, when performed and undertaken, conduce to well-being and happiness -- then do you live acting accordingly."

These inspiring words of the Buddha still retain their original force and freshness.

Though there is no blind faith, one might argue whether there is no worshiping of images etc., in Buddhism.

Buddhists do not worship an image expecting worldly or spiritual favors, but pay their reverence to what it represents.

An understanding Buddhist, in offering flowers and incense to an image, designedly makes himself feel that he is in the presence of the living Buddha and thereby gains inspiration from His noble personality and breathes deep His boundless compassion. He tries to follow His noble example.

The Bo-tree is also a symbol of Enlightenment. These external objects of reverence are not absolutely necessary, but they are useful as they tend to concentrate one's attention. An intellectual person could dispense with them as he could easily focus his attention and visualize the Buddha.

For our own good, and out of gratitude, we pay such external respect but what the Buddha expects from His disciple is not so much obeisance as the actual observance of His Teachings. The Buddha says -- "He honors me best who practices my teaching best." "He who sees the Dhamma sees me."

With regard to images, however, Count Kevserling remarks -- "I see

The Abhidhamma investigates mind and matter, the two composite factors of the so-called being, to help the understanding of things as they truly are, and a philosophy has been developed on those lines. Based on that philosophy, an ethical system has been evolved, to realize the ultimate goal, Nibbana.

The *Abhidhamma Pitaka* consists of seven books:

1. *Dhammasangani* (Classification of Dhammas)
2. *Vibhanga* (The book of Divisions)
3. *Katha-Vatthu* (Points of Controversy)
4. *Pubbala-Pannatti* (Descriptions of Individuals)
5. *Dhatu-Katha* (Discussion with reference to elements)
6. *Yamaka* (The Book of Pairs)
7. *Patthana* (The Book of Relations)

In the Tipitaka one finds milk for the babe and meat for the strong, for the Buddha taught His doctrine both to the masses and to the intelligentsia. The sublime Dhamma enshrined in these sacred texts, deals with truths and facts, and is not concerned with theories and philosophies which may be accepted as profound truths today only to be thrown overboard tomorrow. The Buddha has presented us with no new astounding philosophical theories, nor did He venture to create any new material science. He explained to us what is within and without so far as it concerns our emancipation, as ultimately expounded a path of deliverance, which is unique. Incidentally, He has, however, forestalled many a modern scientist and philosopher.

Schopenhauer in his "World as Will and Idea" has presented the truth of suffering and its cause in a Western garb. Spinoza, though he denies not the existence of a permanent reality, asserts that all phenomenal existence is transitory. In his opinion sorrow is conquered "by finding an object of knowledge which is not transient, not ephemeral, but is immutable, permanent, everlasting." Berkeley proved that the so-called indivisible atom is a metaphysical fiction. Hume, after a relentless analysis of the mind, concluded that consciousness consists of fleeting mental states. Bergson advocates the doctrine of change. Prof. James refers to a stream of consciousness.

The Buddha expounded these doctrines of Transiency, (*Anicca*), Sorrow (*Dukkha*), and No-Soul (*Anatta*) some 2500 years ago while He was sojourning in the valley of the Ganges.

It should be understood that the Buddha did not preach all that He

knew. On one occasion while the Buddha was passing through a forest He took a handful of leaves and said: "O Bhikkhus, what I have taught is comparable to the leaves in my hand. What I have not taught is comparable to the amount of leaves in the forest."

He taught what He deemed was absolutely essential for one's purification making no distinction between an esoteric and exoteric doctrine. He was characteristically silent on questions irrelevant to His noble mission.

Buddhism no doubt accords with science, but both should be treated as parallel teachings, since one deals mainly with material truths while the other confines itself to moral and spiritual truths. The subject matter of each is different.

The Dhamma He taught is not merely to be preserved in books, nor is it a subject to be studied from an historical or literary standpoint. On the contrary it is to be learnt and put into practice in the course of one's daily life, for without practice one cannot appreciate the truth. The Dhamma is to be studied, and more to be practiced, and above all to be realized; immediate realization is its ultimate goal. As such the Dhamma is compared to a raft which is meant for the sole purpose of escaping from the ocean of birth and death (*Samsara*).

Buddhism, therefore, cannot strictly be called a mere philosophy because it is not merely the "love of, inducing the search after, wisdom." Buddhism may approximate a philosophy, but it is very much more comprehensive.

Philosophy deals mainly with knowledge and is not concerned with practice; whereas Buddhism lays special emphasis on practice and realization.

Chapter III

IS IT A RELIGION?

It is neither a religion in the sense in which that word is commonly understood, for it is not "a system of faith and worship owing any allegiance to a supernatural being."

Buddhism does not demand blind faith from its adherents. Here mere belief is dethroned and is substituted by confidence based on knowledge, which, in Pali, is known as *Saddha*. The confidence placed by a follower on the Buddha is like that of a sick person in a noted physician, or a student in his teacher. A Buddhist seeks refuge in the Buddha because it was He who discovered the Path of Deliverance.

A Buddhist does not seek refuge in the Buddha with the hope that he will be saved by His personal purification. The Buddha gives no such guarantee. It is not within the power of a Buddha to wash away the impurities of others. One could neither purify nor defile another.

The Buddha, as Teacher, instructs us, but we ourselves are directly responsible for our purification.

Although a Buddhist seeks refuge in the Buddha, he does not make any self-surrender. Nor does a Buddhist sacrifice his freedom of thought by becoming a follower of the Buddha. He can exercise his own free will and develop his knowledge even to the extent of becoming a Buddha himself.

The starting point of Buddhism is reasoning or understanding, or, in other words, *Samma-ditthi*.

To the seekers of truth the Buddha says:

"Do not accept anything on (mere) hearsay -- (i.e., thinking that thus have we heard it from a long time). Do not accept anything by mere tradition -- (i.e., thinking that it has thus been handed down through many generations). Do not accept anything on account of mere rumors -- (i.e., by believing what others say without any investigation). Do not accept anything just because it accords with your scriptures. Do not accept anything by mere suppositions. Do not accept anything by mere inference. Do not accept anything by merely considering the reasons. Do not accept anything merely

In one sense Buddhism is not a religion, in another sense it is the religion of religions.

Buddhism is neither a metaphysical path nor a ritualistic path.

It is neither sceptical nor dogmatic.

It is neither self-mortification nor self-indulgence.

It is neither pessimism nor optimism.

It is neither eternalism nor nihilism.

It is neither absolutely this-worldly nor other-worldly.

It is a unique Path of Enlightenment.

The original Pali term for Buddhism is *Dhamma*, which, literally, means that which upholds. There is no English equivalent that exactly conveys the meaning of the Pali term.

The Dhamma is that which really is. It is the Doctrine of Reality. It is a means of Deliverance from suffering, and Deliverance itself. Whether the Buddhas arise or not the Dhamma exists. It lies hidden from the ignorant eyes of men, till a Buddha, an Enlightened One, realizes and compassionately reveals it to the world.

This Dhamma is not something apart from oneself, but is closely associated with oneself. As such the Buddha exhorts:

"Abide with oneself as an island, with oneself as a Refuge.
Abide with the *Dhamma* as an island, with the *Dhamma* as a
Refuge. Seek no external refuge."

-- *Parinibbana Sutta*

nothing more grand in this world than the image of the Buddha. It is an absolutely perfect embodiment of spirituality in the visible domain."

Furthermore, it must be mentioned that there are not petitional or intercessory prayers in Buddhism. However much we may pray to the Buddha we cannot be saved. The Buddha does not grant favors to those who pray to Him. Instead of petitional prayers there is meditation that leads to self-control, purification and enlightenment. Meditation is neither a silent reverie nor keeping the mind blank. It is an active striving. It serves as a tonic both to the heart and the mind. The Buddha not only speaks of the futility of offering prayers but also disparages a slave mentality. A Buddhist should not pray to be saved, but should rely on himself and win his freedom.

"Prayers take the character of private communications, selfish bargaining with God. It seeks for objects of earthly ambitions and inflames the sense of self. Meditation on the other hand is self-change."

-- Sri Radhakrishnan.

In Buddhism there is not, as in most other religions, an Almighty God to be obeyed and feared. The Buddha does not believe in a cosmic potentate, omniscient and omnipresent. In Buddhism there are no divine revelations or divine messengers. A Buddhist is, therefore, not subservient to any higher supernatural power which controls his destinies and which arbitrarily rewards and punishes. Since Buddhists do not believe in revelations of a divine being Buddhism does not claim the monopoly of truth and does not condemn any other religion. But Buddhism recognizes the infinite latent possibilities of man and teaches that man can gain deliverance from suffering by his own efforts independent of divine help or mediating priests.

Buddhism cannot, therefore, strictly be called a religion because it is neither a system of faith and worship, nor "the outward act or form by which men indicate their recognition of the existence of a God or gods having power over their own destiny to whom obedience, service, and honor are due."

If, by religion, is meant "a teaching which takes a view of life that is more than superficial, a teaching which looks into life and not merely at it, a teaching which furnishes men with a guide to conduct that is

in accord with this its in-look, a teaching which enables those who give it heed to face life with fortitude and death with serenity,** or a system to get rid of the ills of life, then it is certainly a religion of religions.

* Bhikkhu Silacara

Chapter IV

IS BUDDHISM AN ETHICAL SYSTEM?

It no doubt contains an excellent ethical code which is unparalleled in its perfection and altruistic attitude. It deals with one way of life for the monks and another for the laity. But Buddhism is much more than an ordinary moral teaching. Morality is only the preliminary stage on the Path of Purity, and is a means to an end, but not an end in itself. Conduct, though essential, is itself insufficient to gain one's emancipation. It should be coupled with wisdom or knowledge (*panna*). The base of Buddhism is morality, and wisdom is its apex.

In observing the principles of morality a Buddhist should not only regard his own self but also should have a consideration for others we well -- animals not excluded. Morality in Buddhism is not founded on any doubtful revelation nor is it the ingenious invention of an exceptional mind, but it is a rational and practical code based on verifiable facts and individual experience.

It should be mentioned that any external supernatural agency plays no part whatever in the moulding of the character of a Buddhist. In Buddhism there is no one to reward or punish. Pain or happiness are the inevitable results of one's actions. The question of incurring the pleasure or displeasure of a God does not enter the mind of a Buddhist. Neither hope of reward nor fear of punishment acts as an incentive to him to do good or to refrain from evil. A Buddhist is aware of future consequences, but he refrains from evil because it retards, does good because it aids progress to Enlightenment (*Bodhi*). There are also some who do good because it is good, refrain from evil because it is bad.

To understand the exceptionally high standard of morality the Buddha expects from His ideal followers, one must carefully read the *Dhammapada*, *Sigalovada Sutta*, *Vyaggapajja Sutta*, *Mangala Sutta*, *Karaniya Sutta*, *Parabhava Sutta*, *Vasala Sutta*, *Dhammika Sutta*, etc.

As a moral teaching it excels all other ethical systems, but morality is only the beginning and not the end of Buddhism.

In one sense Buddhism is not a philosophy, in another sense it is the philosophy of philosophies.

become a follower of the Buddha. But the Buddha cautioned him, saying:

"Of a verity, O householder, make a thorough investigation. It is well for a distinguished man like you to make (first) a thorough investigation."

Upali, who was overjoyed at this unexpected remark of the Buddha, said:

"Lord, had I been a follower of another religion, its adherents would have taken me round the streets in a procession proclaiming that such and such a millionaire had renounced his former faith and embraced theirs. But, Lord, Your Reverence advises me to investigate further. The more pleased am I with this remark of yours. For the second time, Lord, I seek refuge in the Buddha, Dhamma and the Sangha."

Buddhism is saturated with this spirit of free enquiry and complete tolerance. It is the teaching of the open mind and the sympathetic heart, which, lighting and warming the whole universe with its twin rays of wisdom and compassion, sheds its genial glow on every being struggling in the ocean of birth and death.

The Buddha was so tolerant that He did not even exercise His power to give commandments to His lay followers. Instead of using the imperative, He said: "It behooves you to do this -- It behooves you not to do this." He commands not but does exhort.

This tolerance the Buddha extended to men, women and all living beings.

It was the Buddha who first attempted to abolish slavery and vehemently protested against the degrading caste system which was firmly rooted in the soil of India. In the Word of the Buddha it is not by mere birth one becomes an outcast or a noble, but by one's actions. Caste or colour does not preclude one from becoming a Buddhist or from entering the Order. Fishermen, scavengers, courtesans, together with warriors and Brahmins, were freely admitted to the Order and enjoyed equal privileges and were also given positions of rank. Upali, the barber, for instance, was made in preference to all other the chief in matters pertaining to Vinaya discipline. The timid Sunita, the scavenger, who attained Arhatship was admitted by the Buddha Himself into the Order. Angulimala, the

Chapter V

SOME SALIENT FEATURES OF BUDDHISM

The foundations of Buddhism are the four Noble Truths -- namely, Suffering (the *raison d'etre* of Buddhism), its cause (i.e., Craving), its end (i.e., Nibbana, the Summum Bonum of Buddhism), and the Middle Way.

What is the Noble Truth of Suffering?

"Birth is suffering, old age is suffering, disease is suffering, death is suffering, to be united with the unpleasant is suffering, to be separated from the pleasant is suffering, not to receive what one craves for is suffering, in brief the five Aggregates of Attachment are suffering."

What is the Noble Truth of the Cause of Suffering?

"It is the craving which leads from rebirth to rebirth accompanied by lust of passion, which delights now here now there; it is the craving for sensual pleasures (*Kamatanha*), for existence (*Bhavatanha*)* and for annihilation (*Vibhavatanha*)."

What is the Noble Truth of the Annihilation of Suffering?

"It is the remainderless, total annihilation of this very craving, the forsaking of it, the breaking loose, fleeing, deliverance from it."

What is the Noble Truth of the Path leading to the Annihilation of Suffering?

"It is the Noble Eightfold Path which consists of right understanding, right thoughts, right speech, right action, right livelihood, right endeavor, right mindfulness, and right concentration."

Whether the Buddhas arise or not these four Truths exist in the universe. The Buddhas only reveal these Truths which lay hidden in the dark abyss of time.

Scientifically interpreted, the *Dhamma* may be called the law of

* Craving associated with "Eternalism" (*Sassataditthi*) (Comy)

** Craving associated with "Nihilism" (*Ucchedaditthi*) (Comy)

cause and effect. These two embrace the entire body of the Buddha's Teachings.

The first three represent the philosophy of Buddhism; the fourth represents the ethics of Buddhism, based on that philosophy. All these four truths are dependent on this body itself. The Buddha states: "In this very one-fathom long body along with perceptions and thoughts, do I proclaim the world, the origin of the world, the end of the world and the path leading to the end of the world." Here the term world is applied to suffering.

Buddhism rests on the pivot of sorrow. But it does not thereby follow that Buddhism is pessimistic. It is neither totally pessimistic nor totally optimistic, but, on the contrary, it teaches a truth that lies midway between them. One would be justified in calling the Buddha a pessimist if He had only enunciated the Truth of suffering without suggesting a means to put an end to it. The Buddha perceived the universality of sorrow and did prescribe a panacea for this universal sickness of humanity. The highest conceivable happiness, according to the Buddha, is Nibbana, which is the total extinction of suffering.

The author of the article on Pessimism in the Encyclopedia Britannica writes: "Pessimism denotes an attitude of hopelessness towards life, a vague general opinion that pain and evil predominate in human affairs. The original doctrine of the Buddha is in fact as optimistic as any optimism of the West. To call it pessimism is merely to apply to it a characteristically Western principle to which happiness is impossible without personality. The true Buddhist looks forward with enthusiasm to absorption into eternal bliss."

Ordinarily the enjoyment of sensual pleasures is the highest and only happiness of the average man. There is no doubt a kind of momentary happiness in the anticipation, gratification and retrospection of such fleeting material pleasures, but they are illusive and temporary. According to the Buddha non-attachment is a greater bliss.

The Buddha does not expect His followers to be constantly pondering on suffering and lead a miserable unhappy life. He exhorts them to be always happy and cheerful, for zest (*Piti*) is one of the factors of Enlightenment.

Real happiness is found within, and is not to be defined in terms of wealth, children, honors or fame. If such possessions are misdirected, forcibly or unjustly obtained, misappropriated or even viewed with attachment, they will be a source of pain and sorrow to the possessors.

Instead of trying to rationalize suffering, Buddhism takes suffering for granted and seeks the cause to eradicate it. Suffering exists as long as there is craving. It can only be annihilated by treading the Noble Eightfold Path and attaining the supreme bliss of Nibbana.

These four Truths can be verified by experience. Hence the Buddha Dhamma is not based on the fear of the unknown, but is founded on the bedrock of facts which can be tested by ourselves and verified by experience. Buddhism is, therefore rational and intensely practical.

Such a rational and practical system cannot contain mysteries or esoteric doctrines. Blind faith, therefore, is foreign to Buddhism. Where there is no blind faith there cannot be any coercion or persecution or fanaticism. To the unique credit of Buddhism it must be said that throughout its peaceful march of 2500 years no drop of blood was shed in the name of the Buddha, no mighty monarch wielded his powerful sword to propagate the Dhamma, and no conversion was made either by force or by repulsive methods. Yet, the Buddha was the first and the greatest missionary that lived on earth. Aldous Huxley writes: "Alone of all the great world religions Buddhism made its way without persecution censorship or inquisition."

Lord Russell remarks: "Of the great religions of history, I prefer Buddhism, especially in its earliest forms; because it has had the smallest element of persecution."

In the name of Buddhism no altar was reddened with the blood of a Hypatia, no Bruno was burnt alive.

Buddhism appeals more to the intellect than to the emotion. It is concerned more with the character of the devotees than with their numerical strength.

On one occasion Upali, a follower of Nigantha Nataputta, approached the Buddha and was so pleased with the Buddha's exposition of the Dhamma that he instantly expressed his desire to

Huxley writes:

"If we are to assume that anybody has designedly set this wonderful universe going, it is perfectly clear to me that he is no more entirely benevolent and just in any intelligible sense of the words, than that he is malevolent and unjust."

According to Einstein:

"If this being (God) is omnipotent, then every occurrence, including every human action, every human thought, and every human feeling and aspiration is also his work; how is it possible to think of holding men responsible for their deeds and thoughts before such an Almighty Being"

"In giving out punishments and rewards, he would to a certain extent be passing judgment on himself. How can this be combined with the goodness and righteousness ascribed to him."

"According to the theological principles man is created arbitrarily and without his desire and at the moment of his creation is either blessed or damned eternally. Hence man is either good or evil, fortunate or unfortunate, noble or depraved, from the first step in the process of his physical creation to the moment of his last breath, regardless of his individual desires, hopes, ambitions, struggles or devoted prayers. Such is theological fatalism."

-- Spencer Lewis

As Charles Bradlaugh says:

"The existence of evil is a terrible stumbling block to the Theist. Pain, misery, crime, poverty confront the advocate of eternal goodness and challenge with unanswerable potency his declaration of Deity as all-good, all-wise, and all-powerful."

In the words of Schopenhauer:

"Whoever regards himself as having become out of nothing must also think that he will again become nothing; for an eternity has passed before he was, and then a second eternity had begun, through which he will never cease to be, is a monstrous thought.

"If birth is the absolute beginning, then death must be his absolute end; and the assumption that man is made out of nothing leads necessarily to the assumption that death is his absolute end."

robber and criminal, was converted to a compassionate saint. The fierce Alavaka sought refuge in the Buddha and became a saint. The courtesan Ambapali entered the Order and attained Arhatship. Such instances could easily be multiplied from the Tipitaka to show that the portals of Buddhism were wide open to all, irrespective of caste, colour or rank.

It was also the Buddha who raised the status of downtrodden women and not only brought them to a realization of their importance to society but also founded the first celibate religious order for women with rules and regulations.

The Buddha did not humiliate women, but only regarded them as feeble by nature. He saw the innate good of both men and women and assigned to them their due places in His teaching. Sex is no barrier to attaining Sainthood.

Sometimes the Pali term used to denote women is *Matugama*, which means "mother-folk" or "society of mothers." As a mother, woman holds an honorable place in Buddhism. Even the wife is regarded as "best friend" (*parama sakha*) of the husband.

Hasty critics are only making ex parte statements when they reproach Buddhism with being inimical to women. Although at first the Buddha refused to admit women into the Order on reasonable grounds, yet later He yielded to the entreaties of His foster-mother, Pajapati Gotami, and founded the Bhikkhuni Order. Just as the Arahats Sariputta and Moggallana were made the two chief disciples in the Order of monks, even so he appointed Arahats Khema and Uppalavanna as the two chief female disciples. Many other female disciples too were named by the Buddha Himself as His distinguished and pious followers.

On one occasion the Buddha said to King Kosala who was displeased on hearing that a daughter was born to him:

"A woman child, O Lord of men; may prove Even a better offspring than a male."

Many women, who otherwise would have fallen into oblivion, distinguished themselves in various ways, and gained their emancipation by following the *Dhamma* and entering the Order. In this new Order, which later proved to be a great blessing to many women, queens, princesses, daughters of noble families, widows,

bereaved mothers, destitute women, pitiable courtesans -- all, despite their caste or rank, met on a common platform, enjoyed perfect consolation and peace, and breathed that free atmosphere which is denied to those cloistered in cottages and palatial mansions.

It was also the Buddha who banned the sacrifice of poor beasts and admonished His followers to extend their loving kindness (*Metta*) to all living beings -- even to the tiniest creature that crawls at one's feet. No man has the power or the right to destroy the life of another as life is precious to all.

A genuine Buddhist would exercise this loving-kindness towards every living being and identify himself with all, making no distinction whatsoever with regard to caste, colour or sex.

It is this Buddhist *Metta* that attempts to break all the barriers which separate one from another. There is no reason to keep aloof from others merely because they belong to another persuasion or another nationality. In that noble Toleration Edict which is based on *Culla-Vyuha* and *Maha-Vyuha* Suttas, Asoka says: "Concourse alone is best, that is, all should harken willingly to the doctrine professed by others."

Buddhism is not confined to any country or any particular nation. It is universal. It is not nationalism which, in other words, is another form of caste system founded on a wider basis. Buddhism, if it be permitted to say so, is supernaturalism.

To a Buddhist there is no far or near, no enemy or foreigner, no renegade or untouchable, since universal love realized through understanding has established the brotherhood of all living beings. A real Buddhist is a citizen of the world. He regards the whole world as his motherland and all as his brothers and sisters.

Buddhism is, therefore, unique, mainly owing to its tolerance, non-aggressiveness, rationality, practicability, efficacy and universality. It is the noblest of all unifying influences and the only lever that can uplift the world.

These are some of the salient features of Buddhism, and amongst some of the fundamental doctrines may be said -- Karma or the Law of Moral Causation, the Doctrine of Rebirth, Anatta and Nibbana.

Chapter VI

KAMMA OR THE LAW OF MORAL CAUSATION

We are faced with a totally ill-balanced world. We perceive the inequalities and manifold destinies of men and the numerous grades of beings that exist in the universe. We see one born into a condition of affluence, endowed with fine mental, moral and physical qualities and another into a condition of abject poverty and wretchedness. Here is a man virtuous and holy, but, contrary to his expectation, ill-luck is ever ready to greet him. The wicked world runs counter to his ambitions and desires. He is poor and miserable in spite of his honest dealings and piety. There is another vicious and foolish, but accounted to be fortune's darling. He is rewarded with all forms of favors, despite his shortcomings and evil modes of life.

Why, it may be questioned, should one be an inferior and another a superior? Why should one be wrested from the hands of a fond mother when he has scarcely seen a few summers, and another should perish in the flower or manhood, or at the ripe age of eighty or hundred? Why should one be sick and infirm, and another strong and healthy? Why should one be handsome, and another ugly and hideous, repulsive to all? Why should one be brought up in the lap of luxury, and another in absolute poverty, steeped in misery? Why should one be born a millionaire and another a pauper? Why should one be born with saintly characteristics, and another with criminal tendencies? Why should some be linguists, artists, mathematicians or musicians from the very cradle? Why should some be congenitally blind, deaf and deformed? Why should some be blessed and others cursed from their birth?

These are some problems that perplex the minds of all thinking men. How are we to account for all this unevenness of the world, this inequality of mankind?

Is it due to the work of blind chance or accident?

There is nothing in this world that happens by blind chance or accident. To say that anything happens by chance, is no more true than that this book has come here of itself. Strictly speaking, nothing happens to man that he does not deserve for some reason or another.

Could this be the fiat of an irresponsible Creator?

Every mental or physical phenomenon could be explained by these all-embracing five orders or processes which are laws in themselves.

Kamma is, therefore, only one of the five orders that prevail in the universe. It is a law in itself, but it does not thereby follow that there should be a law-giver. Ordinary laws of nature, like gravitation, need no law-giver. It operates in its own field without the intervention of an external independent ruling agency.

Nobody, for instance, has decreed that fire should burn. Nobody has commanded that water should seek its own level. No scientist has ordered that water should consist of H₂O, and that coldness should be one of its properties. These are their intrinsic characteristics. Kamma is neither fate nor predestination imposed upon us by some mysterious unknown power to which we must helplessly submit ourselves. It is one's own doing reacting on oneself, and so one has the possibility to divert the course of Kamma to some extent. How far one diverts it depends on oneself.

It must also be said that such phraseology as rewards and punishments should not be allowed to enter into discussions concerning the problem of Kamma. For Buddhism does not recognize an Almighty Being who rules His subjects and rewards and punishes them accordingly. Buddhists, on the contrary, believe that sorrow and happiness one experiences are the natural outcome of one's own good and bad actions. It should be stated that Kamma has both the continuative and the retributive principle.

Inherent in Kamma is the potentiality of producing its due effect. The cause produces the effect; the effect explains the cause. Seed produces the fruit; the fruit explains the seed as both are inter-related. Even so Kamma and its effect are inter-related; "the effect already blooms in the cause."

A Buddhist who is fully convinced of the doctrine of Kamma does not pray to another to be saved but confidently relies on himself for his purification because it teaches individual responsibility.

It is this doctrine of Kamma that gives him consolation, hope, self reliance and moral courage. It is this belief in Kamma "that validates his effort, kindles his enthusiasm," makes him ever kind, tolerant and considerate. It is also this firm belief in Kamma that prompts him

Commenting on human sufferings and God, Prof. J.B.S. Haldane writes:

"Either suffering is needed to perfect human character, or God is not Almighty. The former theory is disproved by the fact that some people who have suffered very little but have been fortunate in their ancestry and education have very fine characters. The objection to the second is that it is only in connection with the universe as a whole that there is any intellectual gap to be filled by the postulation of a deity. And a creator could presumably create whatever he or it wanted."

Lord Russell states:

"The world, we are told, was created by a God who is both good and omnipotent. Before He created the world he foresaw all the pain and misery that it would contain. He is therefore responsible for all of it. It is useless to argue that the pain in the world is due to sin. If God knew in advance the sins of which man would be guilty, He was clearly responsible for all the consequences of those sins when He decided to create man."

In "Despair," a poem of his old age, Lord Tennyson thus boldly attacks God, who, as recorded in Isaiah, says, "I make peace and create evil." (Isaiah, xiv. 7.)

"What! I should call on that infinite love that has
served us so well?
Infinite cruelty, rather that made everlasting hell,
Made us, foreknew us, foredoomed us, and does what
he will with his own.
Better our dead brute mother who never has heard us groan."

Surely "the doctrine that all men are sinners and have the essential sin of Adam is a challenge to justice, mercy, love and omnipotent fairness." Some writers of old authoritatively declared that God created man in his own image. Some modern thinkers state, on the contrary, that man created God in his own image. With the growth of civilization man's concept of God also became more and more refined.

It is however, impossible to conceive of such a being either in or outside the universe.

Could this variation be due to heredity and environment? One must

admit that all such chemico-physical phenomena revealed by scientists, are partly instrumental, but they cannot be solely responsible for the subtle distinctions and vast differences that exist amongst individuals. Yet why should identical twins who are physically alike, inheriting like genes, enjoying the same privilege of upbringing, be very often temperamentally, morally and intellectually totally different?

Heredity alone cannot account for these vast differences. Strictly speaking, it accounts more plausibly for their similarities than for most of the differences. The infinitesimally minute chemico-physical germ, which is about 30 millionth part of an inch across, inherited from parents, explains only a portion of man, his physical foundation. With regard to the more complex and subtle mental, intellectual and moral differences we need more enlightenment. The theory of heredity cannot give a satisfactory explanation for the birth of a criminal in a long line of honourable ancestors, the birth of a saint or a noble man in a family of evil repute, for the arising of infant prodigies, men of genius and great religious teachers.

According to Buddhism this variation is due not only to heredity, environment, "nature and nurture," but also to our own kamma, or in other words, to the result of our own inherited past actions and our present deeds. We ourselves are responsible for our own deeds, happiness and misery. We build our own hells. We create our own heavens. We are the architects of our own fate. In short we ourselves are our own kamma.

On one occasion* a certain young man named Subha approached the Buddha, and questioned why and wherefore it was that among human beings there are the low and high states.

"For," said he, "we find amongst mankind those of brief life and those of long life, the hale and the ailing, the good looking and the ill-looking, the powerful and the powerless, the poor and the rich, the low-born and the high-born, the ignorant and the intelligent."

The Buddha briefly replied: "Every living being has kamma as its own, its inheritance, its cause, its kinsman, its refuge. Kamma is that which differentiates all living beings into low and high states."

He then explained the cause of such differences in accordance with the law of moral causation.

* *Culakamma Vibhanga Sutta -- Majjhima Nikaya*, No. 135.

Thus from a Buddhist standpoint, our present mental, intellectual, moral and temperamental differences are mainly due to our own actions and tendencies, both past the present.

Kamma, literally, means action; but, in its ultimate sense, it means the meritorious and demeritorious volition (*Kusala Akusala Cetana*). Kamma constitutes both good and evil. Good gets good. Evil gets evil. Like attracts like. This is the law of Kamma.

As some Westerners prefer to say Kamma is "action-influence."

We reap what we have sown. What we sow we reap somewhere or some when. In one sense we are the result of what we were; we will be the result of what we are. In another sense, we are not totally the result of what we were and we will not absolutely be the result of what we are. For instance, a criminal today may be a saint tomorrow.

Buddhism attributes this variation to Kamma, but it does not assert that everything is due to Kamma.

If everything were due to Kamma, a man must ever be bad, for it is his Kamma to be bad. One need not consult a physician to be cured of a disease, for if one's Kamma is such one will be cured.

According to Buddhism, there are five orders or processes (*Niyamas*) which operate in the physical and mental realms:

i. *Kamma Niyama*, order of act and result, e.g., desirable and undesirable acts produce corresponding good and bad results.

ii. *Utu Niyama*, physical (inorganic) order, e.g., seasonal phenomena of winds and rains.

iii. *Bija Niyama*, order of germs or seeds (physical organic order); e.g., rice produced from rice-seed, sugary taste from sugar cane or honey etc. The scientific theory of cells and genes and the physical similarity of twins may be ascribed to this order.

iv. *Citta Niyama*, order of mind or psychic law, e.g., processes of consciousness (*Citta vithi*), power of mind etc.

v. *Dhamma Niyama*, order of the norm, e.g., the natural phenomena occurring at the advent of a Bodhisatta in his last birth, gravitation, etc.

But how are we to believe that there is a past existence?

The most valuable evidence Buddhists cite in favor of rebirth is the Buddha, for He developed a knowledge which enabled Him to read past and future lives.

Following His instructions, His disciples also developed this knowledge and were able to read their past lives to a great extent.

Even some Indian Rishis, before the advent of the Buddha, were distinguished for such psychic powers as clairaudience, clairvoyance, thought-reading, remembering past births, etc.

There are also some persons, who probably in accordance with the laws of association, spontaneously develop the memory of their past birth, and remember fragments of their previous lives. Such cases are very rare, but those few well-attested, respectable cases tend to throw some light on the idea of a past birth. So are the experiences of some modern dependable psychics and strange cases of alternating and multiple personalities.

In hypnotic states some relate experiences of their past lives; while a few others, read the past lives of others and even heal diseases.*

Sometimes we get strange experiences which cannot be explained but by rebirth.

How often do we meet persons whom we have never met, and yet instinctively feel that they are quite familiar to us? How often do we visit places, and yet feel impressed that we are perfectly acquainted with those surroundings?

The Buddha tells us:

"Through previous associations or present advantage, that old love springs up again like the lotus in the water."

Experiences of some reliable modern psychics, ghostly phenomena, spirit communications, strange alternating and multiple personalities and so on shed some light upon this problem of rebirth.

* See *Many Mansions* and *The World Within* by Gina Cerminara.

It is this doctrine of Kamma that can explain the problem of suffering, the mystery of so-called fate or predestination of other religions, and above all the inequality of mankind.

Kamma and rebirth are accepted as axiomatic.

Chapter VII

RE-BIRTH

As long as this Kammic force exists there is re-birth, for beings are merely the visible manifestation of this invisible Kammic force. Death is nothing but the temporary end of this temporary phenomenon. It is not the complete annihilation of this so-called being. The organic life has ceased, but the Kammic force which hitherto actuated it has not been destroyed. As the Kammic force remains entirely undisturbed by the disintegration of the fleeting body, the passing away of the present dying thought-moment only conditions a fresh consciousness in another birth.

It is Kamma, rooted in ignorance and craving, that conditions rebirth. Past Kamma conditions the present birth; and present Kamma, in combination with past Kamma, conditions the future. The present is the offspring of the past, and becomes, in turn, the parent of the future.

If we postulate a past, present, and a future life, then we are at once faced with the alleged mysterious problem -- "What is the ultimate origin of life?"

Either there must be a beginning or there cannot be a beginning for life.

One school, in attempting to solve the problem, postulates a first cause, God, viewed as a force or as an Almighty Being.

Another school denies a first cause for, in common experience, the cause ever becomes the effect and the effect becomes the cause. In a circle of cause and effect a first cause is inconceivable. According to the former, life has had a beginning, according to the latter, it is beginningless.

From the scientific standpoint, we are the direct products of the sperm and ovum cells provided by our parents. As such life precedes life. With regard to the origin of the first protoplasm of life, or colloid, scientists plead ignorance.

According to Buddhism we are born from the matrix of action (Kammayoni). Parents merely provide an infinitesimally small cell. As such being precedes being. At the moment of conception it is

past Kamma that conditions the initial consciousness that vitalizes the fetus. It is this invisible Kammic energy, generated from the past birth that produces mental phenomena and the phenomenon of life in an already extant physical phenomenon, to complete the trio that constitutes man.

For a being to be born here a being must die somewhere. The birth of a being, which strictly means the arising of the five aggregates or psycho-physical phenomena in this present life, corresponds to the death of a being in a past life; just as, in conventional terms, the rising of the sun in one place means the setting of the sun in another place. This enigmatic statement may be better understood by imagining life as a wave and not as a straight line. Birth and death are only two phases of the same process. Birth precedes death, and death, on the other hand, precedes birth. The constant succession of birth and death in connection with each individual life flux constitutes what is technically known as *Samsara* -- recurrent wandering.

What is the ultimate origin of life?

The Buddha declares:

"Without cognizable end is this Samsara. A first beginning of beings, who, obstructed by ignorance and fettered by craving, wander and fare on, is not to be perceived."

This life-stream flows *ad infinitum*, as long as it is fed by the muddy waters of ignorance and craving. When these two are completely cut off, then only, if one so wishes, does the stream cease to flow, rebirth ends as in the case of the Buddhas and Arahats. An ultimate beginning of this life-stream cannot be determined, as a stage cannot be perceived when this life-force was not fraught with ignorance and craving.

The Buddha has here referred merely to the beginning of the life-stream of living beings. It is left to scientists to speculate on the origin and the evolution of the universe. The Buddha does not attempt to solve all the ethical and philosophical problems that perplex mankind. Nor does He deal with theories and speculations that tend neither to edification nor to enlightenment. Nor does He demand blind faith from His adherents. He is chiefly concerned with the problem of suffering and its destruction. With but this one practical and specific purpose in view, all irrelevant side issues are completely ignored.

If on account of cause effect comes to be, then if the cause ceases, the effect also must cease.

The reverse order of the *Paticca Samuppada* will make the matter clear.

Old age and death are possible in and with a psychophysical organism. Such an organism must be born; therefore it presupposes birth. But birth is the inevitable result of past deeds or Kamma. Kamma is conditioned by grasping which is due to craving. Such craving can appear only where feeling exists. Feeling is the outcome of contact between the senses and objects. Therefore it presupposes organs of senses which cannot exist without mind and body. Where there is a mind there is consciousness. It is the result of past good and evil. The acquisition of good and evil is due to ignorance of things as they truly are.

The whole formula may be summed up thus:

Dependent on Ignorance arise Activities (Moral and Immoral)

" " Activities arise Consciousness (Re-birth Consciousness)

" " Consciousness arise Mind and Matter

" " Mind and Matter arise the six Spheres of Sense

" " the Six Spheres of Sense arise Contact

" " Contact arise Feeling

" " Feeling arise Craving

" " Craving arise Grasping

" " Grasping arise Actions (Kamma)

" " Actions arise Rebirth

" " Birth arise Decay, Death, Sorrow, Lamentation, Pain, Grief, and Despair.

Thus does the entire aggregate of suffering arise. The first two of these twelve pertain to the past, the middle eight to the present, and the last two to the future.

The complete cessation of Ignorance leads to the cessation of Activities.

The cessation of Activities leads to the cessation of Consciousness.

" " " Consciousness leads to the cessation of mind and matter.

" " " Mind and Matter leads to the cessation of the six Spheres of Sense.

" " " the six Spheres of Sense leads to the cessation of Contact,

" " " Contact leads to the cessation of Feeling.

" " " Feeling leads to the cessation of Craving.

Into this world come Perfect Ones like the Buddhas and highly developed personalities. Do they evolve suddenly? Can they be the products of a single existence?

How are we to account for great characters like Buddhaghosa, Panini, Kalidasa, Homer and Plato; men of genius like Shakespeare, infant prodigies like Pascal, Mozart, Beethoven, Raphael, Ramanujan, etc.?

Heredity alone cannot account for them. "Else their ancestry would disclose it, their posterity, even greater than themselves, demonstrate it."

Could they rise to such lofty heights if they had not lived noble lives and gained similar experiences in the past? Is it by mere chance that they are born or those particular parents and placed under those favorable circumstances?

The few years that we are privileged to spend here or, for the most five score years, must certainly be an inadequate preparation for eternity.

If one believes in the present and in the future, it is quite logical to believe in the past. The present is the offspring of the past, and acts in turn as the parent of the future.

If there are reasons to believe that we have existed in the past, then surely there are no reasons to disbelieve that we shall continue to exist after our present life has apparently ceased.

It is indeed a strong argument in favor of past and future lives that "in this world virtuous persons are very often unfortunate and vicious persons prosperous."

A Western writer says:

"Whether we believe in a past existence or not, it forms the only reasonable hypothesis which bridges certain gaps in human knowledge concerning certain facts of every day life. Our reason tells us that this idea of past birth and Kamma alone can explain the degrees of difference that exist between twins, how men like Shakespeare with a very limited experience are able to portray with marvelous exactitude the most diverse types of human character, scenes and so forth of which they could have no actual knowledge,

why the work of the genius invariably transcends his experience, the existence of infant precocity, the vast diversity in mind and morals, in brain and physique, in conditions, circumstances and environment observable throughout the world, and so forth."

It should be stated that this doctrine of rebirth can neither be proved nor disproved experimentally, but it is accepted as an evidentially verifiable fact.

The cause of this Kamma, continues the Buddha, is *avijja* or ignorance of the Four Noble Truths. Ignorance is, therefore, the cause of birth and death; and its transmutation into knowingness or *vijja* is consequently their cessation.

The result of this analytical method is summed up in the *Paticca Samuppada*.

Chapter VIII

PATICCA SAMUPPADA

Paticca means because of, or dependent upon: *Samuppada* "arising or origination." *Paticca Samuppada*, therefore, literally means -- "Dependent Arising" or "Dependent Origination."

It must be borne in mind that *Paticca Samuppada* is only a discourse on the process of birth and death and not a theory of the ultimate origin of life. It deals with the cause of rebirth and suffering, but it does not in the least attempt to show the evolution of the world from primordial matter.

Ignorance (*Avijja*) is the first link or cause of the wheel of life. It clouds all right understanding.

Dependent on ignorance of the Four Noble Truths arise activities (*Sankhara*) -- both moral and immoral. The activities whether good or bad rooted in ignorance which must necessarily have their due effects, only tend to prolong life's wandering. Nevertheless, good actions are essential to get rid of the ills of life.

Dependent on activities arise rebirth-consciousness (*Vinnana*). This links the past with the present.

Simultaneous with the arising of rebirth-consciousness there come into being mind and body (*Nama-rupa*).

The six senses (*Salayatana*) are the inevitable consequences of mind and body.

Because of the six senses contact (*Phassa*) sets in. Contact leads to feeling (*Vedana*).

These five -- viz., consciousness, mind and matter, six senses, contact and feeling -- are the effects of past actions and are called the passive side of life.

Dependent on feeling arises craving (*Tanha*). Craving results in grasping (*Upadana*). Grasping is the cause of Kamma (*Bhava*) which in its turn, conditions future birth (*Jati*). Birth is the inevitable cause of old age and death (*Jara-marana*).

disintegrated under our very eyes. It is no longer solid; it is no longer enduring; it is no longer determined by compulsive causal laws; and more important than all, it is no longer known.

The so-called atoms, it seems, are both "divisible and destructible." The electrons and protons that compose atoms "can meet and annihilate one another while their persistence, such as it is, is rather that of a wave lacking fixed boundaries, and in process of continual change both as regards shape and position than that of a thing."*

Bishop Berkeley who showed that this so-called atom is a metaphysical fiction held that there exists a spiritual substance called the soul.

Hume, for instance, looked into consciousness and perceived that there was nothing except fleeting mental states and concluded that the supposed "permanent ego" is non-existent.

"There are some philosophers," he says, "who imagine we are every moment conscious of what we call 'ourselves,' that we feel its existence and its continuance in existence and so we are certain, both of its perfect identity and simplicity. For my part, when I enter most intimately into what I call 'myself' I always stumble on some particular perception or other -- of heat or cold, light or shade, love or hatred, pain or pleasure. I never catch myself... and never can observe anything but the perception... nor do I conceive what is further requisite to make me a perfect non-entity."

Bergson says, "All consciousness is time existence; and a conscious state is not a state that endures without changing. It is a change without ceasing, when change ceases it ceases; it is itself nothing but change."

Dealing with this question of soul Prof. James says -- "The soul-theory is a complete superfluity, so far as accounting for the actually verified facts of conscious experience goes. So far no one can be compelled to subscribe to it for definite scientific reasons." In concluding his interesting chapter on the soul he says: "And in this book the provisional solution which we have reached must be the final word: the thoughts themselves are the thinkers."

Watson, a distinguished psychologist, states: "No one has ever touched a soul or has seen one in a test tube or has in any way

* C.E.M. Joad, *The Meaning of Life*

" " " Craving leads to the cessation of Grasping.
 " " " Grasping leads to the cessation of Actions.
 " " " Actions leads to the cessation of Re-birth.
 " " " Re-birth leads to the cessation of Decay, Death, Sorrow,
 Lamentation, Pain, Grief, and Despair.

Thus does the cessation of this entire aggregate of suffering result.

This process of cause and effect continues ad infinitum. The beginning of this process cannot be determined as it is impossible to say whence this life-flux was encompassed by nescience. But when this nescience is turned into knowledge, and the life-flux is diverted into *Nibbanadhatu*, then the end of the life process of *Samsara* comes about.

Chapter IX

ANATTA OR SOUL-LESSNESS

This Buddhist doctrine of re-birth should be distinguished from the theory of re-incarnation which implies the transmigration of a soul and its invariable material rebirth. Buddhism denies the existence of an unchanging or eternal soul created by a God or emanating from a Divine Essence (*Paramatma*).

If the immortal soul, which is supposed to be the essence of man, is eternal, there cannot be either a rise or a fall. Besides one cannot understand why "different souls are so variously constituted at the outset."

To prove the existence of endless felicity in an eternal heaven and unending torments in an eternal hell, an immortal soul is absolutely necessary. Otherwise, what is it that is punished in hell or rewarded in heaven?

"It should be said," writes Bertrand Russell, "that the old distinction between soul and body has evaporated quite as much because 'matter' has lost its solidity as mind has lost its spirituality. Psychology is just beginning to be scientific. In the present state of psychology belief in immortality can at any rate claim no support from science."

Buddhists do agree with Russell when he says "there is obviously some reason in which I am the same person as I was yesterday, and, to take an even more obvious example if I simultaneously see a man and hear him speaking, there is some sense in which the 'I' that sees is the same as the 'I' that hears."

Till recently scientists believed in an indivisible and indestructible atom. "For sufficient reasons physicists have reduced this atom to a series of events. For equally good reasons psychologists find that mind has not the identity of a single continuing thing but is a series of occurrences bound together by certain intimate relations. The question of immortality, therefore, has become the question whether these intimate relations exist between occurrences connected with a living body and other occurrence which take place after that body is dead."

As C.E.M. Joad says in "The Meaning of Life," matter has since

Here we find a juxtaposition of such fleeting mental states of consciousness opposed to a superposition of such states as some appear to believe. No state once gone ever recurs nor is identical with what goes before. But we world-lings, veiled by the web of illusion, mistake this apparent continuity to be something eternal and go to the extent of introducing an unchanging soul, an *Atta*, the supposed doer and receptacle of all actions to this ever-changing consciousness.

"The so-called being is like a flash of lightning that is resolved into a succession of sparks that follow upon one another with such rapidity that the human retina cannot perceive them separately, nor can the uninstructed conceive of such succession of separate sparks."* As the wheel of a cart rests on the ground at one point, so does the being live only for one thought-moment. It is always in the present, and is ever slipping into the irrevocable past. What we shall become is determined by this present thought-moment.

If there is no soul, what is it that is reborn, one might ask. Well, there is nothing to be re-born. When life ceases the Kammic energy re-materializes itself in another form. As Bhikkhu Silacara says: "Unseen it passes whithersoever the conditions appropriate to its visible manifestation are present. Here showing itself as a tiny gnat or worm, there making its presence known in the dazzling magnificence of a Deva or an Archangel's existence. When one mode of its manifestation ceases it merely passes on, and where suitable circumstances offer, reveals itself afresh in another name or form."

Birth is the arising of the psycho-physical phenomena. Death is merely the temporary end of a temporary phenomenon.

Just as the arising of a physical state is conditioned by a preceding state as its cause, so the appearance of psycho-physical phenomena is conditioned by cause anterior to its birth. As the process of one life-span is possible without a permanent entity passing from one thought-moment to another, so a series of life-processes is possible without an immortal soul to transmigrate from one existence to another.

* Compare the cinematograph film where the individual photographs give rise to a notion of movement.

between the Buddhist conception of Nibbana and the non-Buddhist conception of an eternal heaven attainable only after death or a union with a God or Divine Essence in an after-life. When Nibbana is realized in this life with the body remaining, it is called *Sopadisesa Nibbana-dhatu*. When an Arahata attains Parinibbana, after the dissolution of his body, without any remainder of physical existence it is called *Anupadisesa Nibbana-dhatu*.

In the words of Sir Edwin Arnold:

"If any teach Nirvana is to cease
Say unto such they lie.
If any teach Nirvana is to love
Say unto such they err."

From a metaphysical standpoint Nibbana is deliverance from suffering. From a psychological standpoint Nibbana is the eradication of egoism. From an ethical standpoint Nibbana is the destruction of lust, hatred and ignorance.

Does the Arahata exist or not after death?

The Buddha replies:

"The Arahata who has been released from the five aggregates is deep, immeasurable like the mighty ocean. To say that he is reborn would not fit the case. To say that he is neither reborn nor not reborn would not fit the case."

One cannot say that an Arahata is reborn as all passions that condition rebirth are eradicated; nor can one say that the Arahata is annihilated for there is nothing to annihilate.

Robert Oppenheimer, a scientist, writes:

"If we ask, for instance, whether the position of the electron remains the same, we must say 'no'; if we ask whether the electron's position changes with time, we must say 'no'; if we ask whether the electron is at rest, we must say 'no'; if we ask whether it is in motion, we must say 'no'.

"The Buddha has given such answers when interrogated as to the conditions of man's self after death; [*] but they are not familiar answers from the tradition of the 17th and 18th century science."

* Evidently the writer is referring to the state of an Arahata after death.

come into relationship with it as he has with the other objects of his daily experience. Nevertheless to doubt its existence is to become a heretic and once might possibly even had led to the loss of one's head. Even today a man holding a public position dare not question it."

The Buddha anticipated these facts some 2500 years ago.

According to Buddhism mind is nothing but a complex compound of fleeting mental states. One unit of consciousness consists of three phases -- arising or genesis (*uppada*) static or development (*thiti*), and cessation or dissolution (*bhanga*). Immediately after the cessation stage of a thought moment there occurs the genesis stage of the subsequent thought-moment. Each momentary consciousness of this ever-changing life-process, on passing away, transmits its whole energy, all the indelibly recorded impressions to its successor. Every fresh consciousness consists of the potentialities of its predecessors together with something more. There is therefore, a continuous flow of consciousness like a stream without any interruption. The subsequent thought moment is neither absolutely the same as its predecessor -- since that which goes to make it up is not identical -- nor entirely another -- being the same continuity of Kamma energy. Here there is no identical being but there is an identity in process.

Every moment there is birth, every moment there is death. The arising of one thought-moment means the passing away of another thought-moment and vice versa. In the course of one life-time there is momentary rebirth without a soul.

It must not be understood that a consciousness is chopped up in bits and joined together like a train or a chain. But, on the contrary, "it persistently flows on like a river receiving from the tributary streams of sense constant accretions to its flood, and ever dispensing to the world without the thought-stuff it has gathered by the way."* It has birth for its source and death for its mouth. The rapidity of the flow is such that hardly is there any standard whereby it can be measured even approximately. However, it pleases the commentators to say that the time duration of one thought-moment is even less than one-billionth part of the time occupied by a flash of lightning.

* See *Compendium of Philosophy*, Tr. by Shwe Zan Aung (Pali Text Society, London) -- Introduction p. 12.

Buddhism does not totally deny the existence of a personality in an empirical sense. It only attempts to show that it does not exist in an ultimate sense. The Buddhist philosophical term for an individual is *Santana*, i.e., a flux or a continuity. It includes the mental and physical elements as well. The Kammic force of each individual binds the elements together. This uninterrupted flux or continuity of psycho-physical phenomenon, which is conditioned by Kamma, and not limited only to the present life, but having its source in the beginningless past and its continuation in the future -- is the Buddhist substitute for the permanent ego or the immortal soul of other religions.

Chapter X

NIBBANA

This process of birth and death continues *ad infinitum* until this flux is transmuted, so to say, to Nibbanadhatu, the ultimate goal of Buddhists. The Pali word Nibbana is formed of *Ni* and *Vana*. *Ni* is a negative particle and *Vana* means lusting or craving. "It is called Nibbana, in that it is a departure from the craving which is called *Vana*, lusting." Literally, Nibbana means non-attachment.

It may also be defined as the extinction of lust, hatred and ignorance, "The whole world is in flames," says the Buddha. "By what fire is it kindled? By the fire of lust, hatred and ignorance, by the fire of birth, old age, death, pain, lamentation, sorrow, grief and despair it is kindled."

It should not be understood that Nibbana is a state of nothingness or annihilation owing to the fact that we cannot perceive it with our worldly knowledge. One cannot say that there exists no light just because the blind man does not see it. In that well known story, too, the fish arguing with his friend, the turtle, triumphantly concluded that there exists no land.

Nibbana of the Buddhists is neither a mere nothingness nor a state of annihilation, but what it is no words can adequately express. Nibbana is a Dhamma which is "unborn, unoriginated, uncreated and unformed." Hence, it is eternal (*Dhava*), desirable (*Subha*), and happy (*Sukha*).

In Nibbana nothing is "eternalized," nor is anything "annihilated," besides suffering.

According to the Books references are made to Nibbana as *Sopadisesa* and *Anupadisesa*. These, in fact, are not two kinds of Nibbana, but the one single Nibbana, receiving its name according to the way it is experienced before and after death.

Nibbana is not situated in any place nor is it a sort of heaven where a transcendental ego resides. It is a state which is dependent upon this body itself. It is an attainment (Dhamma) which is within the reach of all. Nibbana is a supramundane state attainable even in this present life. Buddhism does not state that this ultimate goal could be reached only in a life beyond. Here lies the chief difference

easiest to gain the one-pointedness of the mind. Meditation on loving-kindness is very beneficial as it is conducive to mental peace and happiness.

Cultivation of the four sublime states -- loving-kindness (*Metta*), compassion (*Karuna*), sympathetic joy (*Mudita*), and equanimity (*Upekkha*) -- is highly commendable.

After giving careful consideration to the subject for contemplation, he should choose the one most suited to his temperament. This being satisfactorily settled, he makes a persistent effort to focus his mind until he becomes so wholly absorbed and interested in it, that all other thoughts get ipso facto excluded from the mind. The five hindrances to progress -- namely, sense-desire, hatred, sloth and torpor, restlessness and brooding and doubts are then temporarily inhibited. Eventually he gains ecstatic concentration and, to his indescribable joy, becomes enrapt in Jhana, enjoying the calmness and serenity of a one-pointed mind.

When one gains this perfect one-pointedness of the mind it is possible for one to develop the five Supernormal Powers (*Abhinna*): Divine Eye (*Dibbacakkhu*), Divine Ear (*Dibhasota*), Reminiscence of past births (*Pubbenivasanussati-nana*), Thought Reading (*Paracitta vijanana*) and different Psychic Powers (*Iddhividha*). It must not be understood that those supernormal powers are essential for Sainthood.

Though the mind is now purified there still lies dormant in him the tendency to give vent to his passions, for by concentration, passions are lulled to sleep temporarily. They may rise to the surface at unexpected moments.

Both Discipline and Concentration are helpful to clear the Path of its obstacles but it is Insight (*Vipassana Panna*) alone which enables one to see things as they truly are, and consequently reach the ultimate goal by completely annihilating the passions inhibited by Samadhi. This is the third and the final stage on the Path of Nibbana.

With his one-pointed mind which now resembles a polished mirror he looks at the world to get a correct view of life. Wherever he turns his eyes he sees nought but the Three Characteristics -- *Anicca* (transiency), *Dukkha* (sorrow) and *anatta* (soul-lessness) standing out in bold relief. He comprehends that life is constantly changing

Chapter XI

THE PATH TO NIBBANA

How is Nibbana to be attained?

It is by following the Noble Eight-fold Path which consists of Right Understanding (*Samma-ditthi*), Right Thoughts (*samma-sankappa*), Right Speech (*samma-vaca*), Right Actions (*samma-kammanta*), Right Livelihood (*samma-ajiva*), Right Effort (*samma-vayama*), Right Mindfulness (*samma-sati*), and Right Concentration (*samma-samadhi*).

1. *Right Understanding*, which is the key-note of Buddhism, is explained as the knowledge of the four Noble Truths. To understand rightly means to understand things as they really are and not as they appear to be. This refers primarily to a correct understanding of oneself, because, as the Rohitassa Sutta states, "Dependent on this one-fathom long body with its consciousness" are all the four Truths. In the practice of the Noble Eightfold Path, Right Understanding stands at the beginning as well as at its end. A minimum degree of Right Understanding is necessary at the very beginning because it gives the right motivations to the other seven factors of the Path and gives to them correct direction. At the culmination of the practice, Right Understanding has matured into perfect Insight Wisdom (*vipassana-panna*), leading directly to the Stages of Sainthood.

2. Clear vision of right understanding leads to clear thinking. The second factor of the Noble Eight-fold Path is therefore, *Right Thoughts* (*samma-sankappa*), which serves the double purpose of eliminating evil thoughts and developing pure thoughts. Right Thoughts, in this particular connection, are three fold. They consist of:

- i. *Nekkhamma* -- Renunciation of worldly pleasures or the virtue of selflessness, which is opposed to attachment, selfishness, and possessiveness;
- ii. *Avyapada* -- Loving-kindness, goodwill, or benevolence, which is opposed to hatred, ill-will, or aversion; and
- iii. *Avihimsa* -- Harmlessness or compassion, which is opposed to cruelty and callousness.

3. Right Thoughts lead to *Right Speech*, the third factor. This includes abstinence from falsehood, slandering, harsh words, and frivolous talk.

4. Right Speech must be followed by *Right Action* which comprises abstinence from killing, stealing and sexual misconduct.

5. Purifying his thoughts, words and deeds at the outset, the spiritual pilgrim tries to purify his *livelihood* by refraining from the five kinds of trade which are forbidden to a lay-disciple. They are trading in arms, human beings, animals for slaughter, intoxicating drinks and drugs, and poisons.

For monks, wrong livelihood consists of hypocritical conduct and wrong means of obtaining the requisites of monk-life.

6. *Right Effort* is fourfold, namely:

- i. the endeavor to discard evil that has already arisen;
- ii. the endeavor to prevent the arising of unarisen evil;
- iii. the endeavor to develop unarisen good;
- iv. the endeavor to promote the good which has already arisen.

7. *Right Mindfulness* is constant mindfulness with regard to body, feelings, thoughts, and mind-objects.

8. Right Effort and Right Mindfulness lead to *Right Concentration*. It is the one-pointedness of mind, culminating in the Jhanas or meditative absorptions.

Of these eight factors of the Noble Eightfold Path the first two are grouped under the heading of Wisdom (*panna*), the following three under Morality (*sila*), and the last three under Concentration (*samadhi*). But according to the order of development the sequence is as follows:

I. Morality (*sila*)

Right Speech
Right Action
Right Livelihood

II. Concentration (*samadhi*)

Right Effort
Right Mindfulness
Right Concentration

III. Wisdom (*panna*)

Right Understanding
Right Thoughts

Morality (*sila*) is the first stage on this path to Nibbana.

Without killing or causing injury to any living creature, man should be kind and compassionate towards all, even to the tiniest creature that crawls at his feet. Refraining from stealing, he should be upright and honest in all his dealings. Abstaining from sexual misconduct which debases the exalted nature of man, he should be pure. Shunning false speech, he should be truthful. Avoiding pernicious drinks that promote heedlessness, he should be sober and diligent.

These elementary principles of regulated behavior are essential to one who treads the path to Nibbana. Violation of them means the introduction of obstacles on the path which will obstruct his moral progress. Observance of them means steady and smooth progress along the path.

The spiritual pilgrim, disciplining thus his words and deeds, may advance a step further and try to control his senses.

While he progresses slowly and steadily with regulated word and deed and restrained senses, the Kammic force of this striving aspirant may compel him to renounce worldly pleasures and adopt the ascetic life. To him then comes the idea that,

"A den of strife is household life,
And filled with toil and need;
But free and high as the open sky
Is the life the homeless lead."

It should not be understood that everyone is expected to lead the life of a Bhikkhu or a celibate life to achieve one's goal. One's spiritual progress is expedited by being a Bhikkhu although as a lay follower one can become an Arahant. After attaining the third state of Sainthood, one leads a life of celibacy.

Securing a firm footing on the ground of morality, the progressing pilgrim then embarks upon the higher practice of Samadhi, the control and culture of the mind -- the second stage on this Path.

Samadhi -- is the "one-pointedness of the mind." It is the concentration of the mind on one object to the entire exclusion of all irrelevant matter.

There are different subjects for meditation according to the temperaments of the individuals. Concentration on respiration is the

and all conditioned things are transient. Neither in heaven nor on earth does he find any genuine happiness, for every form of pleasure is a prelude to pain. What is transient is therefore painful, and where change and sorrow prevail there cannot be a permanent immortal soul.

Whereupon, of these three characteristics, he chooses one that appeals to him most and intently keeps on developing Insight in that particular direction until that glorious day comes to him when he would realize Nibbana for the first time in his life, having destroyed the three Fetters -- self-illusion (*Sakkaya-ditthi*), doubts (*Vvicikiccha*), indulgence in (wrongful) rites and ceremonies (*Silabbataparamasa*).

At this stage he is called a *Sotapanna* (Stream-Winner) -- one who has entered the stream that leads to Nibbana. As he has not eradicated all Fetters he is reborn seven times at the most.

Summoning up fresh courage, as a result of this glimpse of Nibbana, the Pilgrim makes rapid progress and cultivating deeper Insight becomes a *Sakadagami* (Once Returner) by weakening two more Fetters -- namely Sense-desire (*Kamaraga*) and ill-will (*Patigha*). He is called a Sakadagami because he is reborn on earth only once in case he does not attain Arhatship.

It is in the third state of Sainthood -- *Anagama* (Never-Returner) that he completely discards the aforesaid two Fetters. Thereafter, he neither returns to this world nor does he seek birth in the celestial realms, since he has no more desire for sensual pleasures. After death he is reborn in the "Pure Abodes" (*Suddhavasana*) a congenial Brahma plane, till he attains Arhatship.

Now the saintly pilgrim, encouraged by the unprecedented success of his endeavors, makes his final advance and, destroying the remaining Fetters -- namely, lust after life in Realms of Forms (*Ruparaga*) and Formless Realms (*Aruparaga*), conceit (*Mana*), restlessness (*Uddhacca*), and ignorance (*Avijja*) -- becomes a perfect Saint: an Arahant, a Worthy One.

Instantly he realizes that what was to be accomplished has been done, that a heavy burden of sorrow has been relinquished, that all forms of attachment have been totally annihilated, and that the Path to Nibbana has been trodden. The Worthy One now stands on heights more than celestial, far removed from the rebellious pass-

ions and defilements of the world, realizing the unutterable bliss of Nibbana and like many an Arahant of old, uttering that paean of joy:

"Goodwill and wisdom, mind by method trained,
The highest conduct on good morals based,
This maketh mortals pure, not rank or wealth."

As T.H. Huxley states -- "Buddhism is a system which knows no God in the Western sense, which denies a soul to man, which counts the belief in immortality a blunder, which refuses any efficacy to prayer and sacrifice, which bids men to look to nothing but their own efforts for salvation, which in its original purity knew nothing of vows of obedience and never sought the aid of the secular arm: yet spread over a considerable moiety of the world with marvelous rapidity -- and is still the dominant creed of a large fraction of mankind."